

החזית השמינית

דיפלומטים במלחמה

החזית השמינית

דיפלומטים במלחמה

החזית השמינית – דיפלומטים במלחמה

החזית השמינית – דיפלומטים במלחמה

© כל הזכויות שמורות למשרד החוץ

מהדורה ראשונה, 2025

אין לצלם, להעתיק, להקליט, לשכפל או להפיץ בכל דרך שהיא ובשום אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני, קטעים כלשהם מספר זה, וכן אין לעשות שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בתוכן הספר ללא רשות מפורשת בכתב.

בכריכה: הפגנה ליד שגרירות ישראל במקסיקו – אש שפרצה כתוצאה מבקבוק תבערה.

הוצאת משרד החוץ

נדפס בישראל, תשפ"ו

Printed in Israel 2025

לזכרם של ירון לישנסקי ושרה מילגרם,
עובדי שגרירות ישראל בווינגטון,
שנרצחו על משמרתם בידי בן עוולה

תוכן עניינים

9	הקדמה יאיר פרומר, ראש חטיבה, אגף דיפלומטיה ציבורית
13	אתונה בעין הסערה נעם כץ, שגריר ישראל ליוון
27	בין "כֶּסֶה" לסרייבו גלית פלג, שגרירת ישראל לאלבניה ולבוסניה־הרצגובינה
41	בין שתי מלחמות מיכאל ברודסקי, שגריר ישראל לאוקראינה
55	לעולם לא עוד – אז ועכשיו יעקב ליבנה, שגריר ישראל לפולין
69	חזית ברלין: דמוקרטיה מול אנטישמיות רון פרושאו, שגריר ישראל לגרמניה
83	שגריר מלחמה זיו נבו קולמן, שגריר ישראל לשוודיה
97	קולות מהדרום ענת סולטן־דרון, הקונסולית הכללית באטלנטה
111	חלון ההזדמנויות ההודי־ישראלי ראובן עזר, שגריר ישראל להודו

125

בניית שלום בשגרת חירום
לירון זסלנסקי, הקונסולית הכללית בדובאי

135

מחרמות ועד תיקון עולם
עינת קרנץ נייגר, שגרירת ישראל למקסיקו

הקדמה

יאיר פרומר, ראש חטיבה, אגף דיפלומטיה ציבורית

הרחק מהבית, נלחמים על הבית

ב־21 במאי 2025, בסביבות השעה תשע וחצי בערב, מחוץ למוזיאון היהודי בווינגטון, מחבל בן 30 פתח באש אל עבר קבוצת דיפלומטים צעירים שהוזמנו לאירוע שאורגן על ידי הוועד היהודי האמריקאי, בזמן שהוא קורא קריאות נגד ישראל. כתוצאה מהירי נרצחו שני עובדי שגרירות ישראל: ירון לישינסקי, אורח ישראלי, ושרה מילגרם, אזרחית אמריקאית, בני זוג צעירים שהכירו במסגרת עבודתם בשגרירות ותכננו להינשא. הם הוזמנו לאירוע שנועד לחזק את הקשרים בין צעירי הקהילה היהודית לבין הקהילה הדיפלומטית בעיר ולחגוג את המורשת היהודית.

הרצח האכזרי זעזע את מדינת ישראל ואת הקהילה הדיפלומטית העולמית. חיים צעירים, יפים, שנועדו לפרוח ולמלא את העולם באהבה נגדעו באיבם. אבל בקרב עובדי משרד החוץ הישראלי הוא עורר תחושה ייחודית של מועקה: לראשונה מזה 20 שנה יתווספו שמות חדשים אל "קיר הנופלים" המפורסם במטה המשרד בירושלים, שבו חקוקים שמותיהם של אנשי שירות החוץ הישראלי שנרצחו לאורך השנים באירועי טרור.

על אף הזעזוע מהרצח שבוצע על אדמת בעלת בריתה הגדולה של ישראל, נדמה היה כי התרחשותו של אירוע מסוג זה הייתה רק עניין של זמן. חודשים רבים קודם לכן – למעשה כמעט מייד לאחר טבח שבעה באוקטובר – החל גל עכור של שנאת ישראל לשטוף את העולם. בערים

רבות מסביב לגלובוס התקיימו הפגנות אנטי־ישראליות שאורגנו, תוזמנו ומומנו על ידי ארגונים ששמו לעצמם למטרה לפגוע במדינת ישראל. ממשלות עוינות, בתמיכת ארגונים אנטי־ציוניים, הפעילו מערך מחוכם ורבי־עוצמה של תעמולה כדי להתסיס את הציבור בעולם נגד ישראל ואזרחיה. במקומות רבים החלו להישמע ללא בושה סיסמאות אנטישמיות מובהקות, שחשבנו כי חלפו זה מכבר מהעולם.

המטרה של הקמפיין האנטי־ישראלי הייתה ברורה: להקשות על ממשלות אוהדות לישראל לספק לה תמיכה חומרית ומדינית במלחמה שנכפתה עליה, ובכך לפגוע ביכולתה להגן על עצמה. אין פלא אפוא שחלק ניכר מהאש כוון ישירות אל נציגיה הרשמיים בעולם. המאמץ למנוע מהדיפלומטים של ישראל להתמודד ציבורית עם מסע ההסתה, השקרים והשנאה היה מאז ומעולם מרכיב מרכזי באסטרטגיה של אויביה. המשוואה פשוטה: אם נציג רשמי של ישראל לא יוכל להופיע בציבור מחשש לחייו או עקב חשש של גופים ומוסדות לארח נציג רשמי ישראלי, קולה של ישראל ישתק. והרי זו בדיוק המטרה – לשלול מישראל את היכולת להשמיעה את קולה בזירה הבין־לאומית. אם אין בכוחם להעלים את מדינת ישראל באמצעים של טרור פיזי, אולי יצליחו לעשות זאת באמצעים של טרור תודעתי.

בשבעה באוקטובר 2023, כמו כל אזרח ישראלי, גם עולמם של הדיפלומטים הישראלים התהפך. כמו כל ישראלי, גם הם לא הורשו לשקוע בהלם ובכאב על האסון הנורא. בתוך שעות אחדות הם כבר מצאו עצמם בקו החזית – אומנם רחוקים מאזורי הלחימה בעזה ובגבול הצפון, אך נלחמים על הבית ממש, אל מול צבא מאורגן של שטנה ארסית ומכונת תעמולה משומנת שהוכנו לרגע הזה במשך שנים. הם מצאו עצמם נאלצים להגן על הדבר שלכאורה היה צריך להיות מובן מאליו: על עצם זכותה של ישראל להגן על עצמה, או בעצם על עצם זכותה להתקיים.

בחזית התודעה אין טנקים ומטוסים. עומדים לרשותך רק כושר שכנוע, נחישות ויצירתיות, היכולות שרכשת והקשרים שרקמת לאורך השנים,

כדי להניע את מי שמאמין בצדקתה של ישראל להשמיע קול ברור וצלול על אף המחיר הכרוך בכך. והקולות הללו, מסתבר, הלכו והתמעטו ככל שגברו האיומים. כיצד משכנעים את מי שרוצה לתמוך בכך לצאת ולעשות כן כשהמחיר עלול להיות אובדן פרנסה או חמור מכך – סיכון חייו?

בחזית הזאת, הרחוקה משאר החזיתות, נמצאים בני אדם. הם מתייצבים מדי יום כמעט לבדם, חשופים, להתמודד עם התקפות על ישראל ועם ביטויי שנאה ממשיים מאוד. המרחק מהארץ רק מגביר את הקושי. שערו בנפשכם כיצד מרגישה אותה שגרירה, אימא לילדים, שצריכה להראות לבני שיחה את סרטוני הזוועות של טבח שבעה באוקטובר, בעוד ילדיה נאלצים להסתגר במשך שבועות בבית לבדם, מחשש שמחבלים ינסו לפגוע בהם בדרך לבית הספר, או מה חש אותו דיפלומט ישראלי שמתחת לחלוני צועקים עשרות מפגינים משולהבים את סיסמאותיהם של מבצעי הטבח האיום בזמן שחברו הקרוב חטוף בעזה.

ואף על פי כן יש גם רגעים הממלאים אוויר בריאות ומעוררים תקווה. אל מול ההסתה הפרועה מתגלים ידידים רבים המבינים היטב את מצבה של ישראל ואינם מוכנים להיכנע לתעמולה. רבים גם מוכנים להביע זאת בגלוי. כמה משמעות מקבל כל ביטוי תמיכה דווקא בעת הזאת וכמה סיפוק יש בידיעה שלמרות הכול הצלחת לשנות משהו – לשנות דעה, לטעת ספק, לחזק את האהדה לישראל במדינה שאליה נשלחת.

באסופה שלפניכם, בחרנו לבחון כיצד השפיעו אירועי שבעה באוקטובר על ייצוגה הרשמי של ישראל בעולם דרך עדויותיהם של עשרה דיפלומטים ישראליים. חוויותיהם המקצועיות והאישיות, שנכתבו לציון שנתיים לאירועי שבעה באוקטובר, דומות אך שונות. לכל מדינה מאפיינים שונים ובכל אחת אתגרים שונים והתמודדות שונה, אך דבר אחד משותף לכולן: תחושת השליחות, שהתעצמה עשרות מונים מאז הטבח הנורא.

הספר הזה מוקדש לאנשי וגשות שירות החוץ של ישראל – שגרירים וקונסולים, דיפלומטים ועובדים מקומיים, במטה משרד החוץ בירושלים ובמעל מאה נציגויותיה הרשמיות של ישראל בעולם – השמים תמיד את

טובת המדינה לפני כל שיקול אחר, גם כאשר הדבר כרוך במחיר אישי כבד. אין זכות גדולה יותר מלייצג את המדינה שלנו, מדינת ישראל, ואת העם שלנו – עם נחוש, הדבק בחיים ובערכי הנצח שאותם הוא מייצג. דווקא בזמנים הקשים ביותר, כשהרוח הנגדית עזה ואכזרית, אנו זוכרים זאת ומודים על הזכות שנפלה בחלקנו לפעול למען עם ישראל ולמען ארצנו האהובה.

אתונה בעין הסערה

נעם כץ, שגריר ישראל ליוון

מההחלמה האישית אל אתונה

הצטרפתי למשרד החוץ בשנת 1994. הגעתי בגיל שלושים אחרי שנפצעתי בשירות מילואים. למעשה, ההצטרפות למשרד הייתה במובן מסוים חלק מתהליך ההחלמה שלי.

השליחויות שלי לקחו אותי לאפריקה, לארצות הברית, לאיטליה ועכשיו ליוון. התמחיתי בתקשורת אסטרטגית ובדיפלומטיה ציבורית מוכוונת השפעה. הייתי ראש מערך, סמנכ"ל בכיר, הייתי ממלא מקום משנה למנכ"ל במשך שנה וקצת. עכשיו אני באתונה עם אשתי. הילדים כבר גדולים, הם חיים בארץ.

בתחילת המלחמה שתי הבנות היו מגויסות כמעט לחודשיים. הבן השלים בשבוע שעבר סבב רביעי של מילואים. הייתי במצב שלהם. הייתי מ"פ בגולני, מ"פ בגדוד מילואים. אני מכיר את זה. אני חייב להגיד שזה הרבה יותר אינטנסיבי ממה שחשבתי וממה שאנחנו עשינו. היום אני יכול להבין אולי טוב יותר את ההורים שלי בתקופת מלחמת לבנון ואחריה.

אתונה היא המקום היחיד במהלך הקריירה שלי שאליו ביקשתי להגיע. אפילו היו כמה אנשים שהופתעו שבחרתי להתחרות דווקא על אתונה ולא על נציגויות גדולות יותר. חשבתי שאתונה תשמש נקודת חיבור בשבילי: מבחינה אישית זה מקום נהדר, יפה ומסביר פנים, ומבחינה מקצועית יש פה הרבה מה לעשות.

לפני השבר: התהפכות יחסי יוון-ישראל

היחסים בין יוון לישראל נחשבים היום למצוינים, אבל עד 2010 היחסים עם יוון היו קרים מאוד – גם מדינית וגם מבחינת התרמית של ישראל ביוון. רוב היוונים ראו אותנו דרך שתי פריזמות: הראשונה היא הסכסוך הישראלי-פלסטיני. חלק הארי של הציבור, שהנטייה הפוליטית שלו הייתה מרכז-שמאל, הפגין ברובו הגדול (כ-70%) סולידריות עם הפלסטינים. זה נמשך גם היום. השנייה היא הברית עם טורקיה. מאז שנות ה-90 ישראל הייתה בעלת ברית קרובה של טורקיה. גם כשבתחילת שנות ה-2000 היחסים התחילו להידרדר עם עלייתו של ארדואן, עדיין נתפסנו בעיני היוונים כמי שנמצאים בצד של טורקיה. וטורקיה, מבחינת יוון, היא לא רק טראומה ופוסט-טראומה לאומית, אלא האיום המרכזי.

ב-2010 חל שינוי: החלטה פוליטית. ראש ממשלת יוון וראש ממשלת ישראל דאז (והיום), נתניהו, נפגשו במוסקבה והחליטו לנסות לבנות יחסים אחרים. היחסים עם טורקיה היו בשפל חסר תקדים בעקבות פרשת ה"מאוי מרמרה". על רקע זה צמחה תנועה ששינתה לחלוטין את טיב היחסים בין ישראל ליוון, ובהמשך גם עם קפריסין, שהיא "מדינה-אחות". נבנתה שותפות בין שלוש המדינות.

השינוי חלחל בהדרגה לדעת הקהל: ישראל החלה להיתפס בעיני היוונים, במיוחד בדרגים הפוליטיים והאינטלקטואליים, כנכס של ביטחון לאומי אל מול האיום מטורקיה, והמומנטום הזה נשמר גם כשהתחלפו ממשלות וממשלת הימין התחלפה בממשלת שמאל בין השנים 2015–2019. לכן כשהגעתי ליוון בשנת 2022 קיבלתי מקודמי (שהיום הוא ראש המערך המדיני שלנו) מדינה סופר-ידידותית עם קשרים ברמות הגבוהות ביותר, ערוצי שיתוף פעולה רחבים במגוון תחומים ודעת קהל אוהדת לישראל. כל השנה הראשונה שלי התנהלה תחת המומנטום הזה. אבל אז באה המלחמה והדברים התחילו להשתנות.

בשנה הראשונה שלי ביוון, ישראל ויוון שיתפו פעולה בהתמודדות הדדית עם מצבי חירום, שנבעו בעיקר משריפות ושיטפונות ביוון. ישראל הגישה סיוע ליוון בכמה נקודות זמן קריטיות מאוד. זו גם הייתה שנה

מאוד פוליטית – שנה של בחירות ביוון – מה שחייב אותי להכיר את השחקנים הפוליטיים, הן מטעם האופוזיציה הן מטעם השלטון.

חלק גדול מהתפקיד שלנו הוא אינטראקציה: לייצר אינטראקציות בין־אישיות, לבנות חברויות, ואם אתה דיפלומט טוב אתה לוקח את החברויות האלה איתך לאורך שנים. יש לי עדיין חברים מניגריה, שם שירתי לפני הרבה מאוד שנים. זה חלק מהברית שאתה יוצר – אתה שומר את מערכות היחסים.

השנה הראשונה ביוון הייתה שנה מהנה. היא התנהלה די בהתאם לציפיות שלי: הכרתי את הנושאים המרכזיים, הכרתי את הדברים, עסקתי בהיכרות עם אנשים רבים. הייתה תחושה שהבסיס המעולה שהכינו לי קודמיי בתפקיד, אפילו עוד מלפני 2010, יצר מערכת עמוקה מאוד שהייתה תשתית מצוינת.

יחסים בין מדינות אינם רק יחסים בין ממשלות, היכולים להיכבות יום אחד בגלל מחלוקות פוליטיות. היחסים הם גם בין הקהילות העסקיות, בין החברות האזרחיות של המדינות, וגם יחסים היוצרים הצלבות בין ממשלה לחברה האזרחית ולעולם העסקי. ככל שיש יותר ממשקים כאלה, היחסים בין המדינות חזקים יותר ויכולים לעמוד בזעזועים גדולים.

כשאני מסתכל על יוון היום, מצד אחד היחסים עמדו בזעזועים, מצד שני במרכיבים מסוימים יש סכנת שחיקה או שחיקה שכבר מתרחשת – למשל בדעת הקהל – מה שמחייב אותנו לעבוד היום הרבה יותר קשה. לפני שבעה באוקטובר זה נראה הרבה יותר פשוט.

קהילה יהודית קטנה, ישראלים רבים

ביוון הייתה קהילה יהודית פורחת ומשגשגת. סלונקי נקראה "ירושלים של הבלקן". היו בה שתי קבוצות בסיסיות: הראשונה, קהילה רומניוטית מהתקופה ההלניסטית שנפגעה אנושות בשואה והיום היא קטנה מאוד. מרכזה הגדול היה ביאנינה, אך היום הקהילה שם מונה פחות מ־50 איש. זו קהילה מזדקנת. הקהילה השנייה הייתה קהילה ספרדית גדולה שהגיעה בזמן הכיבוש הטורקי של יוון – יוצאי ספרד שהתפזרו בטורקיה ובבלקן.

83% מיהודי יוון הושמדו בשואה. קהילת סלוניקי הושמדה בשיעור של מעל 90%.

היום הקהילה היהודית ביוון היא קטנה מאוד. היא כוללת שמונה קהילות ברחבי המדינה, אך למעשה רק שתיים מהן – סלוניקי ואתונה – בעלות סיכוי להתקיים לאורך זמן. הקהילה היא ציונית מאוד, מחוברת לישראל. לרובם יש קרובים בארץ, רבים למדו בישראל ומדברים עברית.

בנוסף, בשנים האחרונות יש מספר גדל והולך של ישראלים החיים ביוון – חלקם לתקופות ארוכות, חלקם לקיץ או לעונות, לפעמים לפי מחזורי עבודה. מדובר באלפים רבים, אך הם לא מאורגנים כקהילה. עד פרוץ המלחמה הם היו פחות מעוניינים באיזושהי קשר הדוק עם ישראל. היום התמונה אחרת: רובם חיים את חייהם, אבל יש יותר קבוצות המעוניינות בקשר הזה.

שבר, הלם ומעבר למצב חירום

בסוכות 2023 יצאתי עם אשתי לטיול. החלטנו שלא ניסע לארץ להיפגש עם הילדים או המשפחה, אלא נעשה חופשה באירופה. נסענו לצ'כיה והחלטנו לחזור בשישי בערב, שישה באוקטובר, כדי שיהיה לנו יום הסתגלות – שבעה באוקטובר – לפני שחוזרים לעבודה. רצינו נחיתה רכה.

בשש וחצי בבוקר הטלפונים שלנו התחילו לרטוט, כמו להרבה ישראלים, אני מניח. התעוררתי מהאזעקות, הערתי את אשתי ואמרתי לה, "איזה באסה, עוד פעם יורים רקטות, הרסו לנו את השבת." חשבתי במונחי אירועים קודמים.

ואז, קצת לפני שבע בבוקר, התחילו לזרום תמונות. הערתי את צוות השגרירות ואמרתי להם, "קורה משהו אחר." בסביבות שבע ורבע פניתי לכל אנשי הקשר שלי במשרד ראש הממשלה, משרד הביטחון ומשרד החוץ היווניים, ועדכנתי שמהו קורה.

אני זוכר שראש מטה שר החוץ היווני אמר לי, "אל תדאג, נוציא גינוי." ובאמת הם הוציאו גינוי אחר כך לירי הרקטות. התקשרתי ואמרתי להם, "תשמעו, מה שקורה זה משהו אחר לגמרי." שלחתי להם

גם תמונות וחומרים. בשמונה וחצי כבר הבנתי שזו מלחמה. כל צוות השגרירות התחיל לעבוד מול התקשורת, וכבר בשבת בשעות הבוקר המאוחרות קיימנו תדרוך ראשוני לעיתונאים והעברנו חומרים ממה שהיה לנו. באותם רגעים מדינת ישראל הייתה מבולבלת, המשרד היה מבולבל וגם אנחנו היינו מבולבלים.

בין לבין כמובן התקשרנו לילדים ודיברנו. כך התחילה המלחמה בשבילנו.

ניהול משבר ושרשראות אספקה

ההבנה שמשוה איום ונורא קורה באה מהטלגרם. ראיתי שם תמונות נוראיות. הבנתי שמשוה חמור מתרחש, אבל לא עיכלתי את גודל האירוע. תחילה חשבתי שזה בזירה מסוימת, כשל נקודתי, פריצה בגדר, חדירה, משוה כזה. אבל כשראיתי את התמונות – והיו כמה תמונות שלא יעזבו אותי לעולם, כאלה שאחר כך נכנסו לסרטי האימה – הבנתי שאנחנו במצב אחר.

עשינו תדרוך לכל אנשי הנציגות מוקדם מאוד בבוקר. אני זוכר שהיוונים, שהם צוות מאוד מחויב, הופתעו; אנחנו לא מתקשרים אליהם בשבת בבוקר, לא מפעילים אותם באינטנסיביות כזו. אבל לא נתקלתי ולו בטרוניה אחת.

מבחוץ נראה שעבדנו מסודר מאוד, אבל התחושה האישית הייתה קשה: מין אבן שיושבת עליך, ואתה לא מבין עד הסוף מה קורה בארץ. הארץ היא שמנחה אותך, ואני חייב לומר שהמשרד פעל מייד. משרד החוץ הוא משרד מאוד מיומן בדברים האלה.

אף אחד לא תיאר לעצמו שאנחנו נכנסים למערכה הארוכה ביותר בתולדות מדינת ישראל באותו יום. המוח שלנו עוד היה מכונן על סבבים: "צוק איתן", "עמוד ענן", "עופרת יצוקה". לקח זמן להבין את גודל האירוע.

אנשי קשר מקומיים התחילו להתקשר מייד עם שאלות, הבעת סימפתיה וסולידריות, בלי להבין את העומק. הדבר הראשון שבלט,

במיוחד בשבוע הראשון, היה הלם גדול אצל הידידים הקרובים ביותר שלנו, היוונים. הרבה מהנחות היסוד שלהם לגבי ישראל פתאום התרסקו. הם לא הבינו, הם ציפו לתשובות מאיתנו. תשובות שגם אנחנו לא ידענו לתת לעצמנו.

לצערי, עד היום לא פתחנו תהליך מלא של החלמה ולמידה עמוקה של מה שקרה. הדברים השתנו בהמשך המלחמה, אבל השבוע הראשון עמד בסימן הלם.

עבודה במשרד החוץ היא עבודה של 24/7. מצפים ממך להיות זמין, פעיל ויעיל. שבת היא לא שבת, חג הוא לא חג. מעבר לכך, אנחנו תמיד מתנהלים כאילו אנחנו במצב חירום, בין אם הציבור בארץ מרגיש את זה ובין אם לא, וכשמגיעה מלחמה כזו אנחנו "מתחילים הכי חזק ואז מגבירים". האדרנלין מטורף.

הטיסות לארץ הפסיקו והיו פה ישראלים רבים שנתקעו ורצו לחזור לארץ. צווי שמונה יצאו. ישראל נזקקה לאספקה צבאית, ויוון היא חלק חשוב בשרשראות האספקה שלנו. פתאום יוון הפכה לציר תחבורתי מרכזי של ישראל. הצוות עבד כגוף אחד. צוות המנהלה שלנו קיבל הערכה של צוות מצטיין על העבודה הקשה שנעשתה כאן.

מאבק על תודעה

חלק מתפקידנו הוא לתת שירות לישראלים, ושטף הבקשות, התלונות והפניות ולפעמים גם ההערכה מהציבור, הוא שטף בלתי פוסק. צריך לתת תשובות, צריך לחזור לאנשים. לכן הצבנו צוות ייעודי שטיפל בריכוז, סינון ותעדוף פניות ציבור.

במקביל יש גם את הצד הצבאי: יש לנו נספחות צבאית, צריך לעבוד איתה ומולה, ויש שרשראות תחבורה, שחלקן צבאיות או משרתות את צרכי הצבא כמו החזרת אנשים בצווי שמונה. היה לנו מול: צוות מנוסה ומגובש שמסוגל להתנהל גם בתוך הבלגן. רעיונות טובים הגיעו לא רק מלמעלה, אלא לעיתים קרובות מהשטח, מהצוות המקומי. למשל, רצינו מייד לתדרך עיתונאים. אנשי הצוות אמרו, "בואו נתדרך במקביל

גם אנשים שאנחנו יודעים שהם מרואיינים קבועים בפאנלים ברשתות ובטלוויזיה, מי שיושבים שעות אין-סופיות באולפנים." הכנו רשימה שלהם, תדרכנו אותם, וזה עבד.

הידידים הקרובים ביותר שלנו חשבו שישראל היא כלי-יכולה, שהמודיעין שלנו כלי-יכול. השאלות היו חדות: מה קרה לכם? חשבנו שאתם הצבא הכי חזק במזרח התיכון ובעשר שעות התמוטטתם. אלה היו שאלות קשות. היום, אני לא חושב שאנשי קשר, המבינים את הערך האסטרטגי של הקשר עם ישראל, חושבים שישראל חלשה. להפך, הם מבינים שהיא עדיין הכוח העוצמתי ביותר במזרח התיכון. בעקבות הלחימה מול איראן, מי שעוד היו לו ספקות לגבי איכויות או יכולות המודיעין הישראליות חזר וראה את הדברים בצורה אחרת.

כבר בהתחלה היה קשה לקיים פעולות הזדהות פומביות. בשבוע הראשון הונפו דגלי ישראל על משרד החוץ ועל הפרלמנט היווני לאות הזדהות. הייתה פעילות ספונטנית – יוונים רבים הביעו הזדהות עם ישראל וגם קיימו טקסי זיכרון ראשוניים.

בהיבט האנטי-ישראלי או הפרו-פלסטיני צריך לזכור שני דברים: להיות פרו-פלסטיני ולהיות אנטי-ישראלי זה לא אותו דבר, גם אם יש חפיפה רחבה בין שתי הקבוצות. חלק גדול מהיוונים חשים סימפתיה וסולידריות עם הפלסטינים מימים ימימה. בתחילת המלחמה היה בידול ברור בין חמאס לבין הפלסטינים.

היה לנו קלף הסברתי חזק במיוחד – ארדואן. ברגע שארדואן הביע תמיכה בחמאס, קל היה לנו להוביל קו ציבורי גלוי: חמאס הם הרעים, ארדואן תומך בהם, ולכן צריך לתמוך בישראל. גם מי שתמך בפלסטינים, לא התקשה עדיין להזדהות עם ישראל. ככל שהמלחמה נמשכה הקו הזה נשחק. לחמאס אין לגיטימציה ביוון, אולי רק בשוליים הקיצוניים, בקרב קבוצות מהגרים, אבל המציאות נתפסת כיום כישראל מול הפלסטינים.

הסבל הנורא נשקף מדי ערב במהדורות החדשות ולא יורד מסדר היום. צריך לזכור שהפילטר של התמונות האפוקליפטיות איננו ישראלי. הוא מגיע מתוך הרצועה, מנתונים אשר מספקים גורמים הנתפסים כאמינים –

גם אם הם גורמי חמאס – ובעיקר מגורמים בין־לאומיים הנמצאים בשטח. האמינות של הגורמים הישראליים באשר לפעילות צבאית והומניטרית נתפסת כנמוכה יחסית.

לדוגמה, בתחילת המלחמה הייתה פגיעה בבית חולים בחאן יונס. מייד יצאו דיווחים על 500 הרוגים, רובם ילדים, כביכול מתקיפה ישראלית. ברגע שקיבלתי את זה פניתי לדוברי המפלגות, גם מהקואליציה וגם מהאופוזיציה, ולמשרד החוץ היווני, ואמרתי להם, "אל תמהרו להוציא הודעות. לפי האינדיקציות שלנו, יש סיכוי רב מאוד שזה לא ישראל". סיפקתי להם כמה פירווי מידע שהגיעו מהר מאוד מהארץ.

ממשלת יוון, שנאלצה להוציא הודעה, פרסמה נוסח זהיר: גינוי לכל פגיעה בבית חולים ובאזרחים חפים מפשע. על נוסח כזה הייתי מוכן לחתום בעצמי. לעומת זאת, מפלגות האופוזיציה האשימו מייד את ישראל. אמרתי להם, "המידע לא ודאי" הם ענו, "כל התקשורת אומרת שזה אתם, אז זה אתם."

לקח לנו זמן רב להפריך, לאסוף מידע ולהוכיח. בינתיים הנזק כבר נגרם. בתודעה הציבורית ביוון ישראל נתפסה כאחראית. זה היה כבר בתחילת המלחמה, וזו נקודת מפנה.

התמונות המגיעות היום מעזה קשות מאוד. כל תקרית כזו לוקח המון זמן להסביר, ואני מודע לקושי, גם בארץ. אם נוסיף לכך את הדיווחים האינטנסיביים מיהודה ושומרון, את התמיכה ההיסטורית בפלסטינים ואת המסורת הפוליטית של השמאל היווני, נקבל את השחיקה הגדולה מאוד שאנחנו עדים לה.

המצב בעזה הוא אחד מהנושאים העיקריים שבהם מותקפת ממשלת יוון בשיח הפוליטי הפנים־יווני. הנושאים האחרים הם כלכליים – ביוון הכול סובב סביב כלכלה – אבל בתחום החוץ זה הנושא המרכזי. הדיווחים על המלחמה באוקראינה נמצאים הרחק מתחת.

יש נושאים או מגזרים שבהם לא נצליח, אבל אפשר לגרום לאנשים לראות עוד זוויות. החברה היוונית מסוגלת לראות את ישראל גם בניואנסים. אני מאמין שכשיגיע הרגע נוכל לשקם את מה שנשחק ונפגע,

אבל בינתיים איבדנו ברמה הציבורית והפוליטית חלק גדול מאותה נכונות "לזרום איתנו". ובכל זאת, אף אחד לא יגיד שחמאס צריך לשלוט בעזה ואף אחד לא יגיד שלא צריך לשחרר את החטופים ללא תנאי. אבל הראייה, הפתרונות והחשיבה האסטרטגית של אירופה, וגם של יוון כחלק ממנה, רחוקים מאוד ממה שמדינת ישראל מציגה. ועדיין ישנם גילויי תמיכה ראויים לציון. שר הבריאות היווני, למשל, הוא מגדולי תומכינו. על קיר משרדו מוצבת תמונת החטופים וכל מבקר זוכה ממנו להסבר עליה.

תרבות, חרמות והימנעות מאירועים פומביים

צריך להשתדל להיות כמה שיותר באירועים פומביים. זה לא קל, יש אירועים תרבותיים שאני לא יכול להגיע אליהם כשגריר ישראל. המיליה התרבותי היווני, ברובו המכריע, קורא לחרם על ישראל. ראינו את זה לאחרונה עם הזמרת גליקריה, שהוחרמה משום שלא ביטלה הופעות בישראל.

לפני המלחמה התרבות הייתה אחד מערוצי הפעולה המוצלחים ביותר שלנו. היום כמעט בלתי אפשרי לעבוד שם. אנשים שבעבר ששו לעבוד איתנו – להפיק פרויקטים, לקבל תקצוב או לארח אומנים ישראלים – היום לא רוצים. כבר בסוף 2023 החזירו לנו כספים או ביטלו פעילויות. ב־2024, למשל, היה קונצרט חג מולד שבו מנצח ישראלי היה אמור להופיע באחת מהבימות הנחשבות ביותר ביוון והוא נדחה.

בסופו של דבר אנו נאלצים לצמצם הרבה מאוד פעילות פומבית שלנו, תרבותית, אקדמית וכלכלית, כי כל פעילות כזו הופכת מייד לזירת מאבק וגוררת הפגנות וניסיונות לשבש אותה.

רחוב מחאתי ותיירות מסבירת פנים

התרבות הפוליטית ביוון היא תרבות של הפגנות. אין יום בלי הפגנה במרכז אתונה, בכיכר סינטגמה. לפעמים כמה פעמים בשבוע, ולפעמים הפגנות גדולות המשתקות את העיר. ההפגנות ביוון אינן אלימות ברובן,

אבל משולבים בהן גורמים אנרכיסטיים שכן נוקטים באלימות, בעיקר כלפי המשטרה. לכן בהפגנות רבות רואים בקבוקי תבערה ואלימות כלפי שוטרים. משטרת יוון היא אחת המשטרות המנוסות ביותר בעולם בטיפול בהפגנות ובפיוזון.

היום, למשל, צפויה הפגנה מול שגרירות ישראל. בהפגנות הגדולות הצליח המחנה האנטי־ישראלי להוציא כ־10,000 מפגינים. בהפגנות אחרות השתתפו כמה אלפים – בין 2,000 ל־4,000. הפגנות "שגרתיות" ביוון כוללות כמה עשרות עד מאות מפגינים. הן מתרחשות כמעט מדי שבוע באתרים שונים במדינה. זה ציבור מאורגן ונחוש.

יחד עם זאת, יוון היא היעד מספר אחד לתייר הישראלי כיום. רק החודש ביקרו כאן כמאתיים וחמישים אלף ישראלים. בשנה שקדמה למלחמה היו כאן יותר ממיליון תיירים ישראלים בשנה – היוונים עצמם מדברים על 1.3 מיליון.

היוונים הם עם מכניס אורחים והכלכלה שלהם מבוססת על תיירות. התיירות הישראלית משמעותית מאוד. מדובר בהשקעות של מיליארדים בתעשיית המלונות, בתי ההארכה, סיורים מאורגנים ושיט קרוזים. לכן יוון שומרת מכל משמר על ביטחון וסדר. 99% מהישראלים כאן עוברים חוויה נהדרת ולא נתקלים בתופעות אנטי־ישראליות. יוון היא עדיין אחת המדינות הכי מסבירות פנים לישראלים באירופה.

הקונטקסט האסטרטגי

יוון מקבלת מישראל שדרוג יכולות משמעותי בתחומי ביטחון לאומי ומקבלת שחקן עוצמתי המייצב את המזרח התיכון. יוון רואה בישראל גם גשר לממשל האמריקאי הנוכחי שאליו רוב מדינות אירופה, ויוון ביניהן, מתקשות לבנות ערוצים ישירים, וכמי שיש לה אינטרסים דומים גם אל מול ההתעצמות הטורקית במרחב המזרח תיכוני והים תיכוני. בעידן טראמפ לקשר הישראלי עם ארצות הברית יש משקל מיוחד. לישראל יש נכסים רבים שהיא מביאה אל השולחן ויוון מרוויחה מהם. ומנגד, ישראל מרוויחה מהיחסים האלה מבחינה ביטחונית, מבחינה כלכלית

וגם בכך שהם מקנים לה עומק אסטרטגי רב־רובדי, מתחבורה ועד פעילות צבאית. אלה דברים בסיסיים.

חטופים מול עזה

העיסוק בחטופים הוא תמיד, אבל כאזרח וכדיפלומט אני חייב לומר שזה נמצא הרבה פחות בשיח הציבורי ביוון. זה פשוט טובע בים התמונות הקשות והסבל הנשקף ליווני הממוצע מכיוון עזה. טבח שבעה באוקטובר והחטופים אינם מתקבלים ציבורית כהצדקה לכלל המהלכים הישראליים. גם חברים קרובים שלנו, גם עיתונות הימין והמרכזימין שבעבר הייתה פרו־ישראלית מאוד, עדיין תומכים, אבל לא נמנעים מביקורת. כולם אומרים לנו במילותיהם, "תעזרו לנו לעזור לכם". החברים שלנו אומרים בגלוי שהדרך היא לא בהגברת הלחימה, אלא בצמצומה.

יש דברים שלא קל לייצג, ולפעמים אתה שומע דברים קשים ואתה חושב שגם בדברים שאתה שומע לא כל הצדק תמיד נמצא אצלך. חלק מהעבודה היא לא רק להשמיע את עמדת ממשלת ישראל או את עמדת המדינה כלפי חוץ, אלא גם לשמוע מה אומרים לנו במקומות אחרים ולהעביר את זה הביתה כדי שישמש מצע בתהליכי קבלת ההחלטות שלנו.

דוגמאות לשיתופי פעולה תוך כדי סערה

יחסים בין מדינות הם כמו יחסים בין בני זוג. לפעמים הם טובים, לפעמים רעים, לפעמים עכורים. מה שמאפיין אותם במקרה הישראלי־יווני הוא שבני הזוג רוצים שהם יהיו טובים יותר. זה דורש הרבה יצירתיות.

לדוגמה, ממש לפני המערכה מול איראן הבאנו לפה ארבעים תלמידים במסגרת פרויקט הנהגה צעירה. בשיתוף עמותה ישראלית ובתמיכה של משרד החוץ קבענו פעילות משותפת עם מעל עשרים בתי ספר בפיראוס. כשהפעילות הזאת התגלתה, ועדי ההורים קראו לבטל את האירועים ולפוצץ אותם בהפגנה. ההורים הישראלים רצו לבטל גם כן.

מנכ"ל משרד החינוך המקומי אמר לי, "תביא אותם". שכנענו אותם לבוא והם אכן באו. הפעילות התקיימה בהשתתפות מנכ"ל משרד החינוך

עצמו, כולל משרד החינוך של פיראוס, על אף שזה משרד שבדיוק חווה הפגנה של אנרכיסטים שפרצו אליו למשרדים. הם לא ויתרו. יש פה כאלה שיודעים להתעקש.

אתן דוגמה לשרשראות אספקה ולחברות בדרג הבכיר במהלך מלחמה. ארגוני חברה אורחית ישראלים מצאו שביוון יש אפודים קרמיים העומדים בסטנדרט הישראלי ורצו להביא אותם לארץ. פניתי דרך הנספח הצבאי לצה"ל. צה"ל אמר, "אין צורך, יש לנו הכול." פנינו שוב וצה"ל אמר, "צריך, ובבהילות. תביאו, אנחנו נשלח מטוסים." 18,000 אפודים נרכשו במחיר מיוחד על ידי חברה אורחית ישראלית. זה דרש אישורי ייצוא.

ביום ראשון בבוקר עמדו להיפתח הקלפיות לבחירות המקומיות. כל הפוליטיקאים היוונים היו במסע בחירות. הייתה חסרה חתימה של משרד החוץ על רישיון הייצוא. בשעה אחת לפנות בוקר סגן שר החוץ, שהיה גם הוא כמובן במסע בחירות, חזר לאתונה ופתח את משרד החוץ, חתם על המסמכים והזמין אותי לשגרירות. נשלח נציג בבהילות להביא את החתימה לשדה התעופה.

אנחנו צריכים להבין שיש פה חברות אמיתיות, יש פה חברים אמיתיים. חברות נראית גם כשמפעל ישראלי קורס ויש לו קשר עם מפעל יווני והבעלים של המפעל היווני לוקח עליו התחייבויות כדי שהמפעל הישראלי יוכל להתמודד עם האסון.

אופק של שיקום

אנשים רבים חושבים שבמלחמה לא צריך לקיים עסקים כרגיל, אבל מלחמה היא דווקא הזמן לקיים עסקים כרגיל. צריך לשמר את כל מנועי הצמיחה. קל מאוד להישאב ולעסוק רק במלחמה. אנחנו מדגישים לא רק את סיפור השבעה באוקטובר, אלא גם את סיפור השיקום, הצמיחה והרצון לעתיד טוב יותר כי אני חושב שמה שחסר הוא לשדר החוצה שישראל מעוניינת בעתיד טוב יותר – לא רק לעצמה, אלא לכל מי שחי באזור.

בניין הפרלמנט ההלני מואר ברגל מדינת ישראל, כאות סולידריות עם אזרחי ישראל ולזכר יותר מ-1,200 הנרצחים באכזריות בידי מחבלי חמאס. 11 באוקטובר 2023.

טקס זיכרון בבית הכנסת "בית שלום" באתונה, ביוזמת מועצת הקהילות היהודיות של יוון והקהילה היהודית של אתונה. בתמונה: שגריר ישראל ביוון, נעם כץ, והנספח הצבאי ביוון, טל וולנברג. 12 באוקטובר 2023.

בין "בֶּסָה" לסרייבו

גלית פלג, שגרירת ישראל לאלבניה ולבוסניה-הרצגובינה

מסלול דיפלומטי עד המינוי

למשרד החוץ הצטרפתי בשנת 1998. השליחות הראשונה שלי הייתה במרוקו. באמצע השליחות פרצה האינתיפאדה השנייה. התחילו מהומות בכל העולם הערבי, הייתה הפגנה של מיליון איש במרוקו ובהתראה של יום אחד פינו אותנו.

מייד לאחר מכן יצאתי לשליחות השנייה שלי – בסרביה, בבלגרד. ממש חודשים ספורים אחרי סיום ההפצצות שם. בעצם הייתי נציגה בשלוש מדינות בלי לזוז מהכיסא: הגעתי לשם כשהמדינה הייתה יוגוסלביה, אך היא התפרקה, ואז הייתי בסרביה־מונטנגרו ולבסוף בסרביה.

אחר כך חזרתי לארץ, ואז יצאתי לבריטלי, לשגרירות לאיחוד האירופי, ושם ניהלתי את המחלקה לקשר עם הפרלמנט האירופי. המלחמות שם היו מדיניות ולא פיזיות, אבל האווירה לא תמיד הייתה קלה.

אחרי בריטלי חזרתי לארץ והצטרפתי לקמפיין למיתוג ישראל כ"Startup Nation". אחרי כמה שנים יצאתי לניו יורק, עבדתי בקונסוליה וניהלתי את מחלקת הדיפלומטיה הציבורית. בתקופת הקורונה הייתי כמעט שנה במיאמי כממלאת מקום קונסול כללי. זו הייתה תקופה מלאת עשייה, אבל באווירה מאתגרת מאוד. ב־2022 יצאתי לטירנה בפעם הראשונה כשגרירה. כאן אני בעצם שגרירה לשתי מדינות: אלבניה ובוסניה־הרצגובינה.

שני כובעים: שגרירה לאלבניה ולבוסניה-הרצגובינה

אלבניה היא המדינה המרכזית שלי שבה אני חיה ובה נמצאת השגרירות, ואני שגרירה גם בבוסניה-הרצגובינה שבה אני מבקרת כמה פעמים בשנה.

אם הייתי צריכה לתאר לישראלים בשתי מילים את המקום הייתי אומרת שזו הפתעת המאה. מודה ומתוודה: לא ידעתי הרבה על אלבניה לפני שבאתי. הסיבה שהגשתי מועמדות לתפקיד כאן הייתה כפולה: גם מאהבת הבלקן וגם בעקבות סרט שראיתי, "בֶּסָה", שעסק בהצלת היהודים באלבניה בתקופת השואה.

באלבניה הייתה קהילה יהודית קטנה מאוד, כמה מאות בלבד, ולא נרצח או הוסגר כאן אף יהודי בתקופת השואה. ישנו משפט בסרט שנחקק בי ואני מצטטת אותו הרבה: "הנאצים דרשו להוציא את היהודים לכיכרות והכיכרות נשארו ריקות." יש עדויות על אלבנים שהוציאו את בניהם שלהם, אבל לא הסגירו את היהודים שהתחבאו אצלם.

אלבניה קיבלה עצמאות כבר ב־1912 מהאימפריה העות'מאנית, אבל היא נותרה חברה שבטית. אחד העקרונות של הקאנון שלהם, הקוד המוסרי, נקרא "בסה". לפי הקוד המוסרי הזה הבית שלך שייך לאלוהים ולאורח. אם אורח מתדפק על דלתך אתה חייב לארח אותו ואתה מחויב להגן על חייו גם במחיר חייו. במלחמת העולם השנייה, בתקופת השואה, יהודים שהתדפקו על דלתות של אלבנים – מוסלמים ונוצרים כאחד – קיבלו מהמארחים שלהם הגנה מוחלטת.

המיוחד באלבניה הוא שלא רק אינדיבידואלים הסתירו יהודים. המלך בעצמו נתן הוראה לשר הפנים להנפיק ליהודים תעודות פיקטיביות עם שמות מוסלמיים כדי שלא יזהו אותם כיהודים. כתוצאה מכך יהודים ששמעו שיהודים אחרים מוסתרים באלבניה ושאינן הסגרות ברחו לכאן מיוון, מסרביה וממקדוניה. בסוף המלחמה היו כאן יותר יהודים משהיו כאן לפנייה. לא הרבה מדינות באירופה יכולות לומר זאת.

גם היום, אחרי 80 שנה, הדור הצעיר באלבניה מתייחס לכך כחלק מהגאווה הלאומית. בבתי הספר בני נוער מספרים בגאווה שהעם שלהם

הציל יהודים בשואה. זו לא רק עובדה היסטורית, אלא אחד מעמודי התווך של הזהות הלאומית שלהם. כשצפיתי בסרט "בסה" יצאתי מהסינמטק ואמרתי, "אני הולכת להיות שגרירה באלבניה."

כלכלה ותרבות – לפתוח שווקים ולספר סיפור

מעבר לנושאים המדיניים, יש לנו משימה לפתוח את השוק האלבני לישראל: שיתופי פעולה, ייצוא, השקעות. לפני חודש ארגנו כנס בנושא אנרגיה ומים: הגיע שר האנרגיה, השתתפו 19 חברות ישראליות ו-40 חברות מאלבניה. זה היה כנס B2B (Business to Business) מוצלח מאוד. אנחנו גם עובדים על הסכמים שונים: סחר, כלכלה, תעופה. בנוסף, בכל שנה אנחנו מקיימים "שבוע תרבות ישראלי". השנה, למשל, הבאנו את השף שאול בן אדרת, שהכין ארוחת בוקר ישראלית לכל האורחים. יזמנו גם ערב קידום יין ישראלי עם מכון הייצוא: הבאנו יבואנים, סומלירים וקניינים של רשתות גדולות ובתי מלון. חשפנו קרוב לעשרה יקבים ישראליים, ואפילו סגרנו כבר שלוש עסקאות. הבאנו גם את להקת אורפנד לנדר למופע חוצות מול הקהל הרחב. הם מעבירים מסרים של אחדות בין הדתות דרך המוזיקה שלהם. הקפדנו שחלק מהאירועים יהיו באולמות וחלק בחוץ, ליד המדרחוב, כדי שגם העוברים והשבים ייחשפו למוזיקה או למחול ישראליים. בשבוע התרבות כל המדרחוב והכיכר המרכזית התמלאו בדגלי ישראל.

Beer-Tech – קהילה צעירה של חדשנות

פרויקט נוסף שיזמנו הוא אירוע Beer-Tech, שאותו אנחנו מקיימים ארבע פעמים בשנה – מפגש של בירה והייטק. אנחנו מביאים צעירים העוסקים בטכנולוגיה או ביזמות, ופעם ברבעון מארגנים להם מפגש. אנחנו מביאים דובר מישראל שמציג נושא מעניין שיכול לעניין את הקהל הזה. זה נקרא Beer-Tech כי שיתפנו פעולה עם חברת הבירה הגדולה ביותר כאן המספקת לנו חסות ומביאה ברזי בירה לכל מפגש.

האווירה היא לא פורמלית, אנשים מגיעים בג'ינס. זו לא הרצאה אקדמית ולא אירוע דיפלומטי, זו שיחה לצעירים. לדוגמה, במפגש הראשון הבאנו מומחה ישראלי בתחום הבינה המלאכותית. במפגש אחר, עם לשכת המסחר לנשים, הבאנו נשים יזמיות וסטודנטיות.

בהמשך השנה ערכנו גם מפגש שבו הדוברים היו דווקא אלבנים, כולם בוגרי מסלולים בישראל בתחומי טכנולוגיה ויזמות. הם שיתפו על החוויה שלהם בארץ וכך נוצרו דו־שיח והפריה הדדית.

בוסניה היא מדינה מורכבת מאוד. יש בה שלוש קהילות אתניות: סרבים (נוצרים אורתודוקסים), קרואטים (קתולים) ובוסניאקים (מוסלמים). שלוש הקבוצות האלה מחולקות לשתי ישויות מדינתיות: הסרבים נמצאים ברפובליקה סרפסקה, המוסלמים והקרואטים בפדרציה של בוסניה-הרצגובינה, ושתי הישויות האלה יחד מרכיבות את מדינת בוסניה-הרצגובינה. לכל ישות יש ממשלה, פרלמנט ונשיא משלה, ולמדינה כולה יש ממשלה, פרלמנט ונשיאות המורכבת משלושה נשיאים – כל אחד מייצג את אחת הקבוצות האתניות, והם עובדים ברוטציה.

כשאני מגיעה לבוסניה-הרצגובינה כל אחת מהישויות רוצה לעבוד מולי ישירות. אני חייבת לפעול מול המדינה, אבל בפועל יש גם קשרים לא רשמיים עם כל אחת מהישויות לפי הצורך.

שבעה באוקטובר: ההלם דרך המסך

שבעה באוקטובר, בוקר, יום שבת. יצאתי לפארק עם במבה, הכלבה שלי, וחזרתי בסביבות שמונה וחצי – תשע וחצי לפי שעון ישראל. הדלקתי את הטלוויזיה מתוך הרגל ולא הבנתי מה אני רואה. אפילו לא התקשרתי הביתה כדי לשאול, "אתם רואים את זה גם?" אלא פשוט הטלוויזיה דלקה ברקע. שמעתי אנשים בוכים ואומרים, "ירו באבא שלי", "אנחנו בממ"ד", "תצילו את אמא שלי". כל מיני משפטים כאלה, וזה היה ברקע. ואז התחלתי להבין מה קורה.

היום, בדיעבד, זה היה אחד הרגעים הכי מטורפים שעברתי בחיים. הרבה יותר מטורף, למשל, מאשר נפילת מגדלי התאומים ב־11 בספטמבר.

גם אז הייתי בשגרירות. ראיתי את המטוסים, אבל אז זה היה משהו שקורה רחוק. השבעה באוקטובר קרה בבית. ואני לא בבית. זה לא הרגיש שזה קורה "שם". זה פה. זה קורה פה, בדיוק.

בין הפרטי למקצועי – הדואליות של השליחות

מי שראה את טבח שבעה באוקטובר דרך הטלוויזיה חווה את אותה חוויה, לא משנה איפה הוא היה בעולם. אני כאילו הייתי בישראל באותו יום, כי הייתי צמודה לטלוויזיה הישראלית. בכל הימים הראשונים הלב היה בעצם בארץ. כל הזמן. וכשנכנסנו לשגרה של עבודה, תוך כדי עשייה התנתקתי קצת מהרגש, כי צריך לעשות, אבל בערבים כשחזרתי הביתה פשוט ישבתי מול הטלוויזיה, צרכתי עוד ועוד מידע, עוד סרטונים, עוד תיעוד, וכל הזמן בכיתי.

אני לא זוכרת מתי בכיתי כל כך הרבה בחיים שלי. אולי הפעם היחידה הייתה בביקור שלי באושוויץ. אולי גם אחרי הרצח של רבין – שלושה ימים של דמעות רצופות. אבל כאן זה היה מעבר לעצבות, זה היה הלם. מנעד של רגשות שקשה בכלל לתאר.

האמת שזה נמשך עד היום. אתמול, למשל, טיילתי בעיר בשם דורס, על הים. בונים שם טיילת עם קשתות בטון. הסתכלתי עליהן ובעיני רוחי ראיתי מנהרה. ראיתי חטופים במנהרה. אני חושבת שכולנו פוסט-טראומטיים במובן מסוים, לא רק אני. אתה יכול להיות באירוע הכי שמח בעולם ופתאום להיזכר בסרטון שראית אתמול. זה לא עוזב אותך.

לא מגדל שן – מציאות של איום מתמיד

חשוב לי שיהיה ברור שזה שאני בחו"ל לא אומר שאני לא לוחמת למען מדינת ישראל. אני לא מנותקת. לא רגשית ולא פיזית. אני חיה את הארץ כל הזמן. מחויבת לה 24/7. ויותר מזה, אני גם לא יכולה לתת דרור לבטא את התחושות האישיות שלי. אני לא חופשייה כמו אזרח מהשורה.

יש לי חברים באשדוד, חברים בנתיב העשרה. יש לי משפחה שהייתה תחת מתקפת טילים בצפון, הורים בני 89 שרצו פעמיים בלילה למקלט.

אני עצמי, כשביקרתי בארץ, מצאתי את עצמי תחת התקפות. אני לא מדברת מרחוק ממגדל השן, אני חווה. וגם מבחינה ביטחונית, אומנם אני לא בעזה, אבל אני תחת סיכון.

בבוסניה, למשל, יש לי גרוד מאבטחים. יותר מניידת אחת המלווה אותי. קבוצה של אנשי אבטחת אישים מיומנים המלווים אותי לכל מקום. יש מקומות שאני לא יכולה ללכת אליהם. דברים שאני מבטלת בגלל איומים. איומים של פצצות, איומים של פינויים. זו המציאות היום-יומית שלי. אומנם באלבניה אין טילים, אבל יש איומים אחרים בגלל שאני ישראלית, בגלל התפקיד.

המחיר האישי והחיבוק הבלתי צפוי

ברמה האישית כבד לי מאוד. כל הרגש שלי תפוס בעצבות. אין מקום לשום דבר אחר. מבחינה מעשית זה בא לידי ביטוי בזה שבמשך חודשיים לא הלכתי לשום אירוע. כל הזמן מקבלים הזמנות, ואני פשוט לא הלכתי. שום קבלת פנים, שום טקס, שום דבר מעבר לפגישות שחייבים לקיים. לא רציתי שישאלו אותי מה שלומי ואצטרך לענות באמת. והאמת הייתה שאני עצובה, אני בוכה, זה שלומי. וזה משונה כי לא מת לי אף אחד במשפחה באופן אישי, ובכל זאת אני כל הזמן עם עיניים אדומות. קשה להסביר את זה לסביבה.

האירוע הראשון שהלכתי אליו, אחרי חודשיים, היה אירוע של לשכת המסחר יוון-אלבניה. לא היה לזה שום קשר לישראל, אבל השגרירה היווניה היא חברה קרובה שלי, וגם נשיא לשכת המסחר פנה אליי באופן אישי וביקש שאבוא. אמרתי להם, "תראו, אני לא מסוגלת להיות באירוע חגיגי. אני לא נשארת עד הסוף. אני אבוא, אבל אצא מוקדם," ובכל זאת הלכתי כי יוון נתנה לנו המון תמיכה מאז שבעה באוקטובר.

באולם היו כ-150 אורחים. ישבתי בשולחן עם השגרירה היווניה ועם נשיא הלשכה. פתאום הם הזמינו אותי לעלות לבמה ולדבר. לא הייתי מוכנה לזה בכלל. הם הקרינו על מסך ענק את דגל ישראל ואמרו לי, "ספרי לנו מה קרה לעם שלך."

עליתי לפודיום ודיברתי. סיפרתי להם מה קרה בשבעה באוקטובר. דמעות ירדו לי לאורך כל הנאום. זו הייתה מחווה כל כך מרגשת. ערב שלא היה קשור לישראל במקור, ובכל זאת הם בחרו להקדיש בו מקום לסיפור שלנו, לעם שלנו. אחר כך חזרתי לשולחן שלי וכ־50 איש עמדו בתור כדי ללחוץ לי את היד ולהגיד שהם מזדהים איתנו, שהם הלומים ושכואב להם על מה שקרה. כולם יוונים ואלבנים. זו הייתה מחווה מדהימה.

הנהגת אלבניה – אמפתיה נדירה

ימים ספורים לפני שבעה באוקטובר התחלף כאן שר החוץ. מבעוד מועד נקבעה לי פגישה עם שר החוץ החדש בתשעה באוקטובר. הגעתי לפגישה בלי להכיר אותו קודם.

החדר היה מסודר עם ספה ושתי כורסאות. בדרך כלל השר יושב על כורסה והאורח על הספה, אז התיישבתי על הספה. כשהשר נכנס הוא בחר לשבת לצידו, לקח את ידי ואמר, "גלית, נעים מאוד. אני יושב מול הטלוויזיה ובוכה מאז שבת." שר החוץ האלבני! המשפט הזה נחרט בי עד היום. הוא נתן לי את מספר הנייד שלו ואמר, "כל דבר שאת צריכה, תתקשרי אליי."

הסברה, תרבות וזיכרון

מעבר לכך, בין אוקטובר 2023 לסוף שנת 2024 התראיינתי כאן כ־120 פעמים לערוצי הטלוויזיה. בהתחלה אפילו מהסלון בביתי, שהפך לאולפן טלוויזיה כי המאבטחים לא אישרו לי להגיע לאולפנים.

גם העיתונאים כאן מאוד אמפתיים. לפעמים יש שאלות קשות או ויכוחים לגיטימיים, אבל הכול מרוכך. ברמה הציבורית יש שני צדדים: מצד אחד ישנה הזדהות, אפילו בבנק הפקידה אמרה לי, "אני נורא מצטערת על מה שקרה לכם." מצד שני יותר ויותר אנשים חוששים להביע הזדהות בפומבי.

היו מחוות יפות. למשל כומר אוונגליסטי שהקליט את ילדיו שרים "יום הולדת שמח" ליד פוסטר של כפיר ביבס, כשעוד חשבנו שהוא חי.

אבל בסך הכול הציבור פוחד להזדהות בפומבי, גם אם יש הרבה אמפתיה ותמיכה בלב.

בין אמפתיה באלבניה לעוינות בבוסניה

בשבעה באוקטובר כל סדר היום שלנו השתנה. חודשים שלמים עסקנו אך ורק בזה. בעיקר עבודה מדינית: הגעה למשרד החוץ, תדרוכים, פגישות עם שרים וחברי פרלמנט. חשוב היה שכולם יבינו בדיוק מה קרה.

היה גם עניין תרבותי: בשבעה בנובמבר, חודש אחרי הטבח, היינו אמורים לפתוח את שבוע תרבות ישראל, אירוע גדול שכבר תואם ותוקצב. החלטתי לבטל את כל התוכנית ולהמיר אותה באירוע אחד סמלי: קונצרט בבניין האופרה לזכר הקורבנות ולהעלאת מודעות לחטופים. גייסנו את האופרה הלאומית, והבמאי הציע להעלות יצירה שעוסקת באם המבכה את בניה. ביקשתי שלפני ההצגה ישיר זמר האופרה את "שמרי נפשך". המילים של השיר הזה מלוות אותי מאז היום ההוא. בשתי השורות הראשונות לא הושבנו קהל, שמנו תמונות של החטופים, וליד תמונות הילדים החטופים הנחנו גם צעצועים. כל מי שהגיע לקונצרט עבר שם, ראה את התמונות, ורק אחר כך התיישב במקומו.

ביוני 2024 קיימנו את שבוע תרבות ישראל. החלטתי שכל כולו יוקדש לעוטף עזה. הבאנו אך ורק אומנים מהעוטף, רבים מהם ניצולים. האירוע המרכזי היה מסיבת רחוב שבה תקלטו שני תקליטנים ניצולי מסיבת הנובה. לכל השבוע קראנו "Israel Will Dance Again". הבאנו גם אומנית מקיבוץ כפר עזה, שהתראיינה לתקשורת על החוויה שלה, כיצד הייתה כלואה בממ"ד במשך 14 שעות. התקליטנים סיפרו על הבריחה שלהם ועל החברים שנחטפו או נרצחו. היו גם רקדנים ואומנים נוספים מהדרום. הרעיון היה להראות לציבור כאן בני אדם מן השורה שחיייהם נקטעו באחת.

דוגמה נוספת לפרויקט דומה שעשינו באלבניה: לקחנו גן ילדים עירוני בשכונה קשה ושיפצנו אותו מהיסוד. הבאנו אדריכלית מקומית שהתנדבה ("אם זה למען הילדים ולזכרם אני לא לוקחת גרוש", היא

אמרה), צבענו, סידרנו, עיצבנו מחדש, הבאנו ריהוט וצעצועים שחלקם הגיעו כתרומה מיבואן צעצועים יהודי מקומי. חנכנו את הגן יחד עם ראש העיר.

בכניסה יש לוח זיכרון: "גן זה שופץ על ידי שגרירות ישראל, לזכר 39 הילדים שנרצחו בשבעה באוקטובר." את הורי הילדים הזמנו לטקס החנוכה. ראש העיר קיבל מאיתנו מסמך עם שמות הילדים, הגילאים והתמונות שלהם. צריך לזכור: באלבניה יש כיום כ־60 יהודים בסך הכול. ובכל זאת, עשינו את זה.

כמובן שהעניין התקשורתי היום, כמו בשאר העולם, מתמקד יותר בעזה, ולכן חשוב לנו להזכיר כל הזמן איך הכול התחיל. חשוב לנו שהסיפור של טבח שבעה באוקטובר לא יישכח בתוך שיח אחר. העבודה כאן אינה פשוטה כי מדובר באזורים שחשופים מאוד לתקשורת טורקית ולאל־ג'זירה. גם כשהתקשורת המקומית לא אנטי־ישראלית, היא משתמשת בחומרים של סוכנויות בין־לאומיות שלעיתים מושתתים על נתוני חמאס. ובכל זאת, אלבניה היא סיפור אחר. אם נגזר עליי שלא להיות בארץ בזמן כזה, אני שמחה שזה קרה דווקא באלבניה.

בבוסניה המצב שונה לגמרי. כמו שכתבתי קודם, בוסניה־הרצגובינה אינה מקשה אחת. יש שם שלוש קבוצות, ולכל אחת מהן יש יחס אחר לישראל. לפני שבעה באוקטובר, במאי 2023, ישבתי בארוחת ערב עם שר החוץ של בוסניה־הרצגובינה (שהוא מוסלמי, בוסניאקי), עם נשיאת הפרדציה של בוסניה, ועוד כמה אישים. זה היה ערב יום ההולדת שלי. הם שרו לי יום הולדת שמח עם עוגה. אך מאז שמונה באוקטובר שר החוץ לא מדבר איתי, לא משיב לי, מסרב לפגוש אותי. הוא מחובר לבסיס שלו, המוסלמים בבוסניה, שבעיניהם אנחנו הדבר הכי נאלח ושטני שיש בעולם.

נקודת השבר של שבעה באוקטובר הייתה דרמטית. היחסים היו עדינים, אבל לפני כן נפגשתי עם כולם. נפגשתי עם מנהיג המפלגה המוסלמית הגדולה במדינה, שהיה נשיא לשעבר, עם שר החוץ, עם שרים מהמפלגות המוסלמיות, עם ראשת העיר של סרייבו, שבמאי 2023 אמרה לי, "גבירתי השגרירה, איך נספר לעולם שסרייבו היא ירושלים של

אירופה?" כמה חודשים לאחר מכן היא כבר קראה לי שקרנית ותקפה אותי במילים שלא ראוי לחזור עליהן.

מאז שבעה באוקטובר המפלגות המוסלמיות התחילו להתחרות ביניהן מי יותר אנטי־ישראלית. בבוסניה הקרואטים, הסרבים והבוסניאקים נמצאים כל הזמן במאבקים זה מול זה וכל מה שנחוץ הוא טריגר. ישראל סיפקה להם טריגר מצוין: או שאתה פרו־ישראלי או שאתה פרו־פלסטיני, ואם אתה פרו־פלסטיני אתה חייב להיות אנטי־ישראלי. אם הקרואטים אמרו משהו בעד ישראל הבוסניאקים תקפו אותם. אם הבוסניאקים אמרו משהו נגד ישראל הסרבים תקפו אותם.

כך מצאנו את עצמנו כזירה נוספת במאבקים הפנימיים שלהם. כל ציוץ שלי לקהל הבוסני הופך מייד לקרב פנימי: הבוסניאקים מאשימים את הקרואטים בשיתוף פעולה עם הנאצים, הקרואטים משיבים שהבוסניאקים תומכים בחמאס והכול מתפוצץ. הם משתמשים בישראל כדי להילחם זה בזה.

צריך להבין: באלבניה יש רוב מוסלמי (52%), אבל האסלאם שם מתון מאוד. בבוסניה יש ציבור מוסלמי שונה, שבו יש גם קיצוניים. בנובמבר 2023, בהפגנה אנטי־ישראלית בסרייבו, הסתובבו אנשים עם דגלי דאעש.

סרייבו הפכה מתוחה אחרי שבעה באוקטובר. אבל דווקא השתמשתי בהתפרצויות האלה כהזדמנות להופיע בתקשורת. חשבתי לעצמי שאם יש מוסלמי בוסני שלא תומך בדאעש, אבל כל הזמן ניזון מאל־ג'זירה ומערוצים טורקיים, אולי כשישמע אותי משהו ייסדק אצלו. אני לא מתלהמת, לא מדברת נגד הפלסטינים, אלא בעד העם שלי. הוא עדיין יישאר פרו־פלסטיני, אבל עשוי להבין שזה לא שחור־לבן.

התראיינתי רבות לתקשורת הבוסנית וכל ריאיון כזה הפך לטריגר. אחד הדברים שאמרתי מייד אחרי שבעה באוקטובר היה, "אני יודעת שהערוץ הזה פונה דווקא לציבור מוסלמי, ואני מצפה ממנהיגים מוסלמים בבוסניה ובכל מקום אחר שיעזו לומר: מה שחמאס עשה, זה לא האסלאם שלכם, זה לא מייצג אתכם."

אחרי שאמרתי את זה, נשיא בוסניה-הרצגובינה התורן כינה אותי שקרנית. התקשורת פנתה אליי לתגובה. ענית, "צר לי שיש פוליטיקאים שמשתמשים בטרגדיה שלנו לצרכים הפוליטיים שלהם."

בבוסניה אני מסתובבת עם אבטחה ברמה גבוהה מאוד. אני סומכת על אנשי הביטחון המלווים אותי. אני בקשר ישיר עם הדרגים הבכירים שם, ואני יודעת שהם מחויבים. לא דווקא לי אישית, אלא לכך ששום דבר לא יקרה על אדמתם.

כשהגעתי לראשונה לסרייבו, בתחילת 2023, ביקשתי פסק זמן של שעותיים בלוח הזמנים הצפוף כדי לראות את העיר שכה רבים דיברו בשבחה. היום אני לא יכולה להרשות לעצמי את זה. היום אני מגיעה למלון המאובטח, יוצאת רק לפגישות שנקבעו מראש, ואם אנחנו מקיימים אירוע הכול עובר בדיקות אבטחה יסודיות ברמה של אנטי־טרור.

לדוגמה, לקראת אוקטובר 2024 תכננו אירוע בסרייבו לציון שנה לטבח. שכרנו אולם במלון, הזמנו אורחים ותכננו הקרנה של הסרט "צעקות לאחר השקט", עם עדויות מהטבח. אז ראשת העיר צייצה בטוויטר, "שגרירת ישראל מתכננת אירוע כזה וכזה, למה היא לא עושה אירוע לזכר הקורבנות הפלסטינים?" היא ציינה גם את שם המלון. שעה אחר כך המלון קיבל איום על פצצה. מנהל המלון התקשר והתנצל. "אני מפחד, יש לי אורחים", ולא הסכים לארח אותנו.

ברגע האחרון העברנו את האירוע לסרייבו המזרחית, אזור הנמצא בשליטת רפובליקה סרפסקה. טלפון אחד לנשיא רפובליקה סרפסקה, והוא מייד העמיד לרשותנו את התיאטרון שם עם אבטחה כבדה. קיימנו את האירוע במלואו.

כיום אני עובדת בעיקר מול הסרבים והקרואטים. פחות מול הבוסניאקים. אני מוכנה להידברות עם כולם. יש שם בעלי תפקידים ששומרים איתי על קשר. ברמת העבודה אנחנו ממשיכים, אבל המינון של העבודה בבוסניה ירד מאוד. קשה לקדם דברים ברמת מדינה כשאינ עם מי לדבר. אי אפשר לעשות פרויקט חקלאי כששר החקלאות לא מוכן להיפגש איתי. מה שכן אפשר לעשות זה לעבוד ברמה

המוניציפלית או הקנטונלית עם ראש עיר שהוא סרבי או קרואטי. שם משתפים פעולה.

פרויקטים של תקווה וזיכרון

ישנו פרויקט שאנחנו מתכננים עכשיו בבית חולים מרכזי בבוסניה. אנחנו רוצים להקים חדר משחקים במחלקת ילדים, מקום נעים להורים ולילדים המאושפזים שם, עם צעצועים, ספרים ופינוט ישיבה, מקום שבו הורים יוכלו להקריא סיפור לילדיהם, ולהקדיש את החדר הזה לזכר הילדים שנרצחו בשבעה באוקטובר. המחשבה היא שהסיפור של הילדים שלנו יישאר בלב של כולם, לא רק בליבם של הישראלים. מה שקרה שם הוא לא רק עניין ישראלי או יהודי – זה עניין אנושי.

חיבוק מאלבניה

לסיום, אני רוצה לחזור שוב לאלבניה. לפני חודש הייתי בעיר סרנדה, שהיא כמו אילת של אלבניה. יצאנו לשיט עם מפעיל מקומי. הוא שאל אותי מאיפה אני. אמרתי לו שאני מישראל. הוא הראה לי צמיד עם מגן דוד. שאלתי, "אתה יהודי?" והוא ענה, "לא, אני פשוט אוהב את ישראל." כאן ישראלי יכול להגיד בלי פחד, "אני מישראל," ולקבל חיבוק. לא כולם אוהבים אותנו, כמובן, אבל הרוב כן. זה חיבוק ציבורי ממש, ולי כשגרירה זה נותן חיוזק עצום. קודם כול שיש לי עם מי לעבוד. אני לא צריכה להילחם כל יום כדי להצדיק את ישראל או את קיומה. ודבר שני אני מרגישה ממש בת מזל.

העבודה היא קשה ותובענית, אבל אנחנו עושים אותה מתוך שליחות. יש לי פריווילגיה מיוחדת: לא רק שאני גאה להיות ישראלית, אלא שזה גם המקצוע שלי – לייצג את ישראל, להשוויץ בה, להראות את פניה היפות.

בין שתי מלחמות

מיכאל ברודסקי, שגריר ישראל לאוקראינה

השליחות באוקראינה: רקע אישי ואתגרי התפקיד

הגעתי לתפקיד בקיבץ באוגוסט 2021 אחרי כעשרים שנה במשרד החוץ. התפקיד הראשון שלי היה במוסקבה, אחר כך עברתי ללונדון, הייתי שגריר בקזחסטן, ובארבע השנים האחרונות אני כאן, באוקראינה. הגעתי לבד. המשפחה – אשתי ושלוש בנות – נשארו בארץ.

באוקראינה יש קהילה יהודית חמה ומשמעותית, גם מבחינה מספרית וגם מבחינת השפעה. לפני המלחמה הנוכחית היו כאן כמאתיים אלף יהודים, ואני מעריך שכיום נותרו כמאה אלף. הם נוכחים בכל תחומי החיים במדינה – עסקים, פוליטיקה, תרבות. יש כאן נשיא יהודי, כידוע, ועוד יהודים רבים בעמדות מפתח.

היה ברור לי שאני נכנס לתפקיד מורכב. היחסים עם אוקראינה תמיד היו קרובים ואינטנסיביים, אך לא פשוטים. שאלות של זיכרון השואה, ההיסטוריה המשותפת, והאירועים באומן מדי שנה – אלה היו אמורות להיות הסוגיות המרכזיות, לצד קידום התרבות והדיפלומטיה הציבורית. תכננו פרויקטים גדולים, ובדיעבד גם עשינו דברים גדולים, אך שונים לגמרי ממה שתכננו.

פרוץ המלחמה ופינוי ישראלים

לקראת פרוץ המלחמה כבר היה ברור שמהו מתקרב. התחלנו בהכנות לפינוי ישראלים, אך רבים לא שיעו לאזהרות. ב־24 בפברואר 2022,

כשפרצה המלחמה, עדיין היו כאן כ-10,000 ישראלים, ובשבועות הראשונים השקענו את מרב המאמצים בחילוץ מן המדינה.

כשלושה שבועות לפני פרוץ המלחמה שלחנו לארץ את אנשי הצוות שהיו פה עם משפחות. ואז, ימים ספורים לפני פרוץ המלחמה, פנינו את השגרירות מקייב ועברנו ללביב שבמערב אוקראינה. כשהמלחמה התחילה וכל האזור הוכרז כשטח ללא טיסות, כבר הרגשנו לחץ של אנשים שרוצים לצאת. הישראלים, ורבים אחרים, התחילו לנוע מערבה – זו הייתה הדרך היחידה לצאת מהמדינה. לרבים מהם היו מסמכים לא עדכניים, חלקם איבדו דרכונים ולא הייתה להם אפשרות לצאת. עשינו לילות כימים בהנפקת מסמכים ועזרה להכווין אותם למעברי הגבול, ואז התחיל המבול.

שגרירות על הגבול: חילוץ, סיוע והומניטריה

בגבולות הצטברו מאות אלפי אנשים במצב הקרוב למשבר הומניטרי. צוות השגרירות שלנו עזב את לביב והתמקם בצידו הפולני של הגבול. דאגנו לכך שתהיה לנו נוכחות פיזית בגבולות, הן של כל הדיפלומטים הן של נציגים מהארץ שניצבו בכמה מעברי גבול, ופרסמנו מספרי טלפונים ניידים של אותם אנשים, שנכחו שם, במשמרות, עשרים וארבע שעות ביממה. עזרנו בהסעות עם הרכבים הדיפלומטיים שלנו ובניסיונות לקדם בתור הבירוקטרי את המבקשים לצאת. הצלחנו לעזור להרבה ישראלים לצאת. נתנו עדיפות מיוחדת למשפחות עם ילדים, לאנשים עם בעיות בריאות ולמקרים רגישים אחרים, ועזרנו לא רק לישראלים וליהודים, אלא גם לאזרחים ממדינות אחרות, כולל ממדינות ערב. היינו למעשה השגרירות היחידה שפעלה פיזית במעברי הגבול.

במקביל ניהלנו יחד עם גורמים בקהילה היהודית מבצע חסר תקדים של פינוי יהודים וישראלים באוטובוסים מצוידים במכשור רפואי מכמה מוקדים במדינה, ובכללם אזורים שהיו תחת הפצצות ולחימה פעילה. לחץ הפינוי והחילוץ התחיל לרדת רק כחודש או חודש וחצי אחרי פרוץ המלחמה, ואז הדגש עבר לסיוע הומניטרי. עד היום זהו אחד מהנושאים העיקריים שבהם אנחנו עוסקים, העברת סיוע הומניטרי מישראל לאוקראינה.

במרץ 2022 הוקם בית חולים שדה בגבול, לשם הוזרמו צוותים וציוד ישראלי. עם הזמן הצרכים השתנו – מתרופות, למי שתייה, לציוד אחר – ואנחנו ניסינו לתת מענה. שום דבר לא הכין אותנו למציאות הזו של עבודה אינטנסיבית תחת ירי טילים. מדי פעם עברה בי המחשבה שאני עובר פה רגע היסטורי, שזו סיטואציה שעוד ידברו עליה וילמדו עליה רבות, אבל בעיקר היינו עסוקים בתפקוד ובתפעול, מגיבים לכל מקרה.

באחת הפעמים, למשל, עזרנו לפנות מאוקראינה חסידת אומות עולם בשנות ה-90 לחייה שבצעירותה הצילה יהודים. נסעתי למעבר הגבול לפגוש אותה. היא באה עם הילדים שלה, ועזרנו למשפחה לצאת במהרה, אחרת הם היו נתקעים שעות או אפילו ימים במעבר הגבול. ההצטלבות הזו – בין זיכרון השואה, ההווה והמלחמה – הייתה עבורי רגע מטלטל.

בין קייב לוורשה

למעשה, למשך תקופה ארוכה היינו שגרירות גולה. אחרי שהלחץ הראשוני ירד עזבנו את אזור הגבול ועברנו לוורשה כי היה אסור עדיין להיכנס לאוקראינה, ואז התחלנו לחזור בהדרגה לקייב. הצוות שלנו קטן: סגנית, עוד כמה דיפלומטים ועובדים מקומיים. נאלצנו לדאוג גם להם לתרופות, לביטחון אישי ולתמיכה כלכלית. לשמחתי, על אף הקשיים, הצלחנו לשמור על כולם איתנו ולא לפטר איש.

בתחילת המלחמה, למשל, היה פה מחסור משמעותי בתרופות, ויש לנו עובדים הזקוקים לתרופות על בסיס קבוע. הצלחנו להשיג להם תרופות בעזרתו של ישראלי בשם עופר קרז'נר, קונסול כבוד של אוקראינה בישראל, המנהל את עסקיו כאן. בשלב כלשהו הצלחנו לארגן מול משרד הפנים הישראלי שכל עובד מקומי שירצה לצאת מאוקראינה ולהגיע לישראל יקבל אוטומטית מעמד חוקי בישראל ויוכל להישאר בארץ. אומנם איש לא ניצל את האפשרות הזאת, אבל העובדים המקומיים העריכו זאת מאוד כי היו פה שגרירויות שמייד פיטרו אנשים או שפשוט ניתקו מגע והדיפלומטים עזבו.

החיים כאן תלויים באזעקות. יכול להיות שיהיה לילה שקט ויכול להיות שלא נישן כלל כי כל הלילה יהיו אזעקות. דמיינו מצב הדומה למלחמה של ישראל עם איראן, אך נמשך שלוש וחצי שנים. זה בלתי נסבל. תחשבו לאיזו רמה של עייפות ושחיקה מגיעים כשלא ישנים באופן סדיר שלוש וחצי שנים ואי אפשר לתפקד בצורה נורמלית. האזעקות וההפצצות משבשות לנו את החיים. קובעים פגישה ופתאום יש אזעקה, אני לא יכול לצאת מהשגרירות וחייב ללכת למקלט. אומנם זו התנהלות מוזרה, אבל בגלל שזה נמשך זמן רב כל כך, כולם התרגלו ואיכשהו מצליחים להתנהל במציאות הזאת. יש פה גם עוצר משעה שתיים-עשרה בלילה. ובכל זאת המדינה מתפקדת. העיר קייב מתפקדת אפילו לא רע בכלל – כל המקומות פתוחים, יש מסעדות ובתי קולנוע. זה מזכיר את התחושה בארץ, שיש אירועים בדרום, אבל בתל-אביב החיים ממשיכים.

אומן בזמן מלחמה

להפתעתנו, גם במהלך המלחמה בין אוקראינה לרוסיה האירועים באומן המשיכו. מי היה מצפה שתוך כדי מלחמה יגיעו לאוקראינה עשרות אלפי אנשים? גם האוקראינים מופתעים מכך. בשנה שעברה היו פה קרוב לארבעים אלף מבקרים. אלא שבזמן המלחמה כל האירוע הזה הופך למורכב הרבה יותר כי אין טיסות לאוקראינה. אנשים מגיעים בטיסה מהארץ למדינות הסמוכות: מולדובה, רומניה או פולין, ומשם לוקחים אוטובוסים, עומדים במעברי הגבול, וזה יוצר לחצים כי בבת אחת מגיעים אלפי אנשים. זו תקופה דחוקה במיוחד שבמהלכה אנחנו מקבלים הרבה טלפונים והרבה בקשות לעזרה.

סביב אירועי אומן התפקיד שלנו הוא לוודא קודם כול שמקילים על הישראלים ככל שניתן, אך גם להסביר לגורמים בישראל ולאזרחים שבאים שאוקראינה נמצאת במלחמה ואי אפשר לצפות מהם שיקדישו את כל המשאבים לקליטת תיירים או צליינים כשהם בעצמם עסוקים באינספור עניינים הקשורים למלחמה. האוקראינים ראויים להערכה על כך שתוך כדי המלחמה הם מצליחים להתארגן ולשמור על הסדר

ולהפנות כוחות ואנשי משטרה ומשמר הגבול לאומן. אנחנו משתפים איתם פעולה ברמה מדהימה. מגיעים שוטרים מהארץ שמפטרלים באומן ועוזרים לכוחות האוקראינים ולמבקרים הישראלים לתקשר כיוון שהם מכירים יותר טוב את המנטליות של האנשים. זה אירוע שמזכיר מבצע צבאי, עכשיו יותר מתמיד.

שבעה באוקטובר: בין שתי מלחמות

אירועי השבעה באוקטובר תפסו אותנו בקייב. בני הבכור נמצא פה עם אשתי ואיתי. כשהחדשות הגיעו הצוות ואני ישבנו במלון. אסרו עלינו לצאת בגלל הנחיות ביטחוניות. הזמנו אוכל מבחוץ וצפינו בערוצים הישראליים. בהדרגה נוכחנו לדעת שלכל אחד מאיתנו יש איזשהו קשר אישי: אח במילואים או קרובי משפחה בעוטף.

אשתי ובני פונו לארץ במטוס צבאי פולני ואני נשארתי והשקעתי את זמני בהשגת תמיכה והזדהות. הרגשתי משונה להיות בין שתי מלחמות: מלחמה בבית ומלחמה פה. התמיכה שקיבלנו פה הייתה נקודת אור משמעותית. הרגשתי שמבינים אותנו מצוין והמדינה הזו בעדנו, בלי ניואנסים, פשוט מאה אחוז – גם השלטון, לפחות בתחילת המלחמה, וגם הציבור – לגמרי בעדנו. אוקראינה התייצבה לצידנו באופן מוחלט. יומיים לאחר האירועים כל קייב הייתה עטופה בדגלי ישראל. זה היה מחמם לב. במקביל, המחשבות שלנו היו עם אייל, הבן האמצעי שלנו, שהוקפץ לצבא בשבעה באוקטובר. הוא שירת במגלן והיה בכפר עזה. לא שמענו ממנו כמה ימים. זה היה מתח מטורף. רק אחרי כמה ימים, כשהוא התקשר, קצת נרגענו. זו הייתה תקופה מתוחה מאוד. כמה ימים לאחר תחילת המלחמה שלנו הגעתי לבאבי יאר. אין מקום מתאים יותר לדבר על מה שישאל עברה בשבעה באוקטובר מאשר באבי יאר, שם, בספטמבר 1941, נרצחו תוך יומיים או שלושה שלושים אלף יהודים.

ואז הגיעה הפציעה של אייל. בפברואר 2024 הוא נפצע בחאן יונס יחד עם עוד כמה חיילים, ושני חברים שלו נהרגו לידו. אשתי ואני היינו בוורשה ועמדנו לצאת לאוקראינה כשהודיעו לנו שהוא נפצע. קיבלנו

טלפון מהבן הגדול, שהספיק לדבר איתו לפני שפונה לבית החולים שערי צדק בירושלים ונכנס לניתוח. הוא נפצע קשה מרסיסים בכל הגוף ובאותו יום כבר נותח. טסנו לארץ להיות איתו ואז התחילה תקופה של התאוששות ושיקום. היה לו מזל. אומנם הוא נפצע קשה, אבל הצליח להתאושש. אך זו טראומה לכל החיים, ששני חברים שלך נהרגים מול עיניך.

הסברה מדודה וקשרי ישראל – אוקראינה

נשארתי לצידו כשלושה שבועות ואז חזרתי לקייב כדי להמשיך את הפעילות הקשורה לשתי המלחמות. ראיתי את התפקיד שלי כתפקיד מיוחד של הסברת ישראל אחרי שבעה באוקטובר. הסברה כזו, בתוך מציאות של מלחמה מתמשכת כאן, היא מצד אחד קלה יותר כי מבינים אותנו ומצד שני קשה במיוחד כי לאף אחד אין פניות וזמן לדבר על הבעיות שלך, יש להם מספיק בעיות משלהם.

צריך למצוא את שביל הזהב ולהסביר את ישראל בלי לפגוע ברגשות של האוקראינים ובלי לזלזל בכאב ובטרגדיה שהם עוברים. יש כאן הרבה דקויות. למשל, מאז שבעה באוקטובר אנחנו מדברים הרבה על החטופים, זהו הנושא המרכזי גם בארץ וגם בנציגויות, אך לאוקראינים יש אלפי חטופים ונעדרים: חיילים שבויים, נעדרים רבים, ילדים שהאוקראינים טוענים שנחטפו לרוסיה, אנשים הנמצאים בשבי או הועברו לרוסיה בניגוד לרצונם. איך מדברים על בעיית החטופים אצלנו כשאתה יודע שאצל האוקראינים יש אלפי חטופים או נעדרים? צריך למצוא את הטון הנכון לדבר על זה. אי אפשר להתנתק ממה שקורה פה באוקראינה.

אוקראינה היא בין המדינות הבודדות בעולם שבהן לא הייתה אף הפגנה כנגד ישראל. יש לכך כמה הסברים אפשריים. ראשית, דעת הקהל באוקראינה היא פרו־ישראלית מאוד כי הם רואים בנו גם מודל לחיקוי וגם מדינה בעלת קווי דמיון להם. שנית, יש לנו אויב משותף, איראן, המחמשת את רוסיה, מספקת להם כטב"מים וטילים, ושלישית, אני רוצה להאמין, מאמצי הצוות שפה תרמו לכך גם כן.

יחסים קרובים, אך מורכבים

פעמים רבות אני נשאל איך אני מגדיר את טיב היחסים בין המדינות. אני משיב שהוא דומה ליחסים בין קרובי משפחה. גם במשפחה אנחנו צריכים מדי פעם טיפול משפחתי. גם במקרה הזה אנחנו מדי פעם צריכים פסיכולוג, אבל אנחנו נשארים קרובי משפחה. יש מאות אלפי יוצאי אוקראינה בארץ. יש פה קהילה יהודית שלכל אחד בה יש קרובי משפחה בארץ. זה קשר מאוד לא פורמלי, מאוד אינטימי.

בתחילת המלחמה הייתה פה אכזבה מכך שישראל לא סיפקה נשק ומערכות הגנה אווירית לאוקראינה. הציפיות היו גבוהות מאוד ולא ריאליות. היום יש כבר יותר הבנה גם לצרכים ולמגבלות שלנו. למזלנו ליבת הקשר לא נפגעה ואנחנו עדיין בקשר הדוק. ישנה אהדה בסיסית מאוד לישראל על אף האכזבה שהייתה בתחילת המלחמה ועל אף מתחים שפה ושם צצים וקיימים.

להיות נציג באוקראינה זה אף פעם לא פשוט, על אחת כמה וכמה תוך כדי המלחמה באוקראינה והמלחמה אצלנו, אבל מבחינת החשיבות, העניין וההגשמה העצמית, אני חושב שאין מקום אחר בעולם כיום שהיה נותן לי את הסיפוק הזה. להיות במרכז העניינים, להרגיש שבכל העולם העניינים נשואות לאוקראינה וכולם עוקבים אחרי מה שקורה פה. ישראל, אף שאינה מעורבת באותה רמה כמו מדינות אירופה, היא תמיד חלק מהסיפור, בין אם נרצה או לאו. גם בגלל הרקע של המלחמה הזאת, גם בגלל ההיסטוריה המשותפת, גם בגלל היחסים המורכבים עם רוסיה ועם אוקראינה. זה הופך את הכול למורכב יותר, אבל גם למעניין יותר.

מבט קדימה: סיום המלחמה ושיקום אוקראינה

בפן האישי יש לי היום רק משאלה אחת: אני מאוד רוצה שהמלחמה באוקראינה תיגמר. אני רוצה לסגור מעגל. שזה ייגמר כמה שיותר מהר, שתהיה לפחות הפסקת אש, אם לא שלום בשלב הזה, כי המלחמה הזו חסרת תכלית ומיותרת והיא חייבת להיגמר.

חשוב לי שעל אף המצב אצלנו בארץ, אנשים לא ישכחו שהמלחמה פה נמשכת ולא נגמרה. ישראל, בתור מדינה שחיה ומצליחה להתפתח תוך כדי מלחמה, יכולה לעזור מאוד לאוקראינה להשתקם בעזרת הידע והטכנולוגיה שלנו, ואני מקווה שזה מה שיקרה. אני מאמין שהקשר הזה יביא לתוצאות מעשיות אחרי המלחמה. התפקיד שלי, בין היתר, הוא לוודא שבמסגרת שיקום אוקראינה יהיה מקום גם לישראל.

אזרחי ישראל, ובוודאי אנשי משרד החוץ, יכולים, בלב שקט ובראש שקט, להיות גאים במה שאנשי משרד החוץ עשו פה באוקראינה בתקופת המלחמה. לא רק שייצגנו את המדינה שלנו בכבוד, אלא גם הצלנו הרבה אנשים. יחד – גם הצוות שלי וגם מי שהגיע ממטה משרד החוץ לכאן, בוודאי בתחילת המלחמה – עשינו פה דברים באמת בלתי אפשריים. ישראל אפילו קלטה פצועי מלחמה חיילים אוקראינים, עשרות חיילים שבאו לקבל פרוטזות בארץ, וילדים חולי סרטן שהוטסו לארץ לטיפולים. אנחנו יכולים להיות גאים במה שעשינו ועודנו עושים למען אוקראינה. לירון, הסגנית שלי, בכלל גיבורה. היא הייתה פה בתפקיד ראשון ללא רקע מוקדם. ולא רק שהייתה פה בתקופת מלחמה, אלא גם הייתה בהיריון בתקופת המלחמה פה באוקראינה. היא תמשיך את דבריי.

לירון פינקלשטיין, סגנית השגריר

כניסה לשליחות באוקראינה

הצטרפתי למשרד החוץ ביולי 2021, ובסיומו של קורס הצוערים קיבלתי את הצעת השיבוץ לאוקראינה. הסכמתי מייד. הייתה בי תחושת גאווה ושליחות – זו מדינה במצוקה, ואנחנו יכולים לסייע ולהמשיך לייצג את ישראל. ההורים שלי אמרו, "בכל שנות השירות הצבאי שלך הצלחנו לישון בלילה ועכשיו תלכי לשרת במקום שבו יש מלחמה ולא נוכל לישון?" בקורס צוערים אומרים כל הזמן שהתפקיד הזה הוא הכול חוץ משגרת. ברוב השגרירויות זה ככה, אבל השליחות הזו הוכיחה את זה במיוחד.

עבודה תחת ירי ומעבר לשגרה תפעולית

בגלל המצב המורכב עבדנו בקפסולות בין קייב לוורשה. שבועיים מיכאל היה בקייב עם חצי מהצוות ואני בוורשה בהתאווורות מהלחימה, ואז היינו מתחלפים. גרתי בוורשה עם עמרי, בן זוגי, שאיתו התחתנתי במהלך התקופה הזו. בכל הזמן הזה היה ירי טילים בלתי פוסק על אוקראינה וקייב. בהתחלה נסענו בשיירות רכבים והיינו נתונים לסכנת ירי. אחר כך עברנו לרכבות – פעם בשבועיים מסע של שעות ארוכות תחת ירי טילים או סכנת ירי טילים, ירי כטב"מים ואזעקות בלתי פוסקות.

זה היה מטורף, לנהל צוות תוך כדי לחימה ולעשות עבודה מדינית משמעותית. כמובן שעם הזמן נכנסנו לאיזושהי שגרה. אחרי לילות לבנים ושעות של ישיבה במקלטים, קמים בבוקר, פותחים נציגות ועובדים.

סיוע הומניטרי, הכשרות ותרבות בזמן מלחמה

בשם מדינת ישראל, בסיוע ובהנחייתם המקצועית של מ"ב, סוכנות הסיוע הלאומית של ישראל, הפועלת במשרד החוץ, הצלחנו לעזור בסיוע הומניטרי חסר תקדים. הצלחנו להביא כל כך הרבה דברים חשובים ומשמעותיים שאוקראינה הייתה צריכה: מים, מזון, מתקני טיהור מים, ציוד רפואי – החל מתרופות ועד מכשירים מתקדמים לבית חולים לילדים ועשרות גנרטורים ענקיים תעשייתיים לארגונים ולבתי חולים ולמוסדות. בחורף הקשה שבין 2022 ל-2023, ישראל הצילה נפשות רבות.

שלחנו מאות אנשי מקצוע אוקראינים לעבור קורסים והכשרות בארץ. עובדי בריאות הנפש, מורים, רופאות ואחיות קיבלו בארץ הדרכה מצוינת בתחומי תוכן שלצערנו יש לנו בהם ניסיון רב: טיפול בפוסט־טראומה, שיקום פיזי ונפשי, וניהול מערכות חינוך וחקלאות בזמן מלחמה. הם למדו בארץ והקימו לאחר מכן פרויקטים מדהימים פה באוקראינה.

עסקנו גם בפעילות תרבותית. זה נשמע מוזר, אבל ככל שהחודשים עברו האנשים נזקקו יותר ויותר לתרבות. הצלחנו להביא עשייה תרבותית מישראל לאוקראינה בזמן מלחמה. תרגמנו ספרים ישראלים לאוקראינית,

העלנו מחזה באוקראינית תוך כדי המלחמה והבאנו הופעות של הרכבי ג'אז, אומנים וזמרים.

את מה שעברנו ועשינו יחד כאן, זר לא יבין. להיות דיפלומטית של ישראל זה אף פעם לא קל, וכל השגרירויות מתמודדות עם דברים מיוחדים, אבל מה שהצוות עבר ביחד משול לעשייה של גדוד מילואים.

שבעה באוקטובר והשלכותיו

בשבעה באוקטובר הייתי בארץ, בהכנות לחתונה של עמרי ושלי. נסענו לסוף שבוע אצל הוריי בקריות וקמנו בשש וחצי בבוקר למה שקרה. הלם מוחלט. כל השליחים נקראו לחזור לנציגויות.

ביקשתי להישאר בארץ כי רציתי להתנדב למילואים, אבל הצרכים של המשרד היו אחרים ואני מבינה היום טוב יותר למה. היו צריכים אותנו בנציגויות. חזרתי לנציגות באוקראינה ברגע שהצלחתי להשיג טיסה והצטרפתי לעשייה ההסברתית. הצוות המקומי שלנו, שגם הוא אוהב ואוהד ישראל, קם לאותן חדשות. ניסינו לתווך ולהסביר להם, תוך שאנחנו מעבדים את המידע בעצמנו ומפתחים אסטרטגיה של מה עושים ואיך מסבירים את זה לבכירים, למדיה ולאנשי הקשר שלנו. איך מספרים את הדבר הזה?

אני חוזרת לאותם רגעים וכואבת, כמו כולם, ותוך כדי הכאב על הבית אוקראינה מופצצת. יש שבועות שבהם מופגזים רק פעם ביום, ויש פעמים שיש הפגזות רבות בכל יום. אני במקלט באוקראינה והאפליקציה של פיקוד העורף מודיעה לי על טילים בבית הוריי. חודשים ארוכים כאלה, ובמהלכם אנחנו מנסים לקדם בדרכים יצירתיות, רגישות, ברורות וחד'משמעיות את מה שקורה בארץ, כשהנסיבות באוקראינה הן מאוד ספציפיות: יש להם חיילים שבויים בידי הרוסים והם בתוך אירוע דומה כבר כל כך הרבה זמן.

תמיכת אוקראינה והשתאות מהחברה הישראלית

למחרת שבעה באוקטובר, הנשיא זלנסקי קם ואמר, "אנחנו תומכים בישראל, אנחנו עומדים מאחוריהם. צאו ותמכו בישראל." התמיכה

שלחם בישראל היא חד־משמעית וחזקה, ואני חושבת שהם מזדהים מאוד עם העם שלנו הנלחם על הקיום שלו, על הזהות הלאומית שלו ועל המקום הלאומי שלו.

האוקראינים מסתכלים על החברה הישראלית בהערכה ובהשתאות. הם לא הצליחו לעכל את העובדה שישראלים מכל העולם עשו כל שביכולתם לחזור לישראל ולהילחם, לא לברוח. גם הפציעה של אייל, הבן של השגריר, קיבלה תהודה גדולה מאוד באוקראינה. הם היו מופתעים – בן של שגריר לוחם ונפצע!

לאוקראינה הייתה ביקורת כלפי ישראל לגבי הסיוע הצבאי שהם רצו. לצד זאת הייתה הרבה הערכה למה שהם כן קיבלו מאיתנו. בנוגע להתנהלות של ישראל ברצועת עזה לא שמענו ביקורת כלפי המדינה. גם אם ישנה כזו, הם תמיד מוכנים לשמוע את הצד שלנו, ואנחנו לא רואים את הביקורת בעוצמה דומה לזו הניכרת במקומות אחרים. אומנם בשנה וחצי האחרונות יש עלייה בביקורת ברשתות החברתיות ואמירות נגדנו מכל מיני סיבות, אבל עדיין האוקראינים פתוחים לשמוע ולהבין.

התמודדות אישית בהיריון תחת מלחמה

במהלך המלחמות הייתי בהיריון. סוף ההיריון גם ככה לא קל, ולהתהפך במיטה זה לא פיקניק, על אחת כמה וכמה במיטת שדה. בשבוע ה־36 להיריון, כמעט היום האחרון שבו יכולתי לטוס בו כדי ללדת בישראל, ישנתי בבית מלון, בחניונים שהוסבו למקלטים, על מיטת שדה. בפעם האחרונה שנסענו בשיירה מקייב לוורשה, בסוף חודש שמינ, אנשי הביטחון היו בטוחים שלא אצליח לטפס על הרכב הממוגן. התעקשתי שאצליח, הם רצו להביא לי שרפרף. "לא יהיה פה שרפרף!" אמרתי.

בדיעבד, לא היה הרבה מקום לחלק הרגשי בתוך התקופה הזו, היינו יותר במוד תפעולי ותפקודי, אבל אם מדברים על הדור הבא, אז אני יכולה להגיד שאני עושה את מה שאני יכולה. אני מאוד מכירה תודה על האפשרות להיות בשירות.

לפני ארבעה חודשים נולד בני לביא. כשלביא ישאל אותי על התקופה
הזו שלפני הלידה שלו, אני מקווה לספר שאני מאמינה מאוד במה שאני
עושה, שהקריירה והשליחות שלי חשובות לי מאוד ושהיו לי את הכוחות
להמשיך לעשות את זה לצד ההיריון. אני מקווה שיוכל להעריך את זה.

השגריר מיכאל ברודסקי עם צוות הרופאים של בית חולים שדה שהוקם על ידי ישראל באוקראינה בתחילת המלחמה. בית החולים העניק טיפול לאלפי תושבים ופליטים אוקראינים.

אירוע בנושא חוסן וגבורה של נשים ובקריאה לשחרור החטופות שלנו במסגרת יום האישה הבין-לאומי. בתמונה: סגנית השגריר לירון פינקלשטיין עם ולרי דיקשטיין, המנהלת עם בעלה את זק"א באוקראינה. שניהם שהו בארץ בשבעה באוקטובר וסייעו בפינוי וביהוי הגופות.

לעולם לא עוד – אז ועכשיו

יעקב ליבנה, שגריר ישראל לפולין

תפקיד בוורשה: היסטוריה חיה ונוכחת

להיות שגריר ישראל בוורשה זו משימה מורכבת. ראשית, מבחינת העבר שלנו שם כיהודים, זו המדינה שבה כשגריר אתה מתמודד עם המטען ההיסטורי הכבד ביותר, כמעט בלי תחרות ביחס למדינות אחרות. יש הרבה מדינות שבהן ההיסטוריה משחקת תפקיד משמעותי, אך בפולין זה בכל מקום. רוב העם היהודי חי במשך תקופה ארוכה במה שהיה אז שטח פולני ואי אפשר להבין את העם היהודי היום ללא הפרק הפולני בהיסטוריה שלו. שנית, גם המוות שהיה על אדמת פולין הוא חסר פרופורציות ביחס לכל מדינה אחרת. בהרבה מדינות היו רדיפות, אך כמחצית מזוועות השואה שהתרחשו באירופה, התרחשו בשטח שהוא היום פולין. כמעט כל מחנות ההשמדה נמצאים בשטח של פולין כיום: אושוויץ, מיידנק, טרבלינקה, בלז'ץ, חלמנו – לראות ולגעת. אומנם השואה תוכננה בידי הגרמנים ולא בידי הפולנים, אבל ביחס לפולין, בגרמניה יש מעט אתרים הקשורים בשואה.

דרך ארוכה בדיפלומטיה והכנה לתפקיד

למזלי הגעתי לוורשה עם לא מעט רקע. התמניתי לתפקיד אחרי שלושה עשורים בשירות החוץ. התקבלתי למשרד החוץ ב־1992. שירתי במוסקבה פעמיים, אחר כך בברלין. עבודת הדוקטורט שלי עסקה ביחסי ישראל–ברית המועצות, ופולין הייתה, כמובן, חלק מהגוש הסובייטי.

היום אני סמנכ"ל דיפלומטיה ציבורית במשרד החוץ. אני פה כחצי שנה ולפני כן הייתי השגריר בוורשה – תפקיד שבו הייתי כשלוש שנים ועליו אספר.

התכוננתי רבות לקראת התפקיד. אני מאמין שצריך ללמוד את ההיסטוריה של כל מדינה שמגיעים אליה, על אחת כמה וכמה כשגריר. ללא היסטוריה אי אפשר להבין מדינה, כמו שבלי דיי-אן-איי אי אפשר להבין בן אדם. בנוסף, השקעתי בלימוד השפה הפולנית. היכולת לדבר בצורה בלתי אמצעית בשפת המדינה שבה אתה נמצא תביא אותך לרמה אחרת של שיח ולסוג של אינטימיות עם מי שאתה מדבר איתו.

לצערי יצאתי לפולין בגפי, כפי שיוצאים יותר ממחצית ראשי הנציגויות שלנו כבר הרבה שנים. כשנכנסתי למשרד בתחילת שנות התשעים זה היה משהו מאוד חריג, אבל היום זה רווח מאוד. יש לבני הזוג עבודה, ובמקרה שלנו נשארו בארץ גם ילדים בלימודים ובשירות צבאי. תכננתי לבוא לביקור כל כמה שבועות, אך בגלל העומס והמלחמה – תחילה באוקראינה ואז בישראל – היו תקופות ארוכות שזה לא התאפשר.

למרות ההכנות הרבות, הגעתי לפולין בהתראה של 24 שעות.

משברים עם פולין והקפאת המינוי

קיבלתי את המינוי בספטמבר 2020, כשהיחסים בין ישראל לפולין כבר היו אחרי שורה של משברים משמעותיים מאוד מאז שהיחסים כוננו מחדש ב-1989 עם פירוק הגוש הקומוניסטי. לאחר השחרור ממנו, חידוש היחסים עם ישראל היה אחד מהדברים הראשונים שהפולנים עשו. הייתה הבנה בשתי המדינות שצריך לבנות יחסים טובים והדוקים בין ורשה לירושלים, והרבה אנשים טובים תרמו לכך. הייתה הבנה שלמרות המטענים ההיסטוריים הלא פשוטים, בעיקר אלה הקשורים בתקופת השואה, על שני העמים לקיים שיח פתוח ואמיתי.

ב-2018–2019 היה משבר חסר תקדים בין שתי המדינות בעקבות חוק פולני שנגע לאפשרות חקירת ההיסטוריה של פולין והאפשרות שהוצעה

לשפוט ולהעניש מי שאומר דברים הפוגעים באומה הפולנית. זה עורר גל גדול מאוד של ביקורת – בעיקר, אבל לא רק – בישראל, ועל רקע זה היו אמירות שיצרו בעיות קשות ביחסים. קיבלתי את המינוי אחרי המשבר הגדול הזה.

בזמנו היו שגרירים בשתי המדינות והייתה אווירה שהמשבר צפוי להסתיים בקרוב והיחסים יחזרו לשגרה של עשייה חיובית. בכל מינוי שגריר יש שלושה שלבים: בשלב הראשון המדינה מחליטה את מי היא שולחת (בישראל מדובר בוועדת מינויים של משרד החוץ). אחר כך המינוי עובר אישור ממשלה, ורק לאחר מכן נדרש לקבל את הסכמת המדינה המארחת. בדרך כלל שלושת השלבים האלה מסתיימים תוך שבועות מספר. במקרה שלי זה נפרש על פני תקופה ארוכה הרבה יותר. זמן קצר אחרי שוועדת המינויים מינתה אותי לשגריר בוורשה הייתה מערכת בחירות בישראל והמינוי שלי ושל עוד כשלושים שגרירים התעכב.

בסופו של דבר, אחרי שהממשלה אישרה את המינויים, פרץ משבר חדש עם פולין שהחליטה לחוקק חוק נוסף – חוק שנגע לאפשרות לקבל רכוש חזרה. בארץ הייתה הערכה שהחוק החדש הזה עלול למנוע מיהודים בכלל ומשורדי שואה בפרט לקבל את רכושם בחזרה. בעקבות החוק הזה שר החוץ דאז, יאיר לפיד, החליט להחזיר את השגריר הפולני. ואני, שהייתי כבר בתהליכים של הכנה ליציאה לוורשה, הונחיתי להישאר בארץ. זה צעד מרחיק לכת ודי חריג שהצביע על החומרה שייחסנו לעניין. אחרי התארגנויות אין־ספור ופגישות מרובות כדי ללמוד את התפקיד, גיבשתי כבר תוכניות פעולה לשבוע הראשון, לחודש הראשון וגם לשנה הראשונה. הכנתי תוכנית עבודה ותיאמתי אותה עם גורמים שונים. אפילו ארזתי כבר. עמדתי על קו הזינוק כדי לרוץ, להיכנס ולהתחיל לעבוד, חיכיתי ליריית הזינוק, ואז אמרו לי: לא. תמתין.

בינתיים המשכתי בתפקיד הקודם שלי – הייתי אחראי על היחסים עם רוסיה, אוקראינה ומדינות נוספות במרחב הפוסט־סובייטי (מחלקת אירופה אסיה). במרחב הזה הייתה פעילות חשובה רבה ומעניינת, אבל בשלב הזה כבר ציפיתי להגיע לפולין. באותו זמן לא היה שגריר ישראלי בוורשה

כבר כשנה, והחל להיווצר ריק דיפלומטי בעייתי שהפך את היציאה לשם לחשובה פי כמה.

ערב המלחמה באוקראינה והמעבר לאופרציית חירום

באוקטובר 2021 הצטרפתי לנשיא הרצוג בביקור הבין-לאומי הראשון שלו – ביקור לציון 80 שנה לטבח בבאבי יאר באוקראינה. בקייב נפגשנו עם כולם, הנשיא זלנסקי וצוותו, אף אחד לא העלה בדעתו מה עומד לקרות. בינתיים המתחות בין אוקראינה לרוסיה החריפה. בנובמבר היו סימנים מבשרי רעות, בדצמבר האדמה כבר ממש רחשה. חופשת חג המולד הגיעה והמצב הלך והחריף.

היו רבים שחשבו שלא תהיה מלחמה. הייתה אי־ודאות רבה. בפברואר 2022, כשהמלחמה פרצה, זו הייתה מתקפה מלאה על אוקראינה, כולל קייב. זיהינו לאן נושבת הרוח כבר לפני כן, ולכן התחלנו לפנות את השגרירות והצוות בקייב. אני הייתי מנהל המחלקה שאחראית גם על קייב. בהתחלה השגרירות עברה ללביב, במערב אוקראינה, וכמה ימים לפני שהמלחמה פרצה פנינו אותם אל מעבר לגבול – לפולין.

בגלל המבנה הגיאוגרפי של אוקראינה, צירי הפינוי המשמעותיים עוברים דרך פולין. מרגע שהמלחמה פרצה, לפחות 80% מאלה שיצאו או ברחו מאוקראינה עברו דרך פולין.

עם תחילת המלחמה שמנו לעצמנו למטרה לסייע לכל ישראלי ויהודי שרצה לצאת. השגרירות שלנו עברה מאוקראינה לפולין, וטוב שכך, משום שהגבול נסגר תוך כמה ימים. רבים מן היוצאים היו כמובן יהודים. תוך שעות ספורות השגרירות שלנו בוורשה הפכה לזאת שריכזה את כל האופרציה הזו.

השגריר לקייב מיכאל ברודסקי והצוות שלו ישבו בעיר סמוכה לגבול האוקראיני, בצד הפולני. שכרנו עבורם מתחם במלון, אבל מטבע הדברים הכול נעשה מעכשיו לעכשיו. כל הטיפול והתמיכה בהם – הטכנית והדיפלומטית – נעשתה על ידי השגרירות בוורשה משום שלצוות הדיפלומטי האוקראיני שלנו אין יכולת רשמית לפעול בפולין. עם זאת

שני הצוותים, יחד עם מטה משרד החוץ, עבדו בצמוד ובצורה מדהימה כדי לעזור למי שניתן.

ברגע שהבנו במטה בירושלים מה מתרחש ואת החשיבות של פולין בהקשר האוקראיני, שר החוץ לפיד הנחה אותי לצאת. "אם אפשר, אני מבקש שתתייצב בוורשה תוך 24 שעות." וזה אכן התגלה כאפשרי, שכן הפולנים הסכימו תוך כשעה.

כשהתכוננתי לתפקיד בוורשה לא התכוננתי למלחמה באוקראינה. כל תוכניות העבודה, הפגישות עם הקהילה היהודית, תרבות וכלכלה – הכול עבר לרקע. מה שהגיע לקדמת הבמה וכל מה שעסקנו בו מהשנייה שהגעתי לוורשה היה לעזור לאנשים, ולא פעם גם להציל חיים.

נחתי עם חליפה ושתי מזוודות בשדה התעופה שופן בוורשה, 23 שעות אחרי שהשר ביקש, והתחלתי להתרוצץ עם כל צוות השגרירות. זה אירוע בסדר גודל שלא נראה באירופה מאז מלחמת העולם השנייה. לא היה היקף כזה של מלחמה ושל פליטים.

יש לי חברים באוקראינה שסיפרו שמי שהספיק לצאת מהבית בתשע בבוקר הצליח לצאת מקייב ומי שהתעכב ויצא בתשע וחצי – לא הצליח. נוצרו פקקי תנועה חסרי תקדים. וזה לא מזג אוויר ישראלי, מדובר בפברואר, הטמפרטורה מתחת לאפס ואנשים עמדו עם ילדיהם בפקקים אין-סופיים. ביניהם כאמור הרבה ישראלים, הרבה מאוד יהודים, והיה צריך להתמודד ולעשות את הכי טוב שאפשר.

אלה היו ימים אינטנסיביים במיוחד, ומהר מאוד אתה מתעייף, אבל אתה מוזכר לעצמך שאתה עוסק בדיני נפשות. עבדנו יד ביד עם צוות קייב בראשות השגריר מיכאל ברודסקי. סיפקנו עזרה עד הגבול בצד הפולני והם פעלו בתוך אוקראינה.

הבנו שאם לא נעשה את עבודתנו כראוי, אנשים עלולים למות, אפילו מקור. זו באמת הייתה אחריות כבדה. כשיש משבר, לא משנה איפה על הגלובוס, הראשונים שמשרד החוץ דואג להם הם תמיד אזרחי ישראל – זו האחריות הראשונה שלנו וזה מה שעשינו גם הפעם.

סיוע הומניטרי, תיאום עם פולין ושגרת חירום

חלק מהסולידריות שלנו עם אוקראינה מתבטא ברצון שלנו לסייע לפליטים אוקראינים בפולין. ממשלת ישראל ומשרד החוץ החליטו על מתן סיוע הומניטרי בהיקפים חסרי תקדים: שמיכות, מזון, בגדים חמים. כל הסיוע הזה הגיע פיזית לפולין ואנחנו דאגנו שיגיע לאוקראינה.

השבועות הראשונים בוורשה היו עמוסים מאוד, וכל זה התקיים כשאנחנו עדיין במשבר עם פולין והשגריר הפולני עדיין לא הוחזר לישראל. זה קרה רק יותר משנתיים לאחר מכן. במשך תקופה ארוכה, במקום שיהיו שני שגרירים של המדינות היה רק שגריר אחד. לפעמים הרגשתי שבמובן מסוים כדי לשפר את הקשר בין המדינות אני צריך לשמש בנוסף כמעין שגריר פולין לישראל – מצב מאוד לא רגיל.

כך הדברים התנהלו גם בחודשים הראשונים של מלחמת אוקראינה – רוסיה: אין סדר יום, אין יום ואין לילה. ההנחיה הראשונה שלי לצוות השגרירות הייתה שהדבר שאנחנו עוסקים בו אינו בהכרח היחסים עם פולין, אלא אוקראינה וההשלכות של המלחמה. מהרגעים הראשונים נקראנו לתעדף את הדחוף והבוער: הצלת חיים או נושאים מדיניים משמעותיים ודחופים.

באותו זמן היו לא מעט בקשות לסיוע. העלינו בקשות בפני הפולנים כדי שיעזרו לנו לעזור לאוקראינים ורוב הבקשות החשובות נענו. נדרשה לא מעט התמצאות בתוך סבך יחסים דיפלומטיים רגישים ועדינים. הימים היו דחוסים. לא היה הרבה זמן לחשוב ולא היה הרבה זמן להרגיש: אתה קם אחרי שאתה והצוות שלך לא ישנתם מספיק שעות שינה ואתה יודע שבמהלך היום לא יהיה לך זמן לנשום. אתה פשוט קם ועושה את העבודה. לא רק אני לא התנסיתי במלחמה באירופה, גם הפולנים והאירופאים עצמם. בתקופה זו הקפדתי מאוד להתייעץ עם הצוות סביבי מתוך הבנה שכל קול בצוות שלי הוא משמעותי. רציתי לשמוע מכולם רעיונות לפתרון בעיות.

בטווח של שעות ספורות אחרי פרוץ המלחמה ואחרי שהגעתי לוורשה הייתה התגייסות מלאה של כל הצוות, שהבין מצוין מה נדרש ומה צריך

לעשות, בלי שאלות, בלי שעות עבודה. גם הצוות הישראלי וגם הצוות המקומי עשו לילות כימים. כולם הבינו את גודל השעה.

משלחות הנוער – משבר, מו"ם וחזרה לשגרה חלקית

לתוך הסבך הזה נכנס עוד משבר כאשר במרץ, כחודש אחרי שהגעת, הפולנים הודיעו לנו שהם עוצרים את הגעת משלחות הנוער הישראליות למחנות בפולין. המשלחות, שהופסקו בתקופת הקורונה ולא חודשו, נעצרו כחלק מהמשבר המדיני עם פולין. הפולנים דרשו שני דברים: האחד – לשנות את הסדרי הביטחון, והשני – לשנות תכנים, ללמד יותר על סבלו של העם הפולני ועל חסידי אומות עולם פולנים.

במשך כשנה, ממרץ 2022 עד מרץ 2023, התנהל משא ומתן מורכב שזכיתי להוביל מהצד הישראלי. בסופו של דבר נחתם הסכם. שר החוץ אלי כהן הגיע לחתום עליו, ובאפריל 2023 המשלחות חזרו. בעקבות זה גם סוכם על החזרת השגריר הפולני לישראל. הנחת העבודה הייתה שאנחנו הולכים למקום טוב יותר ביחסים. ואז הגיע הקיץ, ולאחריו בחירות בפולין שנועדו לאוקטובר, ושבוע לפני הבחירות – שבעה באוקטובר.

שבעה באוקטובר: ההלם, המרחק והתגובה הראשונית

טבח שבעה באוקטובר פגש אותי במיטתי, בשעה מוקדמת (השעה בפולין היא שעה אחת אחורה ביחס לישראל). התכוונתי ללכת לבית הכנסת באותו יום. אשתי התקשרה ואמרה לי, "תפתח את הטלפון". פתחתי והתחלתי לראות סרטונים, מקומות שכולנו מכירים. בשניות הראשונות התקשיתי להבין, וכשהבנתי – התקשיתי להאמין.

אני בוורשה, המשפחה שלי בארץ. יום שבת מוקדם בבוקר. בית שגריר גדול וריק. שקט מאוד. שבת, יום מנוחה גם בפולין, והפער הזה בין השקט הכמעט מוחלט שם לבין מה שאני מבין שקורה בארץ היה קשה. מייד התחלתי לפעול כשגריר. בהתחלה מול הצוות: גם בהיבטי הסברה, גם ביטחון אישי, לוודא שלכל האנשים שלנו שלום. וברקע כל הזמן ההבנה שמה שקורה בישראל הוא קשה, ענק וחסר תקדים.

בשלב כלשהו התקשרתי הביתה לוודא שכולם בסדר. הבן שלי היה בצבא באותו זמן. הבת רק חזרה מירח הדבש, היא ובעלה התחתנו זמן קצר קודם לכן. הספקתי לחזור מהחתונה שלהם לפולין כמה ימים קודם לכן. עוד באותו יום הבת שלי ובעלה הטרי גויסו למילואים.

במהרה התחילו טלפונים, עשייה וראיונות שלי ושל הצוות. בשעות הראשונות אף אחד לא ראה את כל התמונה. מתוך מעט מאוד ידע נדרשנו להתחיל להעביר מסרים למשרד החוץ, חברי פרלמנט, הקהילה היהודית, לשגרירים זרים שמתקשרים ומבקשים להבין מה מתרחש. המצב בארץ הפך מייד לאירוע הבין-לאומי המוביל. כבר באותו יום התקיימה שיחה ראשונה של שר החוץ אלי כהן עם כל השגרירים הישראלים בעולם. הוא יצא מהקבינט ותדרך אותנו, שנבין טוב יותר מה מתרחש. ראש הממשלה הבהיר באותו הבוקר: זו מלחמה.

ככל שהתמונות והדיווחים הגיעו וחדרו התחלנו להבין את גודל האירוע ועלו תחושות קשות מאוד בכולנו. המרחק הפך את הקושי למאתגר במיוחד, גם רגשית. לא יכולתי לחבק את הבת שלי לפני שהיא יצאה למילואים, לא את הבן שבצבא, דאגתי לאשתי שנשארה לבד בבית. כל כך הרבה תסריטים רצו לי בראש באותם רגעים.

הבנתי שאני לא יכול לעזור לאנשים הקרובים לי ביותר בשום צורה, אבל מצאתי את עצמי לוקח צעד אחורה ומתמקד במה שחייבים לעשות: לתדרך, להתראיין, לוודא שהצוות בסדר.

כממונה וכשגריר התפקיד באותו רגע היה לחבר את כולם כצוות מבחינת האחריות שלנו ומה שאנחנו צריכים לעשות בעבודה שלנו בוורשה. העבודה הזו התחילה להצטבר מהר מאוד. אחד הדברים הראשונים שעשינו היה לאסוף שמות של ישראלים הצריכים לחזור לארץ כדי להגיע לשירות צבאי או חלילה אנשים שהקרובים שלהם נרצחו או נחטפו.

פולין היא אחת המדינות המתוירות ביותר על ידי ישראלים. זו הייתה תקופת החגים – ישראלים רבים היו בפולין כמו בכל חג – ופתאום אין טיסות בכלל. ארגנו לטיסה ארצה מטוס של חיל האוויר הפולני שהפולנים

העמידו לרשותנו והעלינו עליו את הישראלים לפי קריטריונים שגיבשנו ביחד עם המטה בירושלים.

בין זיכרון להווה: "לעולם לא עוד" והקהילה בפולין

מצד אחד הייתה תחושה של תסכול בגלל הריחוק מהארץ, ומצד שני – החובה והזכות לעשות את כל מה שאפשר כדי לגייס את העם הפולני, התקשורת והממשלה הפולנית לתמיכה במדינת ישראל.

קיבלנו חיבוק גדול במעגלים רחבים. קודם כול הקהילה הישראלית והקהילה היהודית, וגם רבים אחרים. זו לא הייתה רק השתתפות בצער שלנו, אלא שותפות אמיתית לאבל של כולנו. זה היה שם מהרגע הראשון, הרגשנו את זה וראינו את זה.

יום או יומיים אחרי שבעה באוקטובר התקיים טקס שהקהילה היהודית כינסה ביוזמתה ובעידוד שלנו בבית הכנסת הראשי בוורשה. הגיעו לשם כולם – מכל הזרמים והקבוצות, יהודים וגם חברים לא יהודים, שגרירים זרים, נציגי הממשלה – על אף שכל זה התרחש כשבוע לפני הבחירות בפולין, שבאופן טבעי כולם היו עסוקים בהן. הייתה התגייסות מרגשת של החברים שלנו בפולין, מרגשת לפעמים עד דמעות.

עד שבעה באוקטובר כשהייתי מגיע לאתרים כמו אושוויץ, טרבלינקה או בלז'ץ, תמיד היו המון כאב ומודעות למה שקרה בשואה, אבל אלה היו אירועים שקרו לפני כ־80 שנה. היסטוריה. פתאום, אחרי הטבח, כשהתמונות של אותו הבוקר עדיין טריות, החוויה הפכה אחרת – זה לא משהו שהתרחש לפני דורות, אלא משהו שמתרחש עכשיו.

התמונות עלו מחדש – אנשים נשרפים, נרצחים, עדויות מזעזעות. בחלקן אפילו אכזריות יותר ממה שידענו בשואה. הגרמנים ניסו להסתיר את מעשיהם; החמאס התגאה בהם. אני צופה ברוע הזה שוב, הפעם מקרוב, ושואל את עצמי, מתי לאחרונה קרה לעם שלנו דבר כזה? ולמשפחות שלנו? התחושות לא הפכו קלות יותר ככל שהחודשים עברו. בהתחלה קיבלנו הרבה מאוד סימפטיה, אבל עם הזמן הסימפטיה נשחקה. בפולין אולי פחות, אבל בעולם – יותר ויותר.

המשפט "לעולם לא עוד", שבהקשר של השואה היה בקונצנזוס עד שבעה באוקטובר – כי כולם התחייבו לו, ימין ושמאל, בארץ ובחו"ל – נראה פתאום אחרת. ככל שהתרחקנו משבעה באוקטובר, התחושה הזאת הלכה והעמיקה. והיא קשה עוד יותר כשאתה מגיע למקומות בפולין שבהם התרחשה השואה. אתה עומד שם, חושב על השואה ועל שבעה באוקטובר ושואל את עצמך: האם יש לי שותפים לאמירה הזאת של ה"לעולם לא עוד" המודרני, של "לעולם לא עוד – עכשיו".

יש שותפים, כמובן, הקהילה היהודית, ידידי ישראל, אבל יש גם אחרים. אחרים שצועדים ברחובות ורשה, קראקוב וערים אחרות עם כרזות אנטישמיות, צועקים סיסמאות, אומרים דברים שאין להם מקום ואין להם מחילה.

אנטישמיות פוליטית, "מטף" ושחיקת קונצנזוס

אל טקס חג החנוכה המסורתי בסיים (הבית התחתון של הפרלמנט הפולני) הגיע ג'וז' בראון, חבר פרלמנט פולני, עם מטף כיבוי אש וכיבה את החנוכייה. זה היה רגעים ספורים אחרי סיום הטקס. עזבתי את המקום דקות ספורות קודם כי מיהרתי למעון השגריר, שם קיימתי באותו יום טקס נוסף של הדלקת נרות. כיבוי החנוכייה בידי בראון זכה באותו יום לגינוי רב, אבל עבר זמן רב מאז ואותו אדם ממשיך לכהן כחבר פרלמנט – עכשיו חבר בפרלמנט האירופי מטעם פולין. יתרה מזאת, הוא הפך את מטף הכיבוי האדום הזה לסמל המסחרי שלו. בכל הופעה בתקשורת, בכל שלט חוצות, מופיע המטף.

באחד הימים נסעתי לאושוויץ. במרחק קצר מגדר המחנה עמד שלט חוצות ענק – פרסומת של אותו פוליטיקאי לקראת הבחירות לפרלמנט האירופי – ולמטה הופיע המטף כסמל שלו. התלוננתי כמובן בפני הרשויות, אבל השלט נשאר במקומו.

לא רק שאותו בראון נבחר, אלא גם גרף כמות קולות מהגבוהות ביותר באזור הבחירה שלו. בבחירות לנשיאות פולין (במאי 2025) הוא קיבל שישה אחוזים מהקולות בפולין כולה. כלומר, במונחים ישראליים, שבעה

מנדטים בכנסת. שבעה מנדטים למישהו שהאג'נדה המוצהרת שלו היא אנטישמית, בריש גלי ובלי להתנצל.

אחת ההחלטות הראשונות שהתקבלו במשרד החוץ מייד אחרי שבעה באוקטובר הייתה חסרת תקדים. בשבוע הראשון הוחלט לחשוף תמונות קשות. לא את הקשות ביותר, אבל תמונות קשות מאוד. עד אז ממשלת ישראל ומשרד החוץ לא עשו זאת מעולם. מעולם לא הראינו גופות של ישראלים. תמיד נמנענו מכך מתוך מחשבה שזו לא דרכנו.

אבל בשבעה באוקטובר – תוך זמן קצר מאוד – כולנו הבנו שאין ברירה, חייבים להראות. חייבים שהעולם יבין מה קרה. חייבים שזה לא יישאר רק אצלנו כדי שהעולם יבין שזה היום הקשה ביותר מאז השואה. עד שבעה באוקטובר, בהופעות הרבות שלי בפני ציבורים שונים, כמעט אף פעם לא דיברתי מהכתב. לכל היותר הייתי מסמן לי כמה נקודות. הייתי מתכונן כמובן, יודע מה אני רוצה לומר, אבל לא קראתי מהכתב. מאז אותו יום, במשך תקופה ארוכה מאוד העדפתי להכין מראש את הדברים בכתב. אם לא נצמדתי לטקסט כתוב שאפשר טיפונת של מרחק התקשיתי לפעמים לסיים משפטים.

שבעה באוקטובר סימן שיא של תקופה מלאת רגשות קשים. לא דמיינתי כמה רגש יהיה נוכח. בכלל אפשר להגיד שרמת ההתרגשות שלי בשלוש השנים בפולין הייתה כזו שלא חוויתי ב־30 שנות עשייה דיפלומטית עד אז.

סיכום אישי: שליחות על התפר שבין העבר להווה

התקופה הזו בפולין הייתה לא רק אינטנסיבית, אלא גם אישית במיוחד. להיות שגריר במדינה כמו פולין זה להיות כל הזמן על התפר שבין הזיכרון להווה. בין השואה לבין האתגרים – והמלחמות – של היום.

טבח שבעה באוקטובר הפך את החיבור הזה לחי עוד יותר. אי אפשר להשוות בין אירועי שבעה באוקטובר למה שקרה בשואה, אבל כשמבקרים באושוויץ או בטרבלינקה אחרי אותו יום, זה לא רק זיכרון היסטורי, אלא השוואה כואבת להווה. לראות איך "לעולם לא עוד" הפך פתאום לשאלה

נוכחת, לאמירה המצריכה חידוש מחויבות כאן ועכשיו. בעיניי, טבח שבעה באוקטובר יכול אולי לרמוז לנו איך נראה יום אחד בשואה. אני מאמין שבסופו של דבר מה שמחזיק אותך הוא הידיעה שאתה חלק ממערך גדול יותר – משרד החוץ, מדינת ישראל וגם העם שלנו. במקצוע הדיפלומטיה אנחנו מייצרים שותפויות, וזה מה שהעסיק אותי ואת הצוות הנהדר שלי בשגרירות בוורשה. הידיעה שאתה לא לבד, שיש סביבך קהילה יהודית, ישראלים, קולגות פולנים ובין-לאומיים, שכולם ביחד הופכים את העבודה הזו לאפשרית גם ברגעים הקשים ביותר. זו לא שליחות פשוטה – לא לפני שבעה באוקטובר ולא אחריו – אבל זו שליחות שיש בה משמעות עמוקה, ואולי דווקא בפולין, עם כל ההיסטוריה והכאב, המשמעות הזו ברורה כיום מתמיד.

משלחת של כ-250 בני נוער מישראל במצעד החיים באושוויץ. בתמונה עם שר החינוך יואב קיש ועם השגריר יעקב ליבנה. אפריל 2023.

השגריר ליבנה עם אלפי אנשים בצעדת תמיכה בישראל במרכז ורשה. נובמבר 2023.

חזית ברלין: דיפלומטיה מול אנטישמיות

רון פרושאוור, שגריר ישראל בגרמניה

שורשים אישיים ומשימת חיים

עוד כשהייתי צוער במשרד החוץ אמרתי שהחלום שלי הוא להיות שגריר ישראל בגרמניה. יש לי חיבור מיוחד למקום בשל הסיפור המשפחתי האישי שלי. אבי, אולריך פרוסקאוור, נולד כאן בברלין. אחותו ליזלוטה התגוררה כאן יחד עם סבי וסבתי, ברטולד ופרידל פרוסקאוור. המשפחה הייתה משפחה גרמנית לכל דבר ועניין. סבי היה קצין פרוסי והחתונה בין סבי לסבתי הייתה חתונה צבאית.

בסוף שנת 1933 סבתי, בחושיה החדים, הבינה כי עליהם לעזוב את גרמניה בשל המצב, והיא זו שדחפה את סבי לקחת את הילדים, לעזוב את ברלין ולהגר לפלשתינה. כך הם יצאו מביתם בלב ברלין בלי לשוב אליו לעולם. בפלשתינה הם מצאו את ביתם בחיפה. את סבי אני מכיר רק מסיפורים. המשפחה שלי היא דוגמה לאופן שבו הייקים הגרמנים הגיעו לישראל וחיו בה. סבי התהלך בחום הארצישראלי תמיד עם חליפה ועניבה, וביתם הקטן היה מלא עד אפס מקום בריהוט אירופי מסורתי כבד. כשהגעתי לבריטניה לכהן כשגריר ישראל בממלכה, הגעתי להגשת כתב האמנה בכרכרה רתומה לארבעה סוסים לבנים. רעייתי קנתה כובע שעד היום אנחנו משלמים עליו משכנתה, וההגשה של כתב האמנה למלכה אליזבת השנייה הייתה אירוע מרגש מאוד. אבל החוויה הזו הייתה כאין וכאפס לעומת ההתרגשות בעת הגשת כתב האמנה שלי בגרמניה בקיץ 2022 לנשיא גרמניה, פרנק־ואלטר שטיינמאייר. היו לי

דמעות בעיניים. הצטערתי שאבי, שנולד כאן, לא זכה להיות במעמד אימי בת ה־93 הייתה לצידי.

הדבר הראשון שעשיתי לאחר הגשת כתב האמנה היה לנסוע לכיכר בבל, מול אוניברסיטת הומבולט. זה המקום המפורסם שבו שרפו ספרים כשהנאצים עלו לשלטון בשנות ה־30. כשעמדתי שם כשגריר ישראל הרגשתי את כובד המעמד וההיסטוריה, לא רק המשפחתית אלא גם הלאומית. מי שעמדו שם לצידי היו חברים ישראלים וגרמנים אשר לאורך השנים ביקרו זה במולדתו של זה במסגרת משלחות וחילופי נוער. אז כהיום אני רואה בחילופים כאלה גשר אמיתי ביחסי ישראל-גרמניה. לכן אחד היעדים שהצבתי לעצמי הוא להביא להגברת שיתופי פעולה כאלה, המהווים אבן יסוד ליחסים בין מדינות ועמים. גרמנים המגיעים ומתארחים אצל משפחות ישראליות מכירים את המציאות הישראלית, מדברים על כדורגל, בלט או שחמט ולומדים להכיר זה את זה. לצד זאת ישראלים המגיעים לגרמניה לומדים על ההיסטוריה, התרבות והקולניריה – הקשר הזה, האישי והרגשי הוא קשר שלא יסולא בפז והוא נמשך גם שנים אחר כך.

השנה אנו מציינים 60 שנה ליחסי ישראל-גרמניה. במסגרת האירועים הוצאנו ספר של 60 סיפורים, חלקם סיפורי התאהבות של ישראליות וישראלים עם גרמנים שעבדו בקיבוצים וחלקם של ישראלים שהגיעו לגרמניה לביקור או ללימודים. בסופו של דבר האלמנט המחזיק יחסים, בוודאי כאשר מדובר ביחסים בין מדינות, הוא הקשר הבין־אישי בין העמים.

גרמניה מבפנים – מדינות ועסקים

גרמניה היא מדינה פדרלית, בדומה לארצות הברית, המורכבת מ־16 מדינות משנה (Länder). בראש כל מדינה כוו עומד ראש ממשלה ולכל אחת פרלמנט ותקציב עצמאי. בין המדינות המוכרות והחזקות יותר, המהוות מעצמות כלכליות של ממש, ניתן למנות את בוואריה שבירתה מינכן ובה כ־12 מיליון תושבים; את נורדרין־וסטפאליה שבירתה

דיסלדורף ובה כ־18 מיליון תושבים; ואת באדן-וירטמברג שבירתה שטוטגרט, שם מתגוררים כ־13 מיליון תושבים והיא הבית של תעשיית הרכב הגרמנית.

עמוד השדרה של הכלכלה הגרמנית מתבסס על מה שנקרא כאן "Mittelstand" – מונח המתפרש מילולית ל"עסקים קטנים ובינוניים", אך משמעותו גדולה מכך בהרבה. העסקים הקטנים והבינוניים הינם בעיקר עסקים משפחתיים הפועלים בהיקף של עד מיליארד דולר. אלו הגיבורים הסמויים של הכלכלה הגרמנית המייצרים, למשל, את הציפים למטוסים ולמכוניות. אותם עסקים מהווים כ־76% מהכלכלה הגרמנית ומהווים את עמוד השדרה של הכלכלה הגרמנית. לא פולקסווגן ולא אאודי. לכן החיבור בין עסקים כאלה למקביליהם הישראלים הוא משמעותי מבחינה עסקית ומבחינה מדינית.

בשנתיים הראשונות שלי כשגריר ישראל בגרמניה, לא רק שביקרתי בכל 16 המדינות, אלא גם דאגתי לטפח וליצור שיתופי פעולה מדעיים וכלכליים, בדגש על סטארט־אפים, משום שאלה מוקדי העוצמה האמיתית של גרמניה. הכוח של גרמניה לא מתחיל ונגמר בברלין, אלא נמצא מחוץ לעיר הבירה, במדינות המחוז שלה.

מציטוונדה ועד שבעה באוקטובר

את מלחמת העולם השנייה גרמניה סיימה עם החלטה ונרטיב ברורים, לפיהם מלחמה היא רע אבסולוטי. מלחמה – תמיד ובכל מצב – היא דבר רע שיש להימנע ממנו בכל מחיר. מאז 1945 התפתחה כאן חברה שהיא פציפיסטית במהותה.

לעומתה מדינת ישראל שהוקמה כמה שנים לאחר מכן, יצאה ממלחמת העולם השנייה עם מסקנה אחרת: מעתה והלאה אנחנו, היהודים, לא נהיה עוד תלויים באף אחד שיבטיח את ביטחוננו הלאומי. מדובר בשני כיווני פעולה שהם לא רק שונים, אלא הפוכים. ישראל נמצאת מאז הקמתה במצב של מלחמה על הישרדותה ואילו גרמניה מאז 1945 נמצאת במצב של התנגדות ללחימה בכל מחיר.

בקונטקסט הזה יש לבחון את המדיניות של גרמניה מול רוסיה. בשנים שלאחר מלחמת העולם השנייה, מתוך הסנטימנט הגרמני שראה במלחמה רע מוחלט, טבע הקנצלר וילי ברנדט את המונח "Ostpolitik", שפירושו המדיניות כלפי המזרח במטרה לשפר את היחסים בין גרמניה המערבית לגרמניה המזרחית, פולין ושאר מדינות הגוש הקומוניסטי, ובעיקר אל מול רוסיה. המדיניות הזאת התבססה על עיקרון של "יצירת שינוי באמצעות התקרבות" וקידום דיאלוג במקום עימות. כלומה, הרחקת מלחמה ועימות באמצעות דיאלוג ויצירת קשרים. זוהי מדיניות שונה מהותית מזו של בריטניה, צרפת או איטליה. וכך, לאורך כל השנים ועד לפרוץ המלחמה באוקראינה, הכלכלה הגרמנית נשענה על גז ונפט רוסיים זולים מתוך מחשבה שיצירת קשרי סחר יביאו בהדרגה גם לשינוי פוליטי במדיניות הרוסית.

כשפוטין פלש לאוקראינה הוא ערער את כל יסודות התפיסה הזו. מדובר על צלם בהיכל מבחינתם. גרמניה הוטרדה מכך מאוד. בנאום בבונדסטג, ימים ספורים לאחר הפלישה, טבע הקנצלר אולף שולץ את המונח "Zeitenwende", המורכב משתי מילים, Zeit – זמן ו-Wende – תפנית, על מנת לתאר את השינוי הרמטי במדיניות החוץ, הביטחון והאנרגיה של גרמניה, שהבינה כי עליה לשנות כיוון וכי דיאלוג לבדו עם רוסיה לא יספיק כדי להבטיח את ביטחונה. הועזעו הגרמני היה כה עמוק עד שאפילו חברי המפלגה הירוקה, שבמצעה מתנגדת עקרונית לכל מלחמה, הפכו לאגרסיביים כלפי רוסיה וקראו לספק לאוקראינה מטוסים, נשק ותחמושת במהירות האפשרית ויעלה כמה שיעלה.

השינוי שקרה למדינת ישראל, ולא פסח עלינו בגרמניה, הוא כמובן טבח שבעה באוקטובר, שהביא לשינוי של כל דפוס הפעולה כאן. בעצרת התמיכה הראשונה שהתקיימה בשער ברנדבורג, ימים מספר לאחר הטבח, שבה נכחו אלפים, פניתי לגרמנים ואמרתי שאני מקווה מאוד שאלו המביעים סולידריות עם ישראל אחרי הטבח הגדול ביותר נגד היהודים מאז השואה ימשיכו להראות סולידריות גם בהמשך, כשזה יהיה מורכב יותר. אנשים מצטטים את דבריי משם עד היום משום שהמצב אכן נעשה מורכב.

בראייה הישראלית, אחרי ארצות הברית, גרמניה היא השותפה האסטרטגית השנייה של מדינת ישראל בעולם, וללא ספק השותפה המרכזית שלנו באירופה. לא רק ברמה הביטחונית. גם במסגרת האיחוד האירופי גרמניה עומדת במרבית הפעמים לצד ישראל ובולמת, יחד עם שותפות נוספות באיחוד, יוזמות אנטי־ישראליות. כיום, גם כאשר מדברים על הכרה במדינה פלסטינית באו"ם, בריטניה וצרפת מובילות קו אחד, כאשר גרמניה נגדרת לאותו כיוון מתוך כניעה ללחץ דעת קהל פנימי ולחצים מצד צרפת ובריטניה.

באותה נשימה, לצד השותפות, צריך להבין שהמלחמה בעזה והתמונות היוצאות משם מערערות את היחסים. בתקשורת הבין־לאומית נראה כי נשכחה העובדה שחמאס הוא שביצע את הטבח הנורא ב־7.10 והתחיל את המלחמה. גם כמעט שלא מצוין שחמאס גוזל משאיות ציוד הומניטרי ומאיים על העזתים. במקום זאת המלחמה מוצגת באופן חד־צדדי ומגמתי הגורם לדמוניזציה ודה־לגיטימציה כלפי מדינת ישראל. כל אלה ללא ספק משפיעים על דעת הקהל ובעקבותיה גם על עמדת הדרג המדיני ההולכת ונעשית מורכבת יותר.

אנטישמיות בשלושה ראשים

בגרמניה של 2025 היהודים מצויים בצרה קשה בשל אנטישמיות שנדמית כעל סטרואידיים. היא קיימת משמאל, מימין ומקרב האסלאם הקיצוני. התוצאה היא שיהודים מפחדים להסתובב בציבור עם כיפה, לבוש המזוהה כיהודי או מגן דוד על הצוואר מחשש להתנכלויות או מעשי אלימות. יהודים פוחדים לנסוע בתחבורה הציבורית, לדבר עברית בטלפון או במרחב הציבורי.

בגרמניה ובאירופה כולה נראית תופעה חמורה שהפכה לנורמלית: כל מוסד יהודי – בית כנסת, בית ספר או מוסד אחר בעל צביון יהודי או ישראלי – נמצא תחת אבטחה 24 שעות ביממה. לא רואים אבטחה דומה סביב מסגדים או כנסיות. השגרירות עצמה נראית כמו פורט נוקס. אנחנו יוצאים ונכנסים בזמנים שונים כדי לשבור שגרה, ויש לנו עובדים מקומיים

שסיפרו כי הם מפחדים להגיע לעבודה. כל צוות השגרירות פועל כיום כמו גדוד דרוך העובד מסביב לשעון, גם בשבתות וחגים.

המצב מזכיר תופעות מצמררות מימים אפלים. אם בשנות ה־30 המסר היה "אל תקנו מיהודים", היום המסר התחלף ב"אל תקנו ממדינת ישראל". זוהי המקבילה המודרנית של אותו מסר גזעני ואותה אנטישמיות בלבוש חדש.

בגרמנית ישנו מושג, "Salonfähig", שפירושו "נושאי שיחת סלון", והוא מתאר מהם הנושאים הלגיטימיים שאפשר לדבר עליהם בחופשיות. בעבר אנטישמים התביישו לומר בקול דברים אנטישמיים. היום הדמוניזציה והדה־לגיטימציה של ישראל והיהודים הפכו לנושאי סלון לגיטימיים. יהודים בעלי מסעדות, למשל, מספרים על חשש תמידי מוונדליזם, איומים או הפגנות. המסעדה החדשה של אייל שני בברלין הייתה תחת איומים כה קשים עד שפתיחתה נדחתה פעמיים, וזה רק משום שהוא ישראלי. האדם הממוצע שואל את עצמו: מה הקשר של אייל שני למלחמה בעזה? ברור שאין קשר מלבד היותו יהודי וישראלי, וזה מספיק על מנת להתנכל לו ולעסקיו.

יהודים חווים חוסר ביטחון אישי גם באקדמיה ובאוניברסיטאות. סטודנטים יהודים מפחדים להגיע לקמפוס או ללכת לבד ומעדיפים להיבחן בזום.

האנטישמיות מימין מוצהרת, לפעמים אף בגאווה: "אנחנו נגד יהודים, שחורים והומואים." בשל ניסיון העבר הגרמני, המערכת המשפטית והפוליטית יודעת לטפל בימין קיצוני ובנאצים בצורה טובה.

האנטישמיות המגיעה מצד האסלאם קשורה בגלי הגירה מהעולם הערבי והמוסלמי. צריך לזכור כי לגרמניה הגיעו מעל מיליון ומאה אלף סורים בשנות מלחמת האזרחים, יותר משש־מאות אלף אפגנים ולצידם כשניים וחצי מיליון טורקים שכבר חיו במדינה. ישנם בתי ספר בברלין שבהם 80% מהתלמידים הם מוסלמים. הפגנות מוסלמיות אנטישמיות מתקיימות לעיתים קרובות ובהן ישנן קריאות להקים חליפות ולכפות חוקי שריעה. הדבר מבהיל את הגרמנים, אך יחד עם זאת החברה הגרמנית

רואה עצמה כרב־תרבותית ומאמינה בסובלנות, דבר המביא לכך שלא פעם הם מוכנים להעלים עין גם במקרים של אלימות. יהודים רבים בגרמניה אומרים כי הם לא יוכלו לגדל בה את ילדיהם.

היכולת להתמודד עם אנטישמיות מוסלמית מוגבלת מאוד, אך מוגבלת עוד יותר היא היכולת הגרמנית להתמודד עם אנטישמיות מצד שמאל. זו מקבלת ביטוי בתרבות ובאקדמיה תוך כדי טענה כי "לא מאפשרים לנו להשמיע ביקורת על ישראל" לטעמי ולטעם רבים אחרים הקו שבין חופש הביטוי לחופש השיסוי נחצה מזמן והפך לאנטישמיות בוטה, כאשר הטאבו האמיתי מופעל דווקא נגד אלה המעזים לומר, "הביקורת שאתם מעבירים על ישראל אינה הוגנת." אותם משתיקים.

דוגמה לסוג כזה של אנטישמיות ניתן לראות בתערוכות "Documenta" האחרונה שהתקיימה בשנת 2022. התערוכה מתקיימת כל חמש שנים בעיר קאסל. מדובר על תערוכה בין־לאומית חשובה לאומנות עכשווית המושכת אליה אומנים בעלי שם ומבקרים רבים. ב־2022 הוצגו בה דימויים אנטישמיים בוטים: יהודי עם אף ארוך יושב על מטילי זהב עם כיפה ולצידו חוזריר עם מגן דוד. ברור לכל שמדובר באנטישמיות בוטה. ובכל זאת לקח שלושה חודשים ושישה פרופסורים כדי "להחליט" אם זה אנטישמי או לא.

בסופו של דבר האוצרים שהציגו את המיצג לא נענשו ואף זכו לקבל מלגות פרופסורה. אותם אוצרים פרסמו לאחר שבעה באוקטובר דברים כה מזעזעים שלא ניתן לעלות אותם על הכתב. במילים אחרות, אין בגרמניה התמודדות אמיתית עם אנטישמיות משמאל. לצד זה, ישנו שימוש ביהודים וישראלים אנטי־ציוניים כאמצעי למתן לגיטימציה לדמוניזציה של מדינת היהודים כאקט שהוא לכאורה אינו אנטישמי ("זה לא אנחנו אומרים – זה היהודי אומר").

חזית ההסברה והתמודדות אסטרטגית

כשכיהנתי כשגריר ישראל לאו"ם, טבעתי את המושג "Triple standard" על מנת לתאר את האופן בו האו"ם מתייחס לישראל. מדובר

לא על מוסר כפול, אלא מוסר משולש. משמעות הדבר היא שיש סטנדרט אחד למדינות דמוקרטיות, סטנדרט שני לדיקטטורות וסטנדרט שלישי, ייחודי וגבוה במיוחד, למדינת ישראל. כמו בתחרות קפיצה לגובה, מארגני התחרות הם אלה שקובעים את הרף. כך נוצר מצב שבו כשהרף המוסרי ליתר מדינות העולם הוא 2.5 מטר, הרף המוסרי לישראל עומד על 2.6 מטר. זהו רף שאף מדינה אינה מסוגלת לעמוד בו, אבל את ישראל מאשימים שהיא לא מצליחה להגיע לסטנדרט המוסרי המצופה. אני מקפיד להתראיין בתקשורת המקומית מבוקר עד ערב במטרה להבהיר להם בגרמנית כי ישראל, בשל השכונה והשכנים שלנו, מתמודדת עם תופעות שמדינות אירופאיות מערביות כמו גרמניה רק עכשיו מתחילות להתמודד מולן, וכי הם צריכים להבין שאומנם ישראל עומדת בקו החזית מול האידאולוגיות האסלאמיסטיות והקיצוניות של חמאס וארגוני טרור אחרים, אבל שלא יהיה ספק שאותן תופעות ירימו ומרימות ראש גם באירופה. בדומה לנושא האיראני, שבו הזהרנו את אירופה כי הנשק, הטילים והמזל"טים האיראנים לא יישארו רק בגבולות המזרח התיכון, אלא יעשו את דרכם גם לאירופה, ואכן היום הם רואים את אותם טכנולוגיות וכלי נשק איראנים בשימוש רוסי במלחמתה נגד אוקראינה. באותו אופן, גם באירופה יש אסלאם קיצוני, יש תאי טרור וגורמים נוספים שאינם בוחלים באלימות כדרך פעולה. ועדיין, לצערי, יש פה חוסר הבנה בנוגע לאופי השכונה שבה ישראל נמצאת, לקודים ההתנהגותיים במזרח התיכון ובעיקר עם מה ישראל נדרשת להתמודד. אני אומר לגרמנים שאנחנו עשינו טעות חמורה בטרוויאליזציה שעשינו לאידאולוגיה של חמאס. בכך שלא האמנו כשהם אמרו שהם רוצים לרצוח את כולנו. אמרנו, "הם רק מדברים," ושילמנו על כך מחיר גבוה מאוד.

שבעה באוקטובר בגרמניה

"אבני נגף" ("Stolpersteine") הוא פרויקט הנצחה של האומן הגרמני גונטר דמניג, שבו מונחות אבני ברונזה קטנות ברחובות גרמניה ומדינות אירופה מול בתים שמהם גורשו יהודים כדי להזכיר לעוברים והשבים

את קורבנות הנאציזם. ב־8 באוקטובר 2023 היה אמור להתקיים טקס הנחת אבני הנגף של המשפחה שלי כאן בברלין. אימי ובכורי הגיעו במיוחד לברלין לטקס ויחד עימם הוזמנו אורחים רבים ומכובדים לאירוע. בעקבות טבח שבעה באוקטובר הטקס נדחה והתקיים רק שנה לאחר מכן, בנוכחות יושבת ראש הבונדסטג ושרים בממשלת גרמניה.

בשבעה באוקטובר הייתי בגרמניה. אנחנו מתגוררים בישראל בצור הדסה ובאותו בוקר של יום שבת, כשהחלו ההתרעות של צבע אדום, רעיייתי הדס העירה אותי ואמרה לי על האזעקות שהיא מקבלת לניידה. הייתי בטוח שאולי יש לה בעיה בטלפון. אחרי שראיתי את הסנדרים בשדרות הבנתי שאנחנו במלחמה. מייד אספתי את כל עובדי השגרירות והתחלנו לפעול במרץ בכל התחומים בהתאם לתוכנית עבודה סדורה: תקשורתית, במדיה החברתית, דרך פעילים וגורמי הסברה וחברי בונדסטג, שרים וגורמי ממשל.

מייד לאחר הטבח זכינו לתמיכה רחבה מהעולם, והדבר נכון בעיקר כאן בגרמניה, שבה קיבלנו הודעות חיזוק ותמיכה מכלל הקשת הפוליטית. גם אלה אשר בימים רגילים מבקרים אותנו הביעו, ואני מאמין שגם הרגישו, לפחות בהתחלה, סולידריות, סימפטיה והבנה לישראל. מהזווית הגרמנית תושבי הקיבוצים שנשחטו ונשרפו באותה שבת הם אלה אשר הקדישו את חייהם ליצירת גשרים ושלום עם הפלסטינים בעזה, דבר שעזר להם להרגיש קרובים לקורבנות.

עם הזמן ראינו כיצד ההבנה הגרמנית הולכת ומתפוגגת, כשלטעמי, הנושא היחיד בו הגרמנים ממשיכים לגלות איזושהי אמפתיה וסימפטיה כלפי ישראל, הוא נושא החטופים. נכון להיום ישנם שבעה חטופים בשבי חמאס המחזיקים גם באזרחות גרמנית. זכינו לנסות ולסייע למשפחותיהם להעלות את המודעות לסיפורם בכל דרך אפשרית בגרמניה. בפגישות עם גורמי מפתח בציבוריות ובפוליטיקה המקומית, בחשיפת סיפוריהם לתקשורת ועוד. השקענו ואנחנו ממשיכים להשקיע בכך משאבים ומאמצים ככל שיידרש. ב־5 באוקטובר צפויה להיפתח כאן תערוכת הנובה, שתוצג בברלין למשך שישה שבועות. זאת הזדמנות בשבילנו

להמשיך ולהזכיר לציבור ומקבלי ההחלטות הגרמנים את האסון שהתרחש בשבעה באוקטובר ומי התחיל במלחמה הזאת.

אחרי טבח שבעה באוקטובר הפעילות ההסברתית הפכה להיות אינטנסיבית. בשלב הראשון היא התמקדה בחשיפת פשעי חמאס לעולם, בין היתר דרך הקרנות של "סרט הזוועות" לפוליטיקאים, חברי בונדסטג ואנשי תקשורת. התגובות מהקהל היו מאוד אמוציונאליות וקשות. חלק פרצו בבכי, אחרים לא יכלו לשאת את הזוועה ויצאו קצת לאחר תחילת ההקרנה. מצאנו שהייתה לסרט השפעה נפשית ורגשית חזקה מאוד. אין ספק שאפילו לנו כישראלים המורגלים באירועי טרור ומצבי קיצון מדובר בסרט קשה מאוד לצפייה. קל וחומר לקהל אירופאי, בעל סף גירוי נמוך יותר, מדובר היה בסרט מטלטל וקשה מאוד. חשפנו את הסרט בפני קהלים גרמנים הנמצאים במרכזי העשייה וצמתי קבלת החלטות באופוזיציה ובקואליציה. רצינו שיראו ויבינו מול איזה רוע, איזו אכזריות אנחנו מתמודדים.

במקביל קיימנו גם סבב ראיונות נרחב בתקשורת הגרמנית על גווניה השונים. היה חשוב להזכיר לגרמנים כי בשנת 2005 יצאנו מעזה במסגרת תוכנית ההתנתקות במטרה לבנות אופק מדיני מול הפלסטינים. רצינו להדגיש בפני הקהל הגרמני כי חמאס, במתקפת שבעה באוקטובר, פעל במטרה לערער על זכות הקיום של מדינת הלאום של העם היהודי ולא כדי להביא לכינון מדינה פלסטינית. כאשר בדרך הוא לא חל בהשמדה של ישראלים שהקדישו את חייהם לשלום בין העמים. אנחנו מסבירים לגרמנים מה חשוב לישראל לראות ביום שאחרי: שלא נוכל שוב לקבל מדינת טרור בעזה, שאנו דורשים שההסתה בספרי הלימוד תטופל ולוודא שרוצחי יהודים יפסיקו להיות מודל לחיקוי ושהתשלומים לרוצחים יפסקו.

תוך כדי שאנו נלחמים בדרום ישראל, החלה מתקפת חיזבאללה מצפון, אשר דרשה מאיתנו להגן על תושבינו בצפון ישראל, בעודם מופגזים יום-יום ושעה-שעה. גם כאן הקדשנו משאבים ומאמצים להראות לגרמנים את מה שקורה בצפון וגם להסביר לגרמנים כי חמאס וחיזבאללה מהווים

פרוקסי איראני ושלא ניתן למי מהם להלך עלינו אימים. כשהגיעה לבסוף התגובה הישראלית, העובדה שהיא נעשתה כשאנו תחת מתקפה ושקיימנו פעילות מרובה טרם לכן להסביר את עמדתנו ואת הסכנה העורבת לנו קנתה לנו זמן יקר שבו יכלנו לפעול צבאית.

תפקידו של שגריר בזירה המדינית הוא להאריך את שעון החול המדיני באופן שיאפשר לצה"ל לממש את יעדיו ומשימותיו. החול בשעון החול המדיני לא מפסיק לזלוג, וככל שיותר ממנו מצטבר בתחתית כך נהיה קשה יותר בזירה הבין-לאומית. זהו בעצם שדה קרב מול שחקנים נוספים.

אני אמרתי לגרמנים בצורה ברורה כי במשך שנים הכלנו את החמאס ואת חיזבאללה וכי גם הם, הגרמנים, הכילו את המולות והאייתוללות באיראן. התוצאה של כל ההכלה הזו הביאה למתקפה הנוראית נגד מדינת ישראל בשבעה באוקטובר, ורק במזל לא כל שלוש הזירות התכנסו בבת אחת.

עכשיו, שנתיים אחרי, אנחנו מסבירים להם על האופן שבו המזרח התיכון השתנה מקצה אל קצה: זו פעם ראשונה שיש בלבנון ממשלה ללא חיזבאללה, אסד יצא מהתמונה, האיראנים קיבלו מכה קשה וחמאס נכתש צבאית ומדינית. אנחנו מדגישים כי כדאי לאירופה להתעורר ולסייע לישראל להילחם בכל אותם אלמנטים קיצוניים אשר מתחילים להרים ראש גם באירופה כי בסוף אלה ביטויים שונים של אותה אידיאולוגיה קטלנית. אנחנו מראים להם שאם נעבוד יחד, ניתן במצב הנוכחי לבנות מבנה אזורי חדש יחד עם האלמנטים המתונים באזור, אשר מתחילים לנוע יותר בחופשיות לאחר המלחמה של ישראל עם איראן.

הטיעונים שלנו, גם אם אותגרו ובוקרו, התקבלו בקרב מרבית הקשת הפוליטית. כך שלצד הביקורת גרמניה הצליחה להבין את האתגרים האסטרטגיים של מדינת ישראל ואת האיומים עליה. מה שמקשה מאוד על השיח הוא ללא כל ספק הוא הסוגיה ההומניטרית והתמונות הקשות היוצאות מעזה.

לסיכום

גרמניה היא השותף האסטרטגי השני בחשיבותו למדינת ישראל אחרי ארה"ב. הקשרים המדעיים בין המדינות קדמו לכינון היחסים הדיפלומטיים בין המדינות.

חילופי נוער וחילופי תלמידים הם הגשר האמיתי המחזק את היסודות של יחסים המוגדרים כמיוחדים עקב השואה. חשוב במיוחד בימים אלה של אנטישמיות גואה ברחבי גרמניה המסכנת את המשך החיים היהודים במדינה, ימים שבהם יהודים חוששים לנסוע ברכבת התחתית ולהסתובב עם כיפה או מגן דוד ומוסדות יהודים מאובטחים מסביב לשעון, לחזק את החקיקה נגד ההסתה ונגד אלה הנוקטים ב אלימות.

האנטישמיות, במיוחד משמאל, בתחום התרבות והאקדמיה והשמאל הפוליטי באירופה, היא האתגר העיקרי. אנטישמיות זו עושה דה לגיטימציה ודמוניזציה לישראל וחייבים להילחם בה באופן אופרטיבי ולא רק במילים יפות.

הדור הצעיר בגרמניה מתרחק מישראל, מעמיד בספק את סוגיית האחריות ההיסטורית. תפקידנו וחובתנו לחזק את היסודות של היחסים גם בתקופה הנוכחית, שהיא קשה במיוחד.

גרמניה עומדת לצידנו בזירה הבין-לאומית, אבל המגמה ברורה. ככל שגרמניה מתקרבת לבריסל (האיחוד האירופי) היא מתרחקת מירושלים ואנחנו צפויים לאתגרים רבים, כולל שחיקה בדפוס ההצבעה של גרמניה באו"ם ובמוסדות בין-לאומיים.

זו זכות מיוחדת לשרת כדיפלומט ישראלי בגרמניה, ותפקידנו וחובתנו להדק ולהעמיק את מארג היחסים עם גרמניה לטובת שני העמים.

השגריר רון פרשור בשגרירות ישראל בגרמניה. צילום: רות זונץ.

שגריר מלחמה

זיו נבו קולמן, שגריר ישראל לשוודיה

קווי פתיחה

בימים אלה אני מציין 30 שנה במשרד החוץ. אני בוגר קורס הצוערים הגדול בתולדות המדינה. זו השליחות הראשונה שלי כשגריר. לפני כן הייתי נספח תרבות בטוקיו, סגן שגריר בפראג, נספח תרבות בפריז, קונסול כללי במונטריאול (כבר אז כראש נציגות), וזוהי הפעם הראשונה שאני נושא בתפקיד כשגריר.

הגעתי לכאן ממש בשלהי הקורונה, כשעדיין היו מגבלות, אם כי בשוודיה הן היו מינימליות. היחסים המדיניים עם שוודיה ידעו עליות ומורדות. מעט אחרי שהגעתי הם דווקא השתפרו מאוד והגענו לסוג של "הסדרה" אחרי קיפאון ממושך בעקבות ההכרה השוודית במדינה פלסטינית בשנת 2014. טבח שבעה באוקטובר תפס אותנו בדיוק במצב טוב יחסית ביחסים הבילטרליים.

יום-יום של דיפלומטיה "מעבר לסכסוך"

לפני שבעה באוקטובר סדר יום רגיל כלל פגישות רבות בנושאים שונים, ביקורים בכמה שיותר ערים ברחבי שוודיה. ביום ממוצע היה ביקור בפרלמנט, פגישה כלכלית, הרצאה באוניברסיטה, ביקור מחוץ לעיר. לפעמים גם ריאיון, אבל אז הריאיון התמקד בישראל כאומת סטארט-אפ או בנושאים אחרים, מעבר לסכסוך. זה היה מוקד עיסוקנו לפני המלחמה.

אני זוכר את פגישת ההיכרות שלי עם השגריר השוודי בארץ לפני היציאה לשטוקהולם. הוא שאל אותי מה הכי מדאיג אותי, ואני זוכר שאמרתי לו שאני מפחד שלא אוכל לעשות דברים בגלל הקורונה: שאהיה בבידוד, שהנציגות תיסגר, שפעילויות תבוטלנה. דברים שבסוף אכן קרו, אבל קרו באופן חמור יותר סביב המלחמה.

שבעה ושמונה באוקטובר: הלם, גינויים, ואז כרסום

בשבעה באוקטובר הייתי בבית. כמו כולם, באיזשהו שלב הדלקתי טלוויזיה כי הבנתי שקורה משהו.

קצין הביטחון שלנו שלח תמונות בקבוצה, אמר שיש "תמונות זוועה שרצות". ביקשתי שלא להפיץ, כי לא ידעתי מה אמיתי ומה פייק, אבל בסוף כולנו ראינו את התמונות. הייתי בבית, דבוק לטלוויזיה, בתחושה של חדרה, לא מבין לאן זה הולך.

למחרת, בשמונה באוקטובר, היה אמור להתקיים כאן הדיבייט השנתי – עימות טלוויזיוני בין כל ראשי המפלגות. זה תמיד אירוע גדול בשוודיה. באותו אירוע כולם גינו את הטבח. מהימין ועד השמאל הקיצוני.

אבל אז התחיל הכרסום. מנהיגת מפלגת השמאל גינתה, אבל מייד חטפה אש מהבסיס שלה. לאט-לאט התמיכה התפוגגה. בהתחלה עוד הזמינו אותי לתדרוכים: סיעות מימין ומשמאל, ועדת חוץ, ראש הממשלה, ראשי המשק – כולם רצו לשמוע. אבל אחרי כמה חודשים זה התחיל להישחק, על אף שלא חדלנו מניסיונות להשאיר את סוגיית החטופים על סדר היום.

שיעור מאוקראינה

אחד האנשים הראשונים שפגשתי אחרי שבעה באוקטובר היה השגריר האוקראיני כאן, שזכה למעין מעמד של סופרסטאר בשוודיה. ישבנו בארוחת ערב כאורחי כבוד בתור שגרירים של מדינות מותקפות והוא אמר לי, "זיו, ידידי, תתרגל לתואר 'שגריר מלחמה'".

הסתכלתי עליו, לא הבנתי. "מה זה שגריר מלחמה?" והוא ענה, "זה כל מה שאתה תתעסק בו. לא תוכל לעשות שום דבר אחר. כשאנשים

ישאלו אותך מה שלומך זה יהיה עם פרצוף מסכן כזה. 'אוי מסכן, מה המצב? מה שלומך?'"

הוא סיפר שפעם אחת אפילו יורשת העצר שאלה אותו מה שלומו עם אותו פרצוף מסכן והוא ענה לה, "אני יכול להגיד לך את האמת?" היא אמרה שכן, אז הוא ענה בפשטות, "רע".
הסיפור הזה תפס אותי מאוד. כי זה בעצם מה שקרה לכולנו בשנתיים האחרונות.

תפקיד המתכווץ ומתמקד כולו במלחמה

בשגרה, במיוחד לאור הרקע המקצועי שלי, אני עסוק בקידום קשרי כלכלה, תרבות ותיירות. אני מבקר באוניברסיטאות, במוסדות שונים, משתתף במצעדי גאוה כמו מצעד הגאוה של שטוקהולם שבו השתתפנו כל שנה עם מאות אלפים של אנשים. שש־מאות אלף איש! מאז שבעה באוקטובר זה כבר לא אפשרי. קודם כול, מי בכלל רוצה לחגוג? קשה להשתתף במצעד גאוה כאשר כולם צוהלים מסביב. ומעבר לכך, התעוררו בעיות מול חלק מארגוני הקהילה הלהט"בית בשוודיה שנחשפו לתעמולה של ארגונים פרו־פלסטינים, וכמובן שאלות של אבטחה. אנחנו פתרנו את זה בכך שבחודש הגאוה בשוודיה תלינו מעל מבנה השגרירות דגל גאוה עם פס צהוב מורחב עם הכיתוב "Bring Them Home" כפי שעשו עוד נציגויות ישראליות במרחב.

פה אני חוזר למה שאמר לי השגריר האוקראיני: התפקיד הצטמצם. הוא התכווץ מצד אחד, אבל מצד שני גדל מאוד והתמקד כולו בדבר אחד – המלחמה. זה כל מה שאתה עוסק בו. זה כל מה שיש לאנשים סבלנות לשמוע ממך, זה מה שהמטה בארץ רוצה ממך, וזה קשוח. לא מדובר ב־12 ימי לחימה שבהם מתפקדים במתכונת של חדר מלחמה 24/7. אנחנו כבר כמעט שנתיים ככה. זה מצמצם מאוד את יכולת הפעולה.

אפרט בהמשך על תחומים שבהם דווקא היכולות התרחבו, אבל מבחינת מה שמכשירים אותנו להיות כדיפלומטים – לקדם קשרים באלף ואחד מישורים – כשאתה שגריר מלחמה זה כמעט לא קורה. עדיין יש

עיסוק בקשרי תרבות, אבל זה בעיקר כדי שלא יחרימו אותנו, כדי שיקבלו אותנו. גם התכנים עצמם השתנו בצורה דרמטית.

דבר דומה מתרחש בקשרי הכלכלה. לא מדובר בקידום עסקי שגרת, אלא בעיקר בהתמודדות עם חרמות. כל המנעד הרחב של עבודת הדיפלומטיה, כולו גויס לטובת המלחמה.

זה לא היה כך כל הזמן. בהתחלה היו הרבה מחוות של סולידריות: עצרות תמיכה, אירועים למען החטופים. היו פה גם ישראלים מקומיים שיזמו פעילויות כמו "Bring Them Home Stockholm", אבל בזמן האחרון זה באמת נהיה קשה הרבה יותר.

חזית כפולה: מאוימים – וגם תחת מתקפות בפועל

אפשר לסמן רמות שונות של מעגלי קושי. יש את המעגל הלאומי – העם כולו, ישראלים ויהודים, בארץ ובחוץ לארץ – שבו כולם חשים בצרה ובעצב מאז שבעה באוקטובר. המעגל השני הוא הדיפלומטים הישראלים בחו"ל. אנחנו צריכים להיות נציגים רשמיים עשרים וארבע שעות ביממה. בעצם כולנו במצב חירום מתמיד. אבל גיליתי שיש עוד מעגל, אולי מצומצם יותר, והוא הקושי המיוחד של להיות דיפלומט ישראלי דווקא בשוודיה.

אנחנו נציגות שהייתה מאוימת. כבר בשמונה באוקטובר חמאס איים בג'יהאד נגד כל המטרות היהודיות והישראליות בעולם. זו לא סתם סיסמה. הם פעלו. אנחנו נציגות שחטפה. השליכו עלינו רימון, ירו עלינו פעמיים. אומנם הרימון נזרק באמצע הלילה ולא התפוצץ, אבל הייתי בנציגות כשגילו אותו.

זה היה בשידור חי כי אנחנו נמצאים במרכז שטוקהולם, קרובים מאוד למתחם של הרדיו הממלכתי ושל הטלוויזיה הממלכתית. תוך רגע היו סביבנו מכונות משטרה. אמצעי התקשורת יצאו עם זה מהר מאוד. ואז זה גם הגיע מייד לארץ. אנחנו בשגרירות ישבנו שעות בחדר הביטחון עד שהבנו בכלל מה קרה. וכל זה התרחש בשידור חי בתקשורת. מעבר לאיום האישי מדובר בעובדים שלי, שאינם רק ישראלים אלא גם שוודים, רובם אף לא יהודים. במה הם אשמים?

חשוב להבין שאנחנו לא נמצאים רק בחזית ההסברה שצריכה לדבר, להגיב ולייצג, אנחנו גם בחזית ממש. כשמדברים על פיגועים נגד מטרות ישראליות בחו"ל מדברים גם עלינו. זה מעבר קיצוני מלהיות מנהל תחום תרבות, למשל, להתמודדות עם מצב שבו אתה צריך ממש להגן על עצמך ועל הנציגות. אתה לא רק שגריר מלחמה, אתה גם נמצא באזור מלחמה.

התברר שבין היתר, האיראנים מפעילים כאן כנופיות פשע מקומיות, משתמשים בילדים על קורקינטים כפרוקסים. ואני תמיד מזכיר שגם ההורים שלי צריכים לישון בלילה. יש להם נכד קרבי בצבא. הם מודאגים ואני מסביר להם שיש סביבנו הרבה מאוד מעגלי הגנה, גם שוודים וגם ישראלים, שעובדים מאוד קשה לשמור עלינו, אבל זה לא הופך את החיים לפחות מאתגרים.

ניהול נציגות תחת אש

כבוס, זה עוד יותר קשה. חלק מהעובדים שלנו עזבו, לפעמים בהשפעת בני המשפחה שלהם שלא רצו שהם יעבדו במקום מסוכן. הנציגות שלנו הייתה צריכה להתנהל בצורה שונה לחלוטין, הבדל קיצוני ממש לעומת ניהול רגיל. ובזמן מלחמה, כשמצפים מאיתנו לעבוד ב־200 אחוזי תפוקה, אנחנו עדיין מקבלים את כל המשימות, אבל תחת מגבלות קשות.

הלב שלי נשבר מהמגבלות האלה. למשל, הקהילה היהודית מארגנת עצרת תמיכה בישראל ואסור לי להיות שם. אם מישהו מחפש לפגוע – ומישהו מחפש – אני לא יכול לתת לו כתובת מדויקת ושעה מדויקת, ולהתייצב שם. אז מוצאים דרכים אחרות – מברכים בווידאו, למשל. זה שובר את הלב, אבל אין ברירה.

בתחילת המלחמה עוד ניסיתי, אבל היום זה בלתי אפשרי. ההתנהלות שונה לגמרי. שגרת חיי השתנתה לחלוטין. את רוב הדברים שעשיתי קודם לכן איני עושה יותר היום. ויחד עם זה, אני לא מסכן. הרבה פעמים הייתי צריך להזכיר לעצמי: תפסיק להתלונן. אני לא מפונה מהצפון או מהעוטף,

ואני לא חס וחלילה חטוף. יש אלף ואחת השוואות שאפשר לעשות, אבל השגרה שלי השתנתה מקצה לקצה.

נראות קבועה בזירה שוודית עוינת למחצה

גם התפקוד שלי כדיפלומט השתנה מאוד. הנראות שלי, למשל. מאז שבעה באוקטובר מזהים אותי ברחוב כי אני מופיע המון בתקשורת. זה מגיע לרמות מצחיקות: דיפלומטים אחרים רואים אותי בקבלות פנים וקוראים לעברי, "הינה יקיר התקשורת", לפעמים בנימה קנאית ואף מעט אנטישמית. ואז אני חייב להשיב להם, "הייתם רוצים להתחלף עימי בלהיות יקיר התקשורת? אתם באמת רוצים לענות על כל השאלות הצולכות האלה?"

אבל בגלל מה שקורה, ובגלל הצורך להיות בחזית, זה המצב. כמות הראיונות שעשיתי בטלוויזיה, ברדיו ובעיתונות פשוט עצומה. למדתי שגם אם אפרסם מאמר ובו יהיה כתוב "השמיים כחולים", יהיו 500 טוקבקים שקוראים לי "רוצח ילדים." זה לא כל כך משנה מה אני אומר, זה גורר המון אמוציות. גם שליליות, אבל גם חיוביות. אני מקבל המון פידבקים חיוביים מהקהילה היהודית השוודית וגם מאנשים שלא הכרתי, שוודים מן השורה, האומרים לי, "אנחנו גאים בך. אנחנו גאים באופן ההתמודדות שלך."

נכון שיש טענות כלליות על מצב ההסברה בעולם, ואפשר לראות את הנואשות ברשתות החברתיות, אבל כשאני שואל את עצמי איפה אני יכול לתרום, מאז שבעה באוקטובר התשובה היא באמצעות נראות גדולה מאוד. זה כולל גם הופעות כמעט שבועיות בפרלמנט. כבר שכחתי איך נראית הכניסה הראשית כי אני תמיד נכנס דרך מנהרות צדדיות. יש הפגנות תמידיות בחוץ. יש כמה פלסטינים שפשוט אורבים לפוליטיקאים ועושים להם את המוות. אני לא יכול להיכנס מהשער הראשי.

שינוי התוכן והטון מול שטוקהולם

לפני השבעה באוקטובר היה לנו סוג של דיאלוג עם השוודים. לא הסכמנו על נושא הליבה הישראלי-פלסטיני, אבל אמרנו, "בואו נעסוק בכל מה

שאנחנו דומים בו" הייתה לנו מדיניות של "מעבר לסכסוך" – נושאים שבהם ישראל ושוודיה מסכימות עליהן. זו הייתה מדיניות ההסדרה אחרי שהם הכירו במדינה פלסטינית ב־2014.

כשהגעתי ב־2021, שבע שנים לאחר מכן, כבר היה ביקור של שרת החוץ השוודית בישראל ונוצרה סוג של הסדרה. ההסדרה הזאת המשיכה גם כשהתחלפו ממשלות בשתי המדינות, וזה היה מאוד פרגמטי.

עסקנו בחדשנות, שוויון מגדרי, זכויות להט"ב, תיירות, זיכרון השואה – כל מיני תחומים שאין לנו מה להתווכח עליהם. וכשהגיע טבח שבעה באוקטובר פתאום הפריוילגיה הזאת לא התאפשרה יותר. חייבים לעסוק בנושא הליבה – הסכסוך הישראלי-פלסטיני.

במשך חודשים ארוכים ראינו שגם בנושא הזה הייתה בינינו הסכמה. בחודשים הראשונים הייתה תחושה שיש אמפתיה: "לישראל יש זכות להגן על עצמה", "צריך לשחרר מייד את החטופים" וכדומה, אבל ככל שנמשכה הלחימה דעת הקהל והתקשורת נהיו יותר ביקורתיים, ולבסוף זה גם השפיע על מקבלי ההחלטות.

חברויות נעלמות וידידי אמת מתגלים

ישנם חברים שמאז שבעה באוקטובר נעלמו מהר מאוד. לא רק דיפלומטים. גם אנשים באקדמיה ובעולם התרבות. אנשים שפשוט נעלמו. אלו אנשים שכביכול היה צריך להיות לי איתם קשר טוב במיוחד. אנשים מהקהילה הלהט"בית, אנשים מעולם התרבות, חלקם הגדול פשוט נעלמו. אפילו לא שלחו "מה שלומך? יש לך משפחה שנפגעה? אתם בסדר?" כלום.

היו כמובן אחרים שכן שמרו על קשר, אבל ספציפית בחוגים האלה חשתי נבגד, והבגידה הושלמה כשהתחלתי לראות אותם מופיעים בתקשורת, מדברים על ילדים פלסטינים, בוכים. ואני אומר לעצמי, איפה הייתם? אני זוכר ששלחתי לאחד מהם סרטון, הפתיח של דני קושמרו לאולפן שישי עם התמונות של כל התינוקות. אמרתי לו, "למה אי אפשר לראות ולהראות גם את זה?" והוא – שקט. אותו איש קשר, איש תקשורת מוכר ואייקון של הקהילה הלהט"בית, התעורר רק מאוחר יותר. כשעדן

גולן הופיעה באירוויזיון במאלמו וכולם היו בהלם מהעוצמה שלה, פתאום קיבלתי הודעות. פתאום נזכרו. אותו איש קשר כתב לי, "וואו, היא הייתה מדהימה." ועניתי לו בציניות, "נו, אולי תרצה להנחות את האירוויזיון בירושלים?" והוא ענה, "בטח!" כאילו כלום.

אז ישנה תחושה של בדידות, שאנשים בארץ גם מכירים, אכזבה מקבוצות גדולות שחשבת שיהיו לצידך. מצד שני פתאום אתה מגלה גם מי הם ידידי האמת שלך. אנשים שאולי לפני כן לקחת כמובן מאליו, ודווקא עכשיו מתגלים כחזקים מאוד לידך.

הקהילה היהודית כאן היא כזו. הקהילה בשוודיה בסך הכול ציונית, אבל לאורך השנים נשמעה ממנה גם הרבה ביקורת על ישראל. עכשיו, מאז שבעה באוקטובר, היחסים איתם התחממו מאוד. פתאום יש תחושה שאנחנו כולנו באותה סירה וזה לא משנה אם מישו ימני או שמאלני, אם יש לו דירה בארץ או לא, אם הוא אוהב את הממשלה הישראלית או מתנגד לה. זה לא רלוונטי כי כולנו מרגישים מאוימים.

קרב הנרטיב: בין אמפתיה ראשונית למגננה מתמשכת

החסופים וההסברה לא נשכחו כל כך מהר. כשהיו כאן ביקורים של משפחות חטופים כולם רצו לפגוש אותן: הממשלה, העיתונות. הקרנו את סרט הזוועות שהפיק דובר צה"ל, וביקשו מאיתנו להקרין שוב.

היו שתי משפחות עם קשר שוודי, ולכן שלחו אותן לפה. משפחתה של מורן סטלה ינאי הגיעה (לאה ינאי רקדה בעבר בלהקה שוודית והתגוררה כאן מספר שנים). בנוסף, מי שנהייתה ממש בת משפחה בשבילנו זו ריטה ליפשיץ, כלתו של עודד ליפשיץ ז"ל. היא שוודית שהתנדבה בקיבוץ, התחתנה עם בנו של עודד, ועד היום גרה בקיבוץ. ריטה התראיינה באינטרסביבות, פגשה פוליטיקאים רבים. היא פשוט מדהימה. שנים חיה בארץ, נהייתה יותר ישראלית חצופה מאשר שוודית מנומסת, והיא מצליחה לשבות פה לבבות.

נוצרו גם חיבורים נוספים. פתאום גילינו עולה חדש משוודיה שהיה בפסטיבל הנובה, והתראיין כאן כדי לספר את סיפורו בתקשורת.

אפילו יונתן קונריקוס מדובר צה"ל הוא שוודי, ונתן ראיונות בשוודית במבטא דרום-שוודי. כל אלה יצרו חיבורים מפתיעים לשוודיה שנחשפו תוך כדי תנועה ונגעו כאן באנשים. הם עשו טוב לישראל. אלה אנשים שעוברים מסך טוב מול הקהל השוודי. אותנו זה ריגש לגלות את החיבורים האלה.

אבל בשלב מסוים התחילו להופיע יותר ויותר דיווחים על נפגעים פלסטינים, ואז מצאנו את עצמנו במגננה. כל הזמן להסביר למה זה קורה, למה זה לא ג'נוסייד, למה אנחנו לא "הרעים".

יש למשל תוכנית שנקראת "30 דקות", התראיינתי שם כבר ב־26 באוקטובר 2023. המחצית הראשונה של הריאיון עסקה בטבח בנובה, בחטופים, בחברה הישראלית. החצי השני היה ביקורת על היחס של ישראל לפלסטינים. אבל בשבוע שעבר זה כבר היה ריאיון שלם של התקפה חזיתית. בראיונות בשוודיה חייבים לשמור על קור רוח. בארץ בראיונות כאלה אנשים צורחים אחד על השני. כאן אם ארים את הקול הפסדתי. אסור לי.

כדיפלומטים, אנחנו אמורים להיות זיקיות ולהתאים את עצמנו למקום שבו אנחנו נמצאים. הצבעים שלנו הם כחול-לבן, זה ברור, אבל אני חייב לדבר בשפה שתדבר אל הקהל היעד שלי, והקהל שלי הוא לא הישראלים, אלא השוודים. זה אומר לקחת את המסרים שאני מקבל מהארץ ולתרגם אותם. לא רק לשפה השוודית, אלא גם לתרבות השוודית. למצוא את הטון הנכון: לא שחצני מדי, לא מתנשא, לא מתלהם, אמפתי מאוד. כשוודים רוצים להחמיא לי על ריאיון הם אומרים שהוא היה מאוזן מאוד. אני חושב לעצמי, מה מאוזן? אני לא מהאו"ם, אני לא אמור להיות מאוזן. אני מייצג את ישראל. אבל מבחינתם זה אומר שהצלחתי לדבר בשפה שלהם ושאני נתפס כ"מומחה" ולא כ"דובר מטעם".

זה מה שאני עושה. משתמש בדפי המסרים שאני מקבל, אבל מתרגם אותם לשפה ולתרבות המקומית. זה משתנה ממדינה למדינה. זו מיומנות נרכשת, ועבודה קשה בשיתוף אנשי מקצוע. לכל ריאיון אנחנו מתכוננים שעות, גם אם השאלות צפויות.

כשאני מתכונן לראיונות, אני יודע שישאלו אותי שאלות קשות. לפעמים מה שאני באמת רוצה זה לצעוק, אבל אסור לי. בפועל אני לא צועק, אלא מזכיר להם שוב ושוב: הם לא יודעים מה זו מלחמה. שוודיה כבר 200 שנה בלי מלחמה. היא הייתה "ניטרלית" בשתי מלחמות עולם. אז אני מזכיר מי התחיל, למה זה התחיל, איך זה יכול להיגמר. אני אומר, "תחזירו את החטופים, ותרו על הכוח."

אבל כשאני חוזר הביתה – כמו הרבה ישראלים – אני פשוט רוצה לצעוק, כי אני רוצה שהתקופה הנוראית הזאת תסתיים. שהחטופים יחזרו הביתה, שנחזור לשגרה. אני רוצה את החיים הנורמליים שלי בחזרה, את העבודה הנורמלית.

כנראה שזה לא יקרה בקרוב. החטופים יחזרו – הלוואי מחר, אמן – אבל העבודה שלנו לא תחזור להיות נורמלית גם בעוד שנים. גם אם המלחמה תסתיים מחר ישראל לא תהפוך בבת אחת למדינה פופולרית. יכול להיות שזה אפילו יהיה קשה יותר.

מאלמו 2024: אירוויזיון כאזור לחימה

אנקדוטה מהאירוויזיון יכולה אולי להדגים את המורכבות של העשייה שלנו כאן. בהתחלה עוד חשבתי לעצמי, איזה כיף ששוודיה זכתה, איזה אירוע הולך להיות כאן. באופן מסורתי השגרירות הישראלית תמיד עושה מסיבה לקידום השיר הישראלי – אחת המסיבות הגדולות באירוויזיון.

אבל באירוויזיון במאלמו החוויה הייתה קשה מאוד. כמעט שלא נכנסתי לעיר. ישנתי מחוץ לעיר וכל מעבר שלי דרש מבצע ביטחוני. בכל זאת, אמרתי, אני חייב להתראיין. אם אני כאן אני חייב לדבר עם התקשורת השוודית. אז הגעתי לראיון ב"Dagens Nyheter", העיתון החשוב ביותר בשוודיה. נכנסתי דרך כניסה תת־קרקעית, עם חולצת ABBA, סיכת חטופים ושרשרת "חי". רציתי לשדר שגם אני חבר בקהילת הלהט"ב, ממעריצי האירוויזיון, גם אני אוהב את התרומה השוודית לתחרות, ובמקביל להזכיר את החטופים. זה עבד. כשהצלם ביקש ממני להביט ישר למצלמה, "Look straight", השבתי, "There is nothing straight about me".

אבל לא הצלחתי לפגוש את עדן גולן. לא נתנו לי. לא במתחם האומנים, לא במלון, לא בשום מקום. בסוף אמרתי, "אני לא עוזב את מאלמו בלי לפגוש אותה." חיכיתי שעה וחצי בתום התחרות עד שהמאבטחים שלי ושלה מצאו פתרון יחד עם השוודים. בשתיים וחצי בלילה, כשהם כבר היו בדרך לטיסה מיוחדת חזרה לארץ, סוף־סוף פגשתי אותה. ניגשתי אליה, ורק רציתי להגיד תודה. הקול שלי נשבר כשדיברתי על הכבוד והגאווה שהיא הביאה לנו. אמרתי לה, "מה שעברת בשלושה שבועות האחרונים – המדינה שלנו עוברת. וזה לא קל לייצג את ישראל עכשיו, לא כשגריר, ובטח שלא כמוך על במה כזו. אבל עשית את זה." הרגשתי לרגע שאני קצת כמוה – גם אנחנו עומדים על במה, מייצגים את ישראל.

למרות הכול: הגעה לציבור ולמערכת הפוליטית

לא קל לנו. לא קל לשרת עכשיו בחו"ל, לא מבחינה הסברתית, לא מבחינה ביטחונית, לא בשום היבט, אבל אנחנו נותנים פייט. נכון, יש דברים גדולים מאיתנו: רשתות חברתיות, תקשורת עולמית – אלה לא תמיד בשליטתנו. אבל כאן, בשוודיה, אין אף דיפלומט עם חשיפה תקשורתית כמו שלנו בשנתיים האחרונות.

וזה לא רק בתקשורת. אין ראש מפלגה שוודי שלא מכיר אותי אישית. זה התפקיד שלי. אנשים צריכים לדעת שגם בימים הכי קשים, השגרירות ממשיכה לעבוד, ממשיכה להיאבק על הנרטיב ומצליחה להגיע לאנשים שצריך להגיע אליהם.

900 שושנים

אני מבקש לסיים בסיפור נוגע ללב. כמה ימים אחרי טבח שבעה באוקטובר, כשעוד ספרו את הגופות וחשבו שיש "רק" 900 נרצחים – בבוקר אחד מצאנו מול השגרירות 900 שושנים אדומות.

50 זרים, כל אחד עם "חי" שושנים. איש עסקים שוודי, שאין לו שום קשר ליהדות או לישראל, פשוט שלח לנו את זה. זה ריגש אותנו מאוד.

זו תזכורת שיש גם אנשים בצד השני של הרחוב, גם אם הם אנונימיים, שרואים אותנו, מבינים ותומכים.

התחלתי עכשיו שנה חמישית בשטוקהולם. כידוע, השליחויות שלנו הן ארבע שנים. ביקשתי להאריך לשנה חמישית כי לא רציתי לסיים כך. קיוויתי שתהיה לי שנה נוספת ושידברים ישתפרו, שהעבודה תחזור להיות משהו שדומה לנורמלי. אני מקווה שבסוף השליחות, בעוד שנה, יהיו לי דברים אחרים וחדשים לספר.

900 שושנים שהונחו ליד שגרירות ישראל בשוודיה לאות הודעות עם נרצחי טבח שבעה באוקטובר
(צילום: ענת ספרן, שגרירות ישראל בשוודיה)

שר החוץ השוודי, טוביאס בילסטרם, נפגש עם בני משפחות החטופים עורר ליפשיץ (ז"ל) ומורן
סטלה ינאי יחד עם השגריר זיו נבו קולמן. נובמבר 2023. (צילום: שגרירות ישראל בשוודיה)

קולות מהדרום

ענת סולטן־דדון, הקונסולית הכללית באטלנטה

רקע אישי ושליחות באטלנטה

הצטרפתי לקורס הצוערים של משרד החוץ לפני כ־21 שנה. אטלנטה היא מקום השליחות החמישי שלי אחרי שירות בקמרון, ברלין, האג וקנברה. לאטלנטה יצאנו בהרכב משפחתי מלא עם בן זוגי וירון ושלוש בנותינו, ליה, שי וניב. שתי הגדולות סיימו תיכון באטלנטה וממתינות לגיוס בארץ. אלו היו שש שנות שליחות (2019–2025) שכללו גם את תקופת הקורונה וגם את שבועה באוקטובר ולאחריו.

ארצות הברית הינה בעלת הברית החשובה ביותר של ישראל בעולם, ועל כן חיוזוק וטיפול היחסים עימה הינם תמיד ראשונים במעלה עבור ישראל. החשיבות האסטרטגית של היחסים עם ארה"ב באה לידי ביטוי גם במהלך השנתיים האחרונות מאז מתקפת שבעה באוקטובר.

ייחודיות נוספת בעבודה של הנציגים הישראלים בארצות הברית היא הקשר עם הקהילה היהודית. בארצות הברית יש לקהילה היהודית חשיבות מיוחדת בשני מובנים. ראשית, מדובר בקהילה היהודית הגדולה ביותר מחוץ לישראל והקשר של ישראל עם העם היהודי בתפוצות הוא קשר חשוב בפני עצמו. שנית, הקהילה היהודית בארצות הברית משחקת תפקיד משמעותי מאוד בפוליטיקה, בשיח הציבורי ובחברה האמריקאית. לכן הקהילה היהודית מהווה עבורנו גם שותף חשוב בכל מה שקשור לפעילות שלנו ולחיוזוק היחסים בין המדינות.

חוץ מהשגרירות בווינגטון, יש לנו שמונה קונסוליות ברחבי ארצות הברית, ולכל אחת מהן כיסוי גיאוגרפי משלה. הקונסוליה באטלנטה מכסה שבע מדינות בדרום-מזרח ארצות הברית. מדובר במרחב רפובליקני ברובו, עם "כיסים" דמוקרטיים בעיקר בערים הגדולות, כשבחמש מתוך שבע המדינות יש מושלים רפובליקניים, וגם בשתיים שבהן מושלים דמוקרטיים (בקנטקי ובצפון קרוליינה) יש רוב רפובליקני בבתי המחוקקים המדינתיים. בסך הכול ישנה במרחב תמיכה משמעותית מאוד בישראל וביחסים עימה.

היעד המרכזי: חיזוק יחסי ישראל-ארה"ב

כשדיפלומטים נערכים ליציאה לראשות נציגות חדשה הם מכינים כתב יעדים ומשימות האמור לשמש עבורם מעין מצפן, לפחות לתחילת הדרך. המטרה היא ליצור סדר ומיפוי מבחינת סדרי העדיפויות ויעדי העבודה, הדגשים החשובים והאסטרטגיה למימוש היעדים.

כשהכנתי את כתב היעדים שלי אחד הדגשים המרכזיים בו היה שימור המאפיין הדו־מפלגתי (בי־פרטיזני – רפובליקנים ודמוקרטים) של היחסים עם ארצות הברית, המושתתים על שותפות ערכים ושותפות אינטרסים חוצי מפלגות, ממשלים בארה"ב וממשלות בישראל.

ישנם לצערנו, בוודאי במהלך השנתיים האחרונות, ניסיונות לייצר שיח מקטב ומפלג בקרב גורמים שונים בכל הקשור ליחסי ישראל-ארה"ב, ולנו חשוב כמובן לשמר את ההבנה שהיחסים הללו הינם אינטרס משותף לשתי המדינות ולא למפלגה כזו או אחרת או לצד אחד של המתרס הפוליטי.

בעבודת הקונסוליה פעלנו בהתאם, תוך כדי שימת דגש גם על טיפוח היחסים עם הצד הדמוקרטי, במיוחד לאור העובדה שמרחב אחריות הקונסוליה הוא כאמור מרחב עם רוב לציבור הרפובליקני.

קבוצות ידידות מדינתיות

אחד הפרויקטים שקידמתי במהלך השליחות היה הקמת קבוצות ידידות פרלמנטריות בבתי המחוקקים המדינתיים. הקמנו קבוצות כאלה בשש

מתוך שבע המדינות שבמרחב אחריות הקונסוליה. מדובר בגופים רשמיים אשר רשומים בבתי המחקקים המדינתיים, והקפדנו כמובן שהקבוצות תהיינה דו־מפלגתיות: לכל קבוצה יש יושבי ראש רפובליקניים ודמוקרטיים בבית הנבחרים ובסנאט.

הפלטפורמות הללו מהוות כלי לחיזוק היחסים בין ישראל לבין אותן מדינות ברמה המדינתית. באמצעותן ניתן לקדם את היחסים המדיניים, לצד היחסים הכלכליים, האקדמיים, התרבותיים ועוד. לאחר שבעה באוקטובר קידמנו באמצעות קבוצות הידידות הללו צעדי תמיכה בישראל, גינוי לטרור, מאבק באנטישמיות ועוד.

בשיתוף פעולה עם קבוצות הידידות הקרנו בבתי המחקקים את סרט דובר צה"ל עם תיעוד זוועות שבעה באוקטובר וארגנו מפגשים עם בני משפחות חטופים ושורדים. זאת על מנת לחשוף ולתת תהודה כמה שיותר נרחבת הן למה שהתרחש הן לדחיפות שבקריאה לשחרור מידי של כל החטופים, תוך כדי שימת דגש על כך שהמלחמה בטרור ושחרור החטופים הינם אחריות וציווי מוסרי החלים על כולנו.

מעגלי קהילה אסטרטגיים

יעד נוסף לפעילות הקונסוליה היה חיזוק הקשר עם ציבורים אמריקאיים חשובים שיש להם רלוונטיות מיוחדת במרחב דרום־מזרח ארצות הברית, כדוגמת הציבור הנוצרי־אוונגליסטי, ציבור ענק המשחק תפקיד חשוב לא רק בדרום, אלא ביחסי ישראל–ארצות הברית בכלל.

ציבור נוסף אשר שמנו דגש על חיזוק היחסים עימו הוא הציבור האפרו־אמריקאי, שאטלנטה ומרחב אחריות הקונסוליה מהווים את המרכז ההיסטורי, הפוליטי, התרבותי והאקדמי שלו. מדובר בקהילה שמשקלה הפוליטי והציבורי גדול מגודלה היחסי באוכלוסייה, ושעמה לישראל ולעם היהודי יש שותפות היסטורית, הכוללת עמידה משותפת בתקופת התנועה לזכויות האזרח בארה"ב, אך גם הרבה קודם לכן. לישראל ולקהילה היהודית ולקהילה האפרו־אמריקאית ישנם אתגרים שונים, אך גם אחריות משותפת, דוגמת העמידה יחד כנגד

הגזענות והאנטישמיות, לצד חינוך והנחלת לקחי העבר לציבור, ובפרט לדור הצעיר.

לפני שבעה באוקטובר

עד לשבעה באוקטובר קיימה הקונסוליה פעילות "שגרה" אינטנסיבית מול קהלים רבים ומגוונים במטרה לחזק את יחסי ישראל עם המרחב ולייצר הזדמנויות לשיתופי פעולה משמעותיים במגוון תחומים. עבודת הדיפלומטיה מתבססת קודם כול על יצירת קשרים בין־אישיים, ובזכות הקשרים האלה אנחנו מצליחים לקדם את המטרות והיעדים שלנו. מבחינה זו אין תחליף למפגשים פנים אל פנים, ולכן תקופת הקורונה הייתה מאתגרת במיוחד בעולם הדיפלומטי, שכן אף שניתן כמובן לעבוד ולקיים מפגשים מקוונים, לא ניתן לטפח אותם קשרים בין־אישיים רק במרחב המקוון.

במהלך שש שנות השליחות שלי חלק גדול מהזמן הייתי באטלנטה, אבל חשוב היה לי לצד זאת להגיע ככל הניתן גם למרחבים נוספים בשטח הנרחב המכוסה על ידי הקונסוליה: להגיע לבתי המחקרים המדינתיים, לכנסיות, למוסדות אקדמיים, לארגונים ולציבורים רלוונטיים שונים.

יום עבודה טיפוסי באטלנטה כלל מגוון פגישות בתחומי העשייה של הקונסוליה, ניהול הצוות, וגם אירועים מחוץ לקונסוליה עם הקהילה היהודית ועם הקהילה הרחבה. השתתפתי ונשאתי דברים במאות אירועים וארגונים שונים מול קהלים מגוונים, מתוך מטרה להגיע לכמה שיותר אנשים בעמדות השפעה ובמיוחד לדור הצעיר.

חשוב לציין כי גם כשפועלים במרחב שבו ישנה בסך הכול תמיכה נרחבת בישראל, לא כולם תומכים בנו, וגם התומכים לא בהכרח מכירים את ישראל המודרנית. ישנו למשל ציבור גדול מאוד שמתפלל מדי יום למען ישראל, אבל ההיכרות שלו מתבססת בעיקר על התנ"ך ולא על המציאות הישראלית כיום. לכן היה לי חשוב למצוא דרכים להגיע ולהעשיר את הידע שלהם על ישראל, על ההיסטוריה של הקמת מדינת ישראל, ההיסטוריה של הסכסוך הישראלי־ערבי והישראלי־פלסטיני,

ומאפייניה והיבטיה הרבים של ישראל המודרנית: החברה, הכלכלה, החדשנות, התרבות והאתגרים שמולם ניצבת ישראל. זאת לצד הדגשת היחסים המיוחדים עם ארצות הברית וחשיבותם לשתי המדינות.

השירות באטלנטה היה הראשון שלי כראשת נציגות, מה שאפשר לי לקבוע את היעדים והמטרות לנציגות בהתאם ליעדי משרד החוץ, להוביל את הדרך ולגייס עובדים שהיו יחד צוות של "שחקני נשמה" לטובת מימוש מיטבי של היעדים והמטרות שהצבנו.

באזור אטלנטה רבתי יש כמאה וחמישים אלף יהודים המהווים את הקהילה היהודית הגדולה ביותר בכל שבע המדינות שבתחום אחריות הקונסוליה. היו לי שותפים רבים לפעילות מקרב הקהילה היהודית, אבל גם מחוצה לה יצרנו קשרים מצוינים עם נבחרי ציבור, עם כנסיות ופסטורים, עם מוסדות אקדמיים ונשיאי אוניברסיטאות, עם גופים כלכליים ועסקיים ועם קהילות שונות.

טיפחנו קשרים משמעותיים עם שבטים של ילידים אמריקאים, למשל, ובמיוחד עם שבט הצ'רוקי בצפון-מזרח אלבמה, ומשם הקשרים התרחבו לשבטים נוספים במרחב. בנוסף, יצרנו קשרים עם גורמים מובילים בקהילה הלטינו-אמריקאית, בקהילה היהודית-אמריקאית ועוד, כך שנוצרה יריעה רחבה מאוד של קשרים שסייעו בקידום היעדים שלנו.

שבעה באוקטובר: הלם, הפגנה ראשונה וקו שבר

כשמתקפת שבעה באוקטובר החלה, הייתה זו שעת לילה בארה"ב. הייתי בבית עם המשפחה, צמודה למסך הטלוויזיה, ובתקשורת רציפה עם בני משפחה וחברים בארץ, וכמובן עם המשרד והקולגות, שמהם קיבלנו דיווחים שוטפים על המתרחש.

בבוקר שלמחרת הגענו לפתיחת הקונסוליה, ובאותו היום, שמונה באוקטובר, כבר התקיימה מחוץ לקונסוליה הפגנה ראשונה נגד ישראל. זו כמובן לא הייתה תופעה ייחודית לאטלנטה, במקומות רבים ברחבי העולם התקיימו הפגנות דומות. בהפגנה הזו מחוץ לקונסוליה, ראשונה מני הפגנות רבות בהמשך, שיבחו המפגינים את "לוחמי החופש", כלומר

את המחבלים שחלקם עדיין שהו אז בשטח ישראל. אנחנו עוד לא סיימנו לספור את מתינו, עוד לא הגבנו צבאית בעזה, וכבר ראינו הפגנה מאורגנת נגדנו.

התחושה בקונסוליה הייתה קשה מאוד. מצד אחד רואים את המחזות המחרידים ואת הדיווחים הנוראיים הנחשפים לעיני כל העולם ומצד שני רואים אנשים יוצאים ומביעים תמיכה במי שביצעו את הפשעים האלה. זה משהו שלא מסתדר עם ההגיון. ברור שעולם הערכים שלנו, של העולם החופשי, אין לו דבר וחצי דבר עם עולם הערכים של מי שמבצע פשעים נוראיים נגד האנושות לעיני כול, ועוד מתגאה בהם ומפיץ אותם.

נדמה לי שזו הייתה עבורנו הנקודה הראשונה שסימנה את האתגר שמולו אנחנו ניצבים בזירה הבין-לאומית. זה היה בעיקר מפכת. כקונסוליה, התגייסנו מייד, כמו עמיתינו הדיפלומטים בכל העולם, כדי להפיץ ולדברר את המציאות הקשה, כולל לשקף את האבסורד שבהפגנה נגדנו. אומנם ידענו כי ההפגנה אינה מייצגת את הציבור האמריקאי או את הציבור באטלנטה, אבל היה לנו חשוב לשתף ולשקף את המשמעות של הפגנת התמיכה בטרור כדי שנהיה כולנו עם עיניים פקוחות ונבין עם מה אנחנו מתמודדים.

כשרואים מפגני שנאה כאלה ברחובות ארצות הברית, בקמפוסים, חשוב להבין נקודה שהדגשנו בכל מפגש ובכל שיח: זה לא עניין שצריך להטריד רק את ישראל או את הקהילה היהודית. זה עניין שצריך להדיר שינה מעיניו של כל מי שמאמין ודבק בערכים של העולם החופשי. התמיכה בטרור, דברי השטנה והאנטישמיות שמפיצים המפגינים הללו, מהווים סכנה לציבור כולו ולעתיד של חברה הדוגלת בחיים, בחירות ובשוויון.

בתוך ערפל ובבלבול רב שהתפשט במקומות רבים חשוב היה לחזור ולהדגיש כי הומניות, אנושיות, זכויות אדם – אלו ערכים אוניברסליים. אי אפשר להחיל אותם סלקטיבית. הם חלים גם על ישראל, גם על יהודים, גם על נשים ישראליות. בכל מקום שבו אנחנו רואים יחס שונה כשמדובר

בישראל, התפקיד שלנו הוא להציג את הדברים כפי שהם ולעמת אנשים עם הצביעות וחוסר ההתאמה בין ההצהרות לבין המעשים.

קמפוסים אחרי שבעה באוקטובר

לאחר שבעה באוקטובר חווינו ביטויי תמיכה מצד גורמים רבים, כולל נבחרי ציבור וארגונים מהקהילה היהודית ומחוצה לה, אולם הנוף והאקלים סביבנו השתנו. בשבעה באוקטובר המציאות השתנתה לא רק בישראל, אלא גם ברחבי העולם, והיא כבר לא תחזור להיות כפי שהייתה.

במרחב הקונסוליה, אחד הידידותיים ביותר לישראל בארצות הברית, עד שבעה באוקטובר כמעט כל דלת הייתה פתוחה בפניי כנציגת ישראל. לאחר מכן, במקומות רבים, ובפרט במוסדות אקדמיים, דלתות רבות נסגרו בפנינו. בעת שבה היה לנו חשוב להגביר את השיח והמפגשים עם סטודנטים ונציגי האקדמיה, במוסדות רבים יכולנו להיכנס רק דרך "הדלת האחורית" – באמצעות ארגוני סטודנטים יהודים דוגמת הלל וחב"ד – אבל לא בדלת הראשית של האוניברסיטה.

פניות רבות שלנו לתיאום פגישות עם נשיאי אוניברסיטאות ונהלות נדחו, התעלמו מהן או שהסבירו שאם יכניסו אותנו יצטרכו להכניס גם את "הצד השני".

ואנו שואלים כמובן מהו "הצד השני", כי הצד השני הוא לא הצד הפלסטיני. זה הנרטיב השגוי והמטעה המשווק בשיח התקשורתי והציבורי. הצד השני הוא הצד של הטרור, של המרצחים. העניין שלפנינו אינו ישראל מול פלסטינים, אלא ישראל מול טרור.

החשש מלעסוק בישראל החל להכתיב מדיניות במקומות רבים. אני לא חושבת שנשיאי אוניברסיטאות או הנהלותיהן מתנהלים כך בהכרח מתוך אנטי־ישראליות או אנטישמיות. במקרים רבים, לדעתי, מדובר פשוט בפחדנות ובהעדר יכולת או רצון לגלות מנהיגות.

במקום שהאוניברסיטאות יזכרו את תפקידן ואת האחריות המוטלת על כתפיהן, הן פועלות מתוך פחד. בעיניהן, אם יפתחו את הדלת לדובר

ישראלי, זה יגרור גל מחאה ותסריט שקשה להן לשלוט בו, אז הן מעדיפות שלא לגעת.

במרחב האקדמי ובמרחב התקשורתי יש הרבה צביעות, פחדנות וחוסר מנהיגות. אלה דברים שצריך לומר, לחשוף, וכדאי גם להאיר ולהדגיש את המקומות שבהן הדברים כן מתנהלים בצורה נכונה. לדוגמה, לצד אוניברסיטאות אחרות שסגרו בפנינו את דלתותיהן, אוניברסיטת אלבמה נענתה מייד ופתחה את שעריה לביקור רשמי ונרחב שכלל מפגשים עם חברי סגל, מנהיגי סטודנטים, בית הספר למשפטים ועוד.

זו הייתה האוניברסיטה היחידה במרחב שבה הסטודנטים היהודיים שנפגשתי איתם ציינו שלא חוו שום גילויי אנטישמיות ולא הייתה להם שום ביקורת על ההנהלה. להפך, הם דיברו על התמיכה שקיבלו מהנשיא ומהנהלה.

מייד לאחר שבעה באוקטובר הנשיא פנה אליהם ואמר, "אנחנו כאן בשבילכם." הוא אף השתתף בעצרת זיכרון לנרצחים. לא רק שהסטודנטים לא הרגישו מאוימים, גם לא התקיימו שם מחאות. היה ניסיון אחד בלבד והאוניברסיטה נקטה במדיניות ברורה מאוד של אפס סובלנות כלפי ביטויי שנאה בקמפוס. ראינו מאז סטודנטים עוברים לאוניברסיטת אלבמה ממוסדות אחרים בארה"ב שבהם לא חשו בנוח יותר.

כיום, היחסים התפתחו עד כדי כך שלאחרונה נחתם מזכר הבנות לשיתוף פעולה במגוון תחומים בין אוניברסיטת אלבמה לבין אוניברסיטת בן-גוריון. זו דוגמה לכך שגם בנוף המאתגר והמבולבל שסביבנו יש עדיין מה לעשות ויש מי שעדיין מגלים מנהיגות נכונה. אלה דוגמאות שחשוב מאוד להדגיש.

ורדים לבנים: הבעת הוקרה והבלטת מנהיגות אמיצה

לאחר שבעה באוקטובר קמה יוזמה מתוך הקהילה היהודית באטלנטה להכיר בלא־יהודים אשר עומדים עתה לצד הקהילה היהודית וישראל. זאת על רקע תחושה בקרב הקהילה שרבים שאותם החשיבו כחברים, נעלמו לאחר שבעה באוקטובר. הרצון היה להאיר ולהדגיש את מי שכן

עומדים בבירור ובפומבי לצד היהודים וישראל בעת היסטורית זו. שם הארגון שהוקם, "The White Rose Society", נבחר כמחווה לקבוצת התנגדות לנאצים שהקימו כמה סטודנטים באוניברסיטת מינכן אשר הפיצו עלוני התנגדות למשטר הנאצי וחתמו עליהם בשם "הוורד הלבן", ובסופו של דבר נתפסו והוצאו להורג.

עד היום הוענקו עשרות רבות של "ורדים לבנים" לדמויות ממגוון תחומים: פוליטיקאים, אנשי תקשורת, פסטורים, אקדמאים ועוד. כקונסוליה, פעלנו בשיתוף פעולה הדוק עם הארגון כדי להמליץ על מי שראויים להכרה וכדי להבליט את אותם אנשים המגלים אומץ ומנהיגות, ובחרים לעמוד בצד הנכון של ההיסטוריה גם כשזו אינה בהכרח האפשרות הקלה או הנוחה.

שעת מבחן לקהילה

הקהילה היהודית בארצות הברית חוותה – ועדיין חווה – שעת שבר משמעותית. עשרות שנים בנתה הקהילה היהודית בארה"ב חיים נוחים יחסית, עם מודעות סביבתית גדולה מאוד, כפי שמאפיין את העם היהודי בתפוצות. הם עסקו לא רק בטיפוח עצמם והקהילה, אלא גם תמיד בהסתכלות החוצה: בתרומה למדינה, לקהילה הרחבה מתוך מחויבות לערכי היהדות ולתיקון עולם.

ככל שהורים וסבים חשבו על השכלת ילדיהם ונכדיהם, מה שעמד לבגד עיניהם היה איכות ההשכלה והיוקרה של מוסדות הלימוד, לא סוגיית האנטישמיות ושאלת הביטחון האישי. אחרי שבעה באוקטובר רבים התעוררו למציאות שבה הילד או הנכד שלהם אינו בהכרח בטוח במקום לימודיו, אפילו לא במוסד אקדמי יוקרתי שבו המשפחה עצמה למדה ואף תרמה לו.

ברמה האישית, המשפחתית, חוינו גם אנחנו את המציאות שהשתנתה. הבת האמצעית שלנו למדה בבית הספר הבין-לאומי באטלנטה, ושם, כמו בבתי ספר רבים מדי, נושא האנטישמיות ושנאת ישראל התעורר גם הוא. לדוגמה, באירוע בין-לאומי שהתקיים בבית הספר עם דוכנים למדינות

שונות, לא רק שניתן מקום לדוכן פלסטיני, אלא שגם הוצג בו דגל פלסטיני על גבי מפת ישראל, ועל הבמה המרכזית התנגן שיר הקורא לפדות את פלסטיין בדם.

זה כמובן לא מקרה ייחודי לבית ספר יחיד באטלנטה. גילויי אנטישמיות התרחשו ודווחו החל בגנים, דרך בתי הספר היסודיים והתיכוניים, וכמובן במוסדות האקדמיים, ציבוריים ופרטיים בכל רחבי ארה"ב, גם במדינות הדרום הידירותיות מאוד לישראל.

בכל מקרה כזה חשוב היה להידרש לנושא ולהבהיר כי המאבק באנטישמיות ובאנטי־ישראליות אינה עניין שלי, של ישראל או של הקהילה היהודית, אלא עניין של כולנו, של כל מי שרוצה לראות עתיד בריא למדינה ולחברה.

ביטחון, הסתה ובריאות נפשית לצוות

הסובלנות כלפי ההסתה וגילויי השנאה והאנטישמיות הינה מסוכנת, ולצערנו ראינו את תוצאותיה המרות גם ברצח הקולגות שלנו מהשגרירות בושינגטון, ירון ליישנסקי ושרה מילגרם, בחודש מאי האחרון.

כקונסוליה חוונו אירועים שונים אשר היו תולדה של אותו אקלים מסוכן, שלא תמיד מקבל מענה הולם. הייתה, למשל, סיטואציה באחת האוניברסיטאות שבה הקרנו את סרט דובר צה"ל המציג את זוועות שבעה באוקטובר. מפגינים משולהבים הגיעו, והפרידה בינינו רק דלת זכוכית שעליה הם התדפקו. המשטרה המקומית לא התערבה כי זה היה בשטח האוניברסיטה והמשטרה בקמפוס לא רצתה להתערב כל עוד לא נגרם נזק. זו הייתה סיטואציה מאוד לא נוחה שיכלה בקלות להסלים.

היה גם מקרה בדצמבר 2023 שבו מישהי הגיעה לפתח בניין הקונסוליה באטלנטה והציתה עצמה כשהיא עטויה בדגל פלסטיני. שומר הבניין, שניסה למנוע את ההצתה, נפגע קשות ועודנו מטופל בשל הכוויות שמהן הוא סובל. האירוע הקשה כמובן השפיע מאוד על צוות הקונסוליה.

אלה חלק מהדברים שהתמודדנו איתם, לא רק כלפי חוץ, אלא גם פנימה. העובדים שלנו נדרשו לצפות בחומרים קשים, לעסוק בתכנים

טראומטיים, שמעו עדויות קשות ועמדו בפני ביקורת שמקורה בבורות במקרה הטוב. ברור שהבריאות הנפשית של כל אחד מחברי הצוות היא קריטית עבורנו הן מבחינת האחריות שלנו כלפיהם כעובדים הן מבחינת היכולת שלהם לתפקד מקצועית. לכן ימים ספורים אחרי שבעה באוקטובר פניתי לארגון המספק שירותי רווחה בקהילה היהודית, כולל שירותים פסיכולוגיים, והסדרנו באמצעותו טיפול פסיכולוגי קבוצתי וכן טיפולים פרטניים לעובדים שהביעו עניין בכך.

חיזוק והנעת שותפים

בעת הזו, הקשה גם עבור אחינו ואחיותינו ביהדות התפוצות, יש חשיבות עצומה להשקעה של ישראל בחיזוק וטיפוח המנהיגות בקהילה היהודית. גם כשהמנהיגות הזו תומכת בישראל, היא לא תמיד מצוידת בידע ובכלים שיאפשרו לה לקיים בהקשרנו שיח מורכב, לעיתים קרובות לעומת, שאינו דומה לסוג השיח שקיימו בעבר. אם השיח שבו עסקו בעבר סב במידה רבה סביב הדגשת הדמיון והשותפות בין הקהילה היהודית לקהילה הרחבה, עתה הם נדרשים להגן על מתקפות כנגד מדינת היהודים הנלחמת בטרור או למאבק באנטישמיות הגואה סביבם.

איך מגיבים למתקפות הללו? מהי ישראל? מהו הסכסוך הישראלי-פלסטיני? מהי ההיסטוריה של מדינת ישראל? הקניית ידע היסטורי ועכשווי נרחב יותר, לצד המיומנות לעסוק ב"דיבייטינג", זה דבר שחשוב להשקיע בו כדי שמנהיגי וחברי הקהילה יוכלו לעמוד טוב יותר אל מול המתקפות.

גם העולם הנוצרי הוא בסיס תמיכה קריטי עבור ישראל בארצות הברית וחשוב להניע אותו לפעולה שמעבר לתפילה. רבים תומכים בישראל בכל ליבם ומוכנים לעשות ולפעול, אבל לא יודעים במה הם יכולים לסייע. לכן ניסיתי להשקיע מאמץ מיוחד לאחר שבעה באוקטובר בתקשורת הנוצרית ובפסטורים, בדגש על כאלה העומדים בראש כנסיות ענק, שדרכם ניתן להגיע לקהלים עצומים ולהציע להם דברים קונקרטיים ומשמעותיים לעשות. קראתי להם לבקר בישראל,

למשל, דווקא עכשיו, מפאת חשיבות חידוש התיירות, כדי שישאלים יראו שתומכים בהם וירגישו שהם לא לבד וכדי שאותם מבקרים יחו את ישראל שאחרי שבעה באוקטובר: ייפגשו עם ישראלים, יבקרו בדרום ויוכלו לקחת איתם בחזרה את החוויות והשיחות. כך הם יוכלו לשמש כשגרירים כשהם מצוידים ביותר ידע ובמטען אישי שיוכל לסייע בהדיפת השקרים בשיח הציבורי והתקשורתי.

עוד הדגשתי את החשיבות שבלעקוב אחרי התקשורת ולדרוש ממנה אחריות, במיוחד כשהיא משמשת פה לארגון טרור. בכל פעם שהתקשורת מדווחת למשל על מספר ההרוגים בעזה היא מדקלמת נתונים של ארגון טרור. בעבר לא ראינו את תקשורת המיינסטרים העולמית מצטטת דברי ארגון טרור כאילו מדובר בנתוני אמת, לא ראינו את התקשורת מצטטת ומציגה כמציאות את דבריהם של נציגי אליקאעידה, הטליבאן או דאעש.

זהות, שורשים והעצמת הדור הצעיר

אנחנו מצויים כיום בנקודת זמן היסטורית, שהיא שעה קשה לישראל ולעם ישראל. אבל גם בתוך הקושי הזה, ודווקא בשל הקושי, חשוב לזכור ולהזכיר שאנחנו – העם היהודי, מדינת ישראל – למודי ניסיון. אנחנו יודעים דבר או שניים על התמודדות עם משבר. חשוב להזכיר לעצמנו ולאחרים את החוזק, את העוצמות שלנו ואת היכולת לצמוח מתוך משברים כפי שעשינו לאורך ההיסטוריה.

אלה תזכורות חשובות גם עבור הדור הצעיר היהודי בארצות הברית, המצוי במידה רבה במצוקה. הוא מוצא עצמו לעיתים קרובות עומד בפני האשמות שמוטחות בו, ולא תמיד יש לו עוגן משמעותי בזהות יהודית-ציונית, והוא לא תמיד מצויד בידע ובמטען שיאפשרו לו להתמודד עם ההאשמות הללו. הוא מסתובב בקמפוס ושומע האשמות קשות על רצח עם, זוועות והאשמות אנטישמיות מגוונות, ולא תמיד מבין בכלל על מה מדובר. בקהילה היהודית חשוב להזכיר ולזכור את ההיסטוריה והמורשת שלנו, את החשיבות שבחגים היהודיים אשר בנויים גם על הנחלת המורשת, על העברת סיפור של משברים ואתגרים שעמדנו מולם ועל איך יכולנו להם.

חשוב גם להפוך עבורם את ישראל למשהו שהם אינם צריכים להתבייש בו, אלא להתגאות בו. ישראל היא הסמל לעוצמה של העם היהודי, ליכולת לקום למרות הכול, והיא גם שלהם, בין אם הם בוחרים לחיות בה ובין אם לא. בייחוד בעת הזו אני חושבת שחיוני לספר את סיפורה של ישראל, להעביר את המסרים שלנו: מי אנחנו, מה אנחנו ועל מה אנחנו נלחמים.

הדיפלומטיה הישראלית מאפשרת לנו לקיים את השיח הזה, להיות נוכחים, לעשות שימוש בקשרים שבנינו לאורך שנים, בהיכרות ובלמידה של המקומות השונים. היכולת להקשיב וללמוד בכל מקום שבו אנחנו נמצאים היא זו המאפשרת לקיים שיח אמיתי, דו־צדדי, אפקטיבי.

אני חושבת שברור היום לכולנו שישאל זקוקה לזירה הבין־לאומית ואנחנו לא יכולים להתנהל רק בתוך הבועה שלנו. לצד ההגנה והבטחון על הקרקע, הדיפלומטיה הישראלית חיונית וחשוב להשקיע בה כדי שתוכל לתרום לחיזוק ישראל בעולם.

אומנם השנתיים האחרונות היו מאתגרות מאוד עבורי, אבל הרגשתי תמיד זכות וגאווה לייצג את מדינת ישראל ואת העם היהודי. אני מסיימת את השליחות הזו בתחושת סיפוק על עשייה שאני רואה בה חשיבות ומשמעות.

לאחרונה שבתי לארץ ואני חוזרת למשרד החוץ, לתפקיד מנהלת מחלקת קונגרס באגף צפון אמריקה, כך שאני לא נפרדת מהמרחב החשוב של היחסים בין ישראל לארצות הברית. יש עוד הרבה מה לעשות, אבל יש גם הרבה עם מה לעבוד ועם מי לעבוד.

בסופו של דבר, בתמונה הרחבה יותר, אנו מצויים בנקודת זמן קטנה בסיפורו של העם היהודי, וכפי שיכולנו לאתגרים בעבר, נוכל גם לאתגר הזה. ובשאיפה, במהרה, נזכה לראות את כל החטופים שבים הביתה כדי שנוכל להתחיל את ההחלמה מהפרק הזה.

הקונסולית ענת סולטן־דרון בקבלת פנים לכבוד יום העצמאות ה־77 של מדינת ישראל בבניין עיריית אטלנטה, כולל תערוכה על ישראל שלאחר שבעה באוקטובר ומיצג חטופים בלב בניין העירייה. (צילום: Shatori Rose)

הקונסולית ענת סולטן־דרון בפאנל בנושא שבעה באוקטובר, האתגרים מולם ניצבת ישראל והאגנטיסמיות הגואה בעולם. (צילום: Jacquelyn Allen)

חלון ההזדמנויות ההודי-ישראלי

ראובן עזה, שגריר ישראל להודו

הדרך המקצועית בשירות החוץ

הצטרפתי למשרד החוץ בשנת 1994 למחזור הצוערים הראשון שבו הכשירו דיפלומטים לשרת במזרח התיכון. כמי שכילה רבים מימיו בשירות מילואים בעזה, התרגשתי לנסוע לשם כצוער ולרקום קשרים עם הרשות הפלסטינית. תרגלתי את הערבית באמצעות תרגום התבטאויות הנושאים ונותנים הפלסטינים ושיגורן בזמן אמת למקביליהם הישראלים, שלא אהבו את הסתירות בין מה שנאמר לנו לבין מה שהם אומרים לציבור שלהם.

בתום שנתיים של צוערות יצאתי לשליחות בקהיר עם אשתי חלי ובתנו הקטנה רוני. הייתי נספח כלכלי ארבע שנים, אחראי גם על שיתוף פעולה חקלאי נרחב. בעזרת הטכנולוגיות הישראליות המצרים הכשירו ארבעה מיליון דונם של אדמות מדבר לחקלאות. במהלך השליחות נולדו לנו עוד שני ילדים, אופיר ואורן.

אחרי קהיר חזרתי לארץ לאגף הכלכלי וכיסיתי אזורים נרחבים בעולם: מזרח תיכון, אפריקה ואירופה, ובמקביל השלמתי תואר שני ביחסים בין-לאומיים. משם יצאתי לווינגטון כיועץ מדיני – תקופה מרתקת שבה הייתה לי גישה למקבלי החלטות בכירים, למדתי כיצד מתנהל העולם וכיצד ישראל מתנהלת מול ארצות הברית. בתום השליחות התמניתי למנהל המחקר של כלכלת המזרח התיכון ולאחראי גם על התחום הפלסטיני. זה היה בתקופת השתלטות חמאס על רצועת עזה

ותהליך אנאפוליס, שבו שוב תמכתי בצוות המו"ם הישראלי. תוך זמן קצר קיבלתי תפקיד נוסף: אחראי על צוות הסנקציות על איראן. באמצעות מחקר ורעיונות לחץ טובים, פעלנו בהצלחה לשכנע את המעצמות להטיל לחץ כלכלי על איראן כדי שתנקוט בגישה רצינית יותר במו"ם על הגרעין. בשנת 2010 יצאתי לירדן בתפקיד סגן השגריר. "האביב הערבי" פרץ, ובמהלך המשבר שפקד את האזור יחסינו עם ירדן התחזקו משמעותית. יצרנו נתיב עבור הירדנים דרך נמל חיפה וחתמנו על הסכם מים היסטורי. בפעם הראשונה בחיי ניהלתי צוות גדול בשגרירות מורכבת מאוד וצברתי ניסיון רב שסייע לי בהמשך. כמו כן חשתי שאני מתוודע לתהליכי העומק בעולם הערבי ומשמעותם הקשה והמאתגרת עבור ישראל.

בשנת 2012 התמניתי לראש חטיבת מזרח תיכון במרכז למחקר מדיני. האזור היה כמרקחה ובעזרת כ-20 חוקרים מצוינים דוברי ערבית ופרסית הפקנו ניירות מחקר והערכה מצוינים. ב-2014 יצאתי לשליחות נוספת בווינגטון, הפעם לארבע וחצי שנים, כסגן של השגריר רון דרמר. השנתיים הראשונות היו בסימן המאבק הישראלי בהסכם הגרעין הבעייתי עם איראן, שאליו התגייסתי במלוא מרצי. בחירת הנשיא טראמפ בשנת 2016 שינתה את אמריקה וגם את היחסים עימנו, ועברנו ממגננה למתקפה עם יוזמות שהבשילו לכדי מהלכים היסטוריים של ממש.

כשחזרתי מווינגטון הושאלתי למל"ל ומילאתי תפקיד משולב של היועץ המדיני לראש הממשלה בנימין נתניהו וסגן ראש המל"ל למדיניות חוץ תחת מאיר בן-שבת. זו התקופה שבה נחתמו הסכמי אברהם. הייתי על המטוס הראשון למרוקו, בחריין ואיחוד האמירויות. התחלנו תהליך נורמליזציה מואץ עם כמה משכנותינו החשובות. מעבר לכך, שדרגנו בשנים אלה את "המשולש ההלני" עם יוון וקפריסין וקיימנו תהליך בחינה מדוקדק של יחסינו עם סין בעקבות השקת היוזמה האמריקאית בנושא סין. זהו נושא שלגביו נתבקשתי לנסח את מדיניותנו כשחזרתי למשרד החוץ כעבור שלוש שנים.

בקיץ 2022 יצאתי לשליחות ברומניה, לראשונה כשגריר. הילדים כבר גדלו ונותרו בארץ. רומניה היא מדינה ידידותית מאוד לישראל עם

היסטוריה יהודית טראגית, אך גם מפוארת, עם יחסים עמוקים ומפותחים בתחומי התרבות, הביטחון והכלכלה, ועם הזדמנויות רבות להעמקת הקשרים. הזדמנויות שנוצרו בעיקר עקב העלייה באימים הביטחוניים עליה בעקבות המלחמה באוקראינה ותהליכי הרפורמות הכלכליות שהתרחשו בה, שיצרו הזדמנויות בתחומי היי־טק והחקלאות בעיקר. שם הייתי בשבעה באוקטובר.

שבעה באוקטובר – רומניה

לקח כיממה להבין מה בעצם קרה, אבל מהר מאוד הבנתי שעלינו לרוץ לתקשורת ולהעצים את המסרים שלנו, כי אנו זקוקים לא רק לאמפתיה, אלא ליצירת לגיטימציה למהלך צבאי קשה ואלים שיבוא בעקבות הטבח הנורא. במשך חודשים פקדתי שוב ושוב כל ערוץ תקשורת רומני משמעותי. העלנו גם קולות רבים מהשטח לראיונות, בעיקר דוברי רומנית. ניצלתי את ההיכרות שלי עם האזור, שבדרך כלל עלתה על זו של המארחים והעניקה לי יתרון משמעותי. הרומנים, שמעריכים מאוד את ישראל ואת כוחות הביטחון, לא הצליחו להבין כיצד דבר כזה נוראי יכול היה בכלל להתרחש. כדי להגיע לכמה שיותר קהלים הלכנו גם למקומות ביקורתיים יותר, שבהם נשאלנו שאלות קשות על אופן תגובתנו.

התחלנו לארגן מיצגים ומופעי הזדהות עם ישראל ועם החטופים. זה נעשה בהתחלה ביוזמה פרטית, אנשים פשוט רצו לתרום. טובה בן־נון, המנהלת המצוינת של בית הספר לאודה־רעות, אחד מבתי הספר האיכותיים ברומניה, הייתה יוזמת ושותפה מרכזית. חברות ישראליות תרמו כסף. ביחד ארגנו כמה אירועי הזדהות מול הפרלמנט ובכירות מרכזיים בבוקרשט. היה מסע של תליית מודעות עם תמונות החטופים בכל רחבי בוקרשט, כולל שלטי ענק על בניינים. סטודנטים ישראלים, הפדרציה היהודית, חברות עסקיות – כולם הרגישו חלק מהמאמץ. זה היה רגע נפלא של אחדות.

הילדים היו בארץ. הדאגה התגברה במיוחד כשנורו טילים על חיפה, כי הבת שלי גרה בנשר עם ילדים קטנים. הייתה חרדה גדולה. כשאתה

נמצא בחו"ל לפעמים האירועים בארץ נראים דרמטיים אף יותר. תוך זמן קצר התחלנו להביא משפחות חטופים לרומניה. היוזמה הראשונה הייתה להביא את אלה בלברמן חיימי מקיבוץ גיר יצחק בחסות מעסיקיה בחברת שטראוס. ארגנו לה פגישה עם ראש הממשלה וכן סבב הופעות בתקשורת. היא הייתה מאוד קומוניקטיבית ומכפילת מסר אדירה. היא הייתה בהיריון עם ילד רביעי ולא ידעה אם בעלה בחיים. אחר כך, לצערי, התברר שהוא נרצח.

הבאנו גם משפחות נוספות. הפעם כבר בצורה מסודרת, בחסות משרד החוץ ומשרד הביטחון. בעקבות בקשה של המשפחות עשינו מאמץ מול שלטונות רומניה להכיר באזרחות הרומנית של ישראלים ממוצא רומני. זה לא היה פשוט. האחריות להביא את החטופים היא שלנו, לא של ממשלות אחרות. עם כל הרצון שלנו שממשלות אחרות יפעלו ויגלו אחריות, בסופו של דבר זה עלינו.

אחד השיאים היה בהצגת סרטון הזוועות המלא שהפיק צה"ל בפני מליאת הפרלמנט הרומני תודות לדחיפה של חבר הפרלמנט וראש הפדרציה היהודית סילביו וקסלה. היה זה הפרלמנט היחיד בעולם שבו הוצג הסרטון באולם המליאה ממש. חברי הפרלמנט יצאו, חלקם בבכי, אל התקשורת במהלך ובתום ההקרנה. ביוזמת ראש הפדרציה היהודית גם אושרה החלטה, בשיא הלחימה בעזה, לציין בכל שנה ב־14 במאי, יום הכרזת העצמאות הלועזי של ישראל, את יום הידידות רומניה–ישראל. לאט־לאט גם התחלנו לחזור לשגרה: לעסוק במקביל בנושאים כלכליים, לארח משלחות – כולל ביקור חשוב של שר החקלאות – אבל נותרנו ממוקדים במשימה החשובה ביותר: לייצר הזדהות עם ישראל.

הודו – כוח עולמי עולה

כבר כשהייתי ברומניה הבנתי שהודו היא הדבר הבא. ברגע שהתפתחה משרת השגריר בהודו ביקשתי לקטוע את השליחות כעבור שנתיים ולהגיע לכאן. הבנתי שאנחנו נמצאים עם הודו בצומת אסטרטגית. החשיבות של הודו לביטחון הלאומי שלנו הולכת ועולה, שכן הודו לא רק התבטאה

בעד זכותנו להגנה עצמית, אלא גם לא הטילה שום הגבלה או אמברגו על הסחר ההדדי. רציתי להשפיע על התהליך הזה – לורז ולבצר אותו. הודו היא לא רק המדינה המאוכלסת בעולם, אלא גם הכלכלה הצומחת ביותר. בעוד שנתיים היא תהיה הכלכלה השלישית אחרי ארצות הברית וסין. לישראל ולהודו אתוס משותף של תרבויות עתיקות עם מדינות צעירות המבקשות מקום בטוח תחת השמש. שתי המדינות סובלות מאיומים ביטחוניים הנובעים מהטרור וההקיצוניות האסלאמית. נבנה שיתוף פעולה נרחב ואמון רב לאורך שלושה עשורים בתחום ההגנה וביטחון המזון. ההודים הימרו על הטכנולוגיה הישראלית, שהוכיחה את עצמה באופן יוצא מן הכלל.

אירועי שבעה באוקטובר האיצו את העמקת היחסים

הפיגוע בפאהלגם שהתרחש באפריל 2025 והזכיר במאפייניו את טבח שבעה באוקטובר הגביר מאוד את תחושת הגורל המשותף. מבצע "סינודור", שבו ההודים התקיפו מטרות טרור בפקיסטן, הביא להאצת שיתוף הפעולה. בכירים בצמרת הכלכלית, הביטחונית, המדינית והאקדמית הישראלית מגיעים לכאן ומרגישים יותר מרצויים. אנחנו נמצאים במהלך משמעותי לקידום הסכמים שיהפכו את הקשר הכלכלי לאיתן ורחב הרבה יותר בתחומי ההשקעות, הפיננסים והסחר. בספטמבר 2025 נחתם הסכם הגנה על השקעות במהלך ביקור שר האוצר, שהגיע לכאן עם נבחרת בכירה שכללה את מנכ"ל האוצר, החשב הכללי והכלכלן הראשי, וכן נציג בנק ישראל וראש הרשות לניירות ערך. ביקור זה גם עסק במשיכת חברות הודיות למכרזי תשתית בישראל וגדונו הדרכים לייעל את הטרנסקציות הפיננסיות בין המדינות.

מרכזיות העבודה מול התקשורת וקהלי יעד

מבצע הביפרים וחיסול נסראללה שיקמו את תדמית ישראל בעיני הודים רבים. נוצר עניין מחודש במלחמה. ההתנגשות מול איראן הביאה לחששות מהידרדרות אזורית שתפגע באינטרסים הודים במפרץ. הצגנו

עמדנו במאות ראיונות, הופעות פומביות, מסיבות עיתונאים, תדרוכים אוף-ה-קורד, מסרים ברשתות החברתיות ובמאמרי דעה. שיגרנו משלחות עיתונאים לישראל והעלנו ישראלים לאלפי ראיונות נוספים. מרבית הציבור בהודו תומך בישראל ומעריך את הידידות הזו, שבמשך עשורים מביאה ערך ביטחוני וכלכלי, אך ישנה גם ביקורת. הודו הכירה במדינה פלסטינית ותומכת בפתרון שתי המדינות. היא מתחרה עם סין בקרב מדינות "הדרום הגלובלי" ובעלת אינטרסים בעולם הערבי, בעיקר במפרץ. לכן חשוב שישמעו את קולנו ונמנע את הניסיונות לייצר דה-לגיטימציה ליחסים, תוצאה של זרם התרעלה המגיע דרך אל-ג'זירה, TRT, סוכנויות הידיעות הבין-לאומיות, הקמפיינים השליליים בטיקטוק ובאינסטגרם ועוד. בחרנו להתמקד באנשים התומכים בנו ובקהל הניטרלי, תוך כדי הצגת גישה תקיפה ובלתי מתנצלת. לא התעלמנו מהקהלים הביקורתיים וגם לא היססנו לתקוף דמויות מרכזיות שהפיצו עלילות דם.

פעלנו מול מכוני מחקר, פרשנים, כותבי טורים, עורכים בעיתונות וגם בעלי תחנות התקשורת עצמם. גם איתם חשוב לשוחח במסגרות רשמיות ולא רשמיות כי הם משפיעים על הקו שמוביל כלי התקשורת ועל הצורך של מקבלי החלטות להתבטא בנושאים הללו. מצאתי את עצמי נותן גם 18 ראיונות ותדרוכים ביום. זה היה אינטנסיבי מאוד, אך משתלם, כי מארחינו קיבלו תחושה שאנו מתייחסים אליהם ולמה שהם חושבים.

בסך הכול הדעה כלפי ישראל כאן אוהדת מאוד. הייתי מסמן את זה בערך 70-30 לטובתנו. זה משמעותי מאוד. האתגר הוא איך לטפח ולשמר את זה. בכל מקום שאני מופיע, כמעט תמיד ניגשים אליי ואומרים, "אנחנו תומכים בישראל. כל הכבוד על מה שאתה עושה, איך שאתה מייצג אותנו. אנחנו אוהבים את ישראל."

בהודו, כפי שכתבתי, יש חשש מהאסלאם הקיצוני – בעיקר בצפון הודו. בדרום הודו, שם האוכלוסייה המוסלמית גדולה יותר, פחות מרגישים את האיום, ושם זה יותר מאתגר. במקומות כמו מומביי וקלה יש ניסיונות לחרמות, בדומה לאירופה, אך ההפגנות הפרו-פלסטיניות אינן גדולות.

הדיכוטומיה במסר הישראלי

כשיש לך חשבון טוויטר פופולרי המשרד כל הזמן מסרים על המלחמה הוא עלול לקעקע את העניין שלנו בבניית תדמית של מדינה שוחרת שלום המהווה מוקד עולמי של חדשנות ושיתופי פעולה. זו הדיכוטומיה הבלתי ניתנת לגישור שכל דיפלומט ישראלי נאלץ להתמודד עימה. לכן, במקביל למסרים על המלחמה, העברנו הרבה מאוד מסרים על חוסן הכלכלה הישראלית.

הבלטנו, למשל, את הדיווחים על ההשקעות המשמעותיות שנכנסו בסייבר, את הגידול בהשקעות הזרות, העלייה הדרמטית בייצוא הביטחוני, תגליות גז חדשות והכניסה של משקיעים חדשים, בהם British Petroleum (שהחרימה אותנו 80 שנה מחשש החרם הערבי ונכנסה דווקא באמצע המלחמה), עסקת הגז הענקית עם מצרים ב־35 מיליארד דולר והבורסה הישראלית שעלתה בכמעט 100% בשנתיים האחרונות.

הצגת מורכבות הזירה הפנימית בישראל

לא זו בלבד שאנחנו נמצאים בעיצומו של מאבק רב־זייתי, זו גם תקופה שבה מתקיים מאבק פוליטי קשה מאוד בתוך הזירה הישראלית. בדומה לארצות הברית, שורר קיטוב רב, גם באמצעי התקשורת. כשאתה פותח את אמצעי התקשורת בישראל נראה לך שהמדינה מתפרקת, אבל כנציג המדינה אתה מבין שלישראל יש גם הישגים משמעותיים: ריסקנו את הציר השיעי, הכלכלה שלנו צומחת בצורה יוצאת מן הכלל ברמת המקור, וישראל מבוקשת מאוד. הדברים הללו פחות מורגשים בישראל ואולי יבואו לידי ביטוי ציבורי כאשר יחזרו החטופים, כאשר המלחמה תיגמר, כאשר תהיה הכרעה פוליטית בבחירות, כאשר ישראל תתחיל להתאושש מהמלחמה. ההודים מעריכים מאוד את העובדה שמדינה כל כך קטנה, עם כל כך הרבה אויבים, מצליחה לא רק לשרוד, אלא גם פורחת מבחינה כלכלית, מהווה השראה לחדשנות ברמה העולמית, וכל זאת תוך כדי סערות פוליטיות בהן מתאפיינות מדינות דמוקרטיות.

הפער בין עוצמה קשה לבין עוצמה רכה

אם יש משהו שהתברר במלחמה הזאת, הוא שאומנם ההשקעה בעוצמה קשה, עוצמה צבאית, היא חשובה מאוד להכרעת אויבנו, אבל נראה שיש מקום לאזן בצורה טובה יותר בין ההשקעה בעוצמה הקשה לבין ההשקעה בעוצמה הרכה – כל המערכים של הדיפלומטיה הציבורית: דוברות, מדיה חברתית, משלחות, השקעה בדחיפת תוכן והפצה של כל הטוב הקורה במדינת ישראל בתחומים כגון שילוב אוכלוסיות מוחלשות, טכנולוגיה ועוד. חשוב לייצר מצב שבו למשרד החוץ יש את הכלים לעשות את זה.

דיפלומטיה ציבורית בונה תשתית המאפשרת לך ביום פקודה להישען על האנשים התומכים בנו כדי שיצאו להגן עלינו באופן פומבי וברשתות החברתיות, בגיבוי חברות מדיה מתוחכמות המתמחות בהשפעה. זה תהליך שבונים לאורך זמן. אם אתה משקיע מספיק משאבים אתה יכול לאתר את המקומות שבהם האויבים שלנו מפיצים את המסרים שלהם, לעשות את המאבק באוניברסיטאות, במדיה החברתית ולתת קונטרה, ולו מינימלית, למפלצות של מיליארדים כמו אל-ג'זירה בערבית. זה דורש משאבים.

עלינו להקים מערך הסברה עם מסרים ייחודיים לעולם הערבי. מול האזור שלנו אנו בדיכטומיה חריפה אף יותר, שכן עלינו לשדר הרתעה והזמנה לשיתוף פעולה בעת ובעונה אחת. כאשר הדובר הפופולרי ביותר של ישראל לעולם הערבי לובש מדים, קשה להשיג זאת. אם היו לנו את כל המערכים האלה, איבוד הסימפתיה שחווינו כמה שבועות בודדים אחרי פתיחת המלחמה היה, לכל הפחות, מתעמעם.

הייחודיות של נציגי ישראל

נציגינו יודעים שאם לא נפעל ולא נעשה, לא נתקיים. אחד מסודות ההצלחה של מדינת ישראל זו העובדה שכל ישראלי, מהאזרח ההולך למילואים, דרך הדיפלומט המייצג או הפעיל החברתי, יודע שאם הוא לא ייתן ערך מוסף ישראל לא תשרוד. זה מבדיל אותנו מהרבה מאוד מדינות שלוקחות את הקיום שלהן כמובן מאליהן. לכן תמיד נמצא את הדיפלומט הישראלי פעיל יותר, דוחף יותר, שאפתני יותר.

חשיבות הדיפלומטיה

להודו עמדה פרו־פלסטינית מסורתית שאותה הם מנסים לאזן מול האינטרסים הקשורים לחיזוק ביטחונם הלאומי. עלינו לבחור היטב מתי להיאבק על שינוי עמדתם. בדרך כלל זה יקרה בהצבעות בפורומים בין־לאומיים המשפיעות על הביטחון הלאומי שלנו, כגון בנושא האיראני. הן בשיחות המדיניות בין הבכירים הן במסרים הפומביים אנו מדגישים את האתגרים הביטחוניים המשותפים ואת ההזדמנויות לשיתוף פעולה כלכלי באזור, בדגש על מדינות המפרץ. קשרי העבודה הדיפלומטיים מסייעים גם בפתרון סוגיות דחופות כגון בתחום של עובדים הודים בישראל ובטיחותם בזמן המלחמה, עניינים קונסולריים ועוד.

העבודה הכלכלית

הכלכלה ההודית עומדת על סדר גודל של ארבעה טריליון דולר. גם בתסריט הפסימי ביותר, תוך עשר שנים היא תהיה שמונה טריליון. ישראל מסייעת להודו להטמיע טכנולוגיות מתקדמות. בעידן שבו הודו מתחילה להתחרות על שווקים עולמיים, ישראל גם יכולה לסייע להגביר את התחרותיות שלה. בה בעת הודו היא לא רק שוק אדיר עבור ישראל, היא הופכת אט־אט להיות משענת בהיבטים של הבטחת שרשראות אספקה ושל מיקור חוץ. ישראל זקוקה למתחרות זרות במרכזי תשתית ובהודו ישנן חברות מתאימות שאנו מעוניינים למשוך. ההודים גם מדביקים פערים בביקוש לכוח עבודה בישראל במגוון מקצועות. המשקיעים המוסדיים בישראל מתעניינים בשוק ההודי הצומח.

החברות הגדולות והבינוניות בהודו עוברות שינוי אוריינטציה. הן רוצות להתרחב מעבר לשוק ההודי ולהתחרות בשווקים הגלובליים. ישראל נתפסת על ידם כמוקד טכנולוגי מרכזי. השאלה היא איך מתחברים לצרכים של ההודים. דרך אחת היא להביא חברות ישראליות להודו. זה לא פשוט בגלל שאין עדיין כאמור תשתית הסכמית מסודרת ובגלל פערי ציפיות: ההודים רוצים טכנולוגיות מוכנות שאפשר להגדיל (to scale up) בקנה מידה רחב. ההייטק הישראלי, לעומת

זאת, מתבסס על חברות המפתחות טכנולוגיות חדשות, יוצאות מוקדם לגייס הון – בעיקר בארצות הברית – ורק אחר כך מבשילות. להודים אין זמן לחכות. הם בונים את המדינה עכשיו. לכן לחברות הישראליות שכבר יש פתרונות מוכנים יש הזדמנויות אדירות.

דרך שנייה היא לעודד השקעות הודיות בחברות טכנולוגיה ישראליות. השנה חברה הודית רכשה שליטה בחברת אלקטרוניקה ישראלית בהשקעה של 40 מיליון דולר. היא תקבל שדרוג של מוצריה וגישה לשווקים במערב. זו התחלה של מגמה שאנחנו מנסים לעודד. אני מאמין שברגע שיהיה קל יותר לעשות עסקים עם הודו – הרבה יותר חברות ישראליות גם יבואו לכאן. כרגע, בגלל הסיכונים, ההשקעות הן קטנות יחסית, לא מיזמים גדולים. בביקורים האחרונים של שר האוצר, שר הכלכלה, שר החקלאות ושרת התחבורה פעלנו לקידום כל הנושאים הללו.

ניהול השגרירות

כדי לקדם את ההיבטים ההסברתיים, המדיניים והכלכליים יש צורך בצוות חזק ומגובש. ביחד עם הסגן שלי פארס סאעב, קצין המנהל ליאון סוויסה והקב"ט רואי וקנין, אנו מטפלים בכל הנושאים הקשורים לניהול השגרירות. יש לנו 120 עובדים, כולל עובדים מקומיים, לשם מילוי המשימות. ענייני הביטחון חשובים אף הם. עלינו לדאוג שכל שליח וכל עובד יחזרו הביתה בשלום. זה אומר לקיים את כל הפעילות תחת השגחה ביטחונית צמודה, מסורה ומאפשרת. זכינו שיש לנו צוות מלא מוטיבציה להגשים את המטרות המשותפות.

הצצה למבנה הייצוג בהודו ולקהילות היהודיות

בהודו יש לנו למעשה שלוש נציגויות: השגרירות בדלהי העוסקת בעיקר בצפון ובמרכז הודו, הקונסוליה במומביי (מוקד כלכלי ותרבותי מוביל) בדרום-מערב והקונסוליה בבנגלור (מוקד היי־טק מוביל) בדרום־מזרח. יש כמה קהילות יהודיות קטנות. הקהילה במומביי היא ערבוב של בני ישראל – צאצאים של עשרת השבטים – ושל הקהילה הבגדדית, יהודים

שהגיעו מעיראק למטרות מסחר בעיקר החל מהמאה ה-18. הקהילה הקוצ'ינית, שהייתה הקהילה היהודית הכי גדולה בקוצ'י שבמדינת קרלה, עלתה למעשה כולה לישראל. רוב היהודים בישראל שמוצאם מהודו הם קוצ'ינים. חוץ מהן הייתה קהילה קטנה בגודלית גם בכלכותה שבשיאה – בסוף מלחמת העולם השנייה – מנתה כ-5,000 יהודים. היום נותרו שם כ-15 בלבד. יש גם קהילה נוספת המיוחסת לעשרת השבטים, קהילת "בני מנשה", הממוקמת במדינת מניפור שבצפון-מזרח הודו. זוהי קהילה שהתחילה לעלות לארץ לפני כמה שנים. כעת יש מאמץ להעלות את מי שנותר שם, בערך 3,000 יהודים.

מגמות חדשות בהודו

הודו אינה מדינה הומוגנית, אלא מעין תתיבשת עם ריבוי תרבויות. יש כאן 22 שפות רשמיות. הודו עוברת תהליך המזכיר את החברה הישראלית: היא קמה כמדינה סוציאליסטית וחילונית, והיום היא הופכת למדינה לאומית-שמרנית יותר בעלת אוריינטציה קפיטליסטית.

העלייה של הלאומיות ההינדית מייצרת הרבה מאוד הזדהות עם ישראל. הם רואים את המאבק שלהם כמאבק היסטורי כנגד הפולשים, שרוב הזמן לא היו הבריטים, אלא האימפריות המוסלמיות. אלה שרפו עשרות אלפי מקדשים והרגו מיליונים. במשך 50 השנים הראשונות לעצמאות הודו הדת ההינדית לא הייתה מוטיב בולט. בעידן הנוכחי יש מעין תחייה של היבטים דתיים, שאף מנהיג המדינה מודי עצמו מביא לידי ביטוי.

עד לפני כמה שנים האיום המרכזי על הודו היה המאבק מול פקיסטן. התפיסה של מקימי הודו הייתה תפיסה כללי-הודית, כולל האסלאם, אבל המתחרה של נהרו, מוחמד עלי ג'ינה, שהקים את פקיסטן, רצה מדינה על בסיס אסלאמי.

פערי העוצמה בין הודו לבין פקיסטן גדלו מאוד. כיום השאיפה ההודית להפוך למעצמה עולמית רואה בסין ולא בפקיסטן את האיום העיקרי. כדי לאזן את העליונות ההודית, פקיסטן משתמשת בשני כלים: הצטיידות

בנשק גרעיני כדי לייצר מאזן הרתעה, וטרור. על אף מאזן האימה הגרעיני הודו מנסה להתמודד ישירות עם הטרור. בעידן הנוכחי, שבו ארגוני הטרור מצטיידים גם בנשק מתקדם, האיומים עולים ויש כאן אינטרס משותף ברור להודו ולישראל לשתף פעולה.

לסיכום

בעולם שבו ארצות הברית והאירופאים מטילים עלינו מגבלות, ישראל מחפשת לעצמה משענות נוספות. זה לא חייב להיות על חשבון היחסים עם ארצות הברית, אבל בהחלט ראוי לגוון את המשענות האסטרטגיות שלנו. הודו וישראל תסתמכנה אחת על השנייה באופן הולך וגובר ומכאן נובעת חשיבות עבודתנו להרחבת התשתית המדינית, הביטחונית, הכלכלית והתרבותית ביחסינו עם הודו.

השגריר ראובן עוז בביקור ב־Bukovina.

השגריר ראובן עוז מגיש את כתב האמנה למלך בהוטן, (צילום: משרד החוץ הבהוטני)

בניית שלום בשגרת חירום

לירון זסלנסקי, הקונסולית הכללית בדובאי

הקמה מאפס: הקונסוליה הראשונה בדובאי

אנחנו פה כבר שלוש שנים, אני, בעלי ושלושת ילדיי, ואנחנו מתחילים שנה רביעית. אני הקונסולית הכללית הראשונה אחרי הסכמי אברהם. לפניי היה כאן ממונה זמני, ואני המינוי הרשמי הראשון. הקמנו פה את הנציגות על כל המשתמע מכך. כשנחתי פה באוגוסט 2022, היינו ארבעה אנשים במבנה זמני ועשינו את הכול מההתחלה: גיוס הצוות, בניית הקונסוליה ברמה הפיזית והפרקטית. אחרי פחות משנה כבר נכנסנו למבנה קבע והתחלנו הכול מחדש.

היה לנו הרבה זמן להתארגן בארץ – קיבלתי את המינוי בדצמבר ויצאנו באוגוסט. זה היה מינוי נוח יחסית מבחינת זמן ההיערכות. יומיים אחרי שקיבלתי את המינוי, נכנסנו לשישה שבועות בידוד קורונה. הילדים חלו אחד אחרי השני ואז אנחנו, ובמשך שישה שבועות לא יצאנו מהבית. מצד אחד זו הייתה תקופה מסויטת, אך מצד שני זה נתן לנו זמן לעשות מחקר.

בדרך כלל כשמקבלים מינוי מתקשרים למישהו שכבר היה שם ושואלים לאיזה בית ספר לשלוח את הילדים, לאיזה רופא כדאי ללכת, איפה גרים וכדומה, אבל פה לא היה את זה. לא היה כלום. היינו צריכים להתחיל מאפס, אז ישבנו על גוגל מפות, חיפשנו בתי ספר ברדיוס נסיעה של 10–20 דקות מהאזור שבו רצינו לגור, צמצמנו לבתי ספר אמריקאיים ובריטיים, ששפת ההוראה בהם היא אנגלית, ושלחנו אנשים מקומיים לבדוק מי מוכן בכלל לקבל ישראלים.

החינוך בדובאי הוא פרטי-בין-לאומי. אין פה בית ספר של דיפלומטים, זה לא קיים. כל אחד שולח את הילדים למקום שקרוב או נוח לו כי הקונסוליות פה מפורזות על פני כל העיר. יש הכול: חינוך אמריקאי, בריטי, צרפתי, שווייצרי, גרמני – כל אחד יכול להמשיך את המסלול שלמד בו בבית. לבסוף, בהמלצת כמה ישראלים שכבר היו כאן, בחרנו בית ספר בין-לאומי מצוין, שבו הילדים לומדים עד היום.

ההתארגנות הייתה אינטנסיבית. זו כבר שליחות שישית שלי אז אני מתורגלת: אורזים בית, נפרדים, מתארגנים מחדש. האתגר האמיתי היה הפעם הילדים כי הם כבר גדולים, עם דעות, עם רצונות. זה הרבה יותר מורכב מתינוקות שאפשר פשוט לסחוב.

להתחיל מאפס במדינה שלא היו איתה יחסים זו זכות מדהימה בחייו של דיפלומט, ועל אחת כמה וכמה במדינה מיוחדת כזו. המשמעות הקונקרטית היא לקבל מגדט ברור: לעשות מה שאפשר כדי לקרב את היחסים בין מדינת ישראל לאמירות דובאי. באופן אישי זו גם סגירת מעגל עבורי. שירתי פה כדיפלומטית צעירה מאוד, בין 2008 ל-2010, כשעוד הייתה הנציגות החסויה. לחזור לפה כנציגה רשמית ראשונה זו זכות מדהימה.

הגענו לכאן צוות קטן: אני, הסגנית שלי, עובדת קונסולרית, עובדת כספים, עובד מקומי אחד. היה צריך להצמיח מזה קונסוליה שלמה: לגייס צוות, לבנות אג'נדה, להקים מערכות. זו גם הייתה הפעם הראשונה שלי כראשת נציגות. אז ישבנו מול דוח תקנים, ראינו כמה אנשים אפשר לגייס, והתחלנו. תוך כדי תנועה למדנו גם להחליף תקנים של ישראלים במקומיים כי לפעמים עובד מקומי נותן תפוקה גבוהה יותר ומתאים יותר לאופי המקום. ככה בנינו את הצוות – בעבודה יום-יומית. כיום הצוות כבר מלא וכולל כ-17 איש.

בין אבו דאבי לדובאי: חלוקת עבודה ברורה

אנחנו לא יושבים בעיר הבירה, לכן אנחנו קונסוליה כללית. האג'נדה הביצועית שלנו היא גם קצת אחרת: השגריר הוא הסמכות המדינית

הבכירה במדינה והקונסול הכללי מנהל את הקונסוליה הכללית וכל אחד אחראי על השטח שלו. אני אחראית על דובאי ואילו השגרירות אחראית על אבו דאבי כאמירות ועל המדינה כולה – איחוד האמירויות. אבו דאבי היא הלב המדיני־ביטחוני, אבל דובאי היא הלב הכלכלי של איחוד האמירויות.

בגלל אופי המדינה מדיניות חוץ וביטחון מנוהלת באופן בלעדי מאבו דאבי. אנחנו עוסקים פה בעיקר בסוגיות כלכליות. בתקופה טובה זה פשוט ממקד – העיסוק הוא בתחומים רכים יותר ומאפשר פעילות של אנשים בין אנשים.

ללמוד את השטח: שוק של 90% זרים

המרחב שונה מהמוכר לנו, כך שלקח לנו זמן ללמוד את המקום. כ־90% מהאנשים בדובאי הם זרים. צריך ללמוד איך הזירה הכלכלית עובדת, גם מבחינת אנשי העסקים המקומיים וגם מבחינת החברות הרב־לאומיות היושבות כאן ומייצרות הזדמנויות רבות ומיוחדות לאנשי עסקים ישראלים. עד 2020 ברוב המקרים חברות רב־לאומיות היו עוסקות בישראל ממשרדיהן באירופה, בעוד שהמטה המטפל במזרח התיכון טיפל ביתר האזור מכאן. מאז הסכמי אברהם ישראל ניצבת במקומה הראוי, במזרח התיכון, דבר שאפשר קידום פעילות כלכלית עם חברות רב־לאומיות רבות. למשל, יש כאן חברות ענק הודיות רבות שמרכז הפעילות שלהן במזרח התיכון נמצא בדובאי. הן מייצרות לנו הזדמנויות חדשות, וזה מקל על אנשי עסקים ישראלים כי אנחנו במרחק שלוש שעות טיסה מהארץ. נסיעה קצרה, נוחה.

במקרה אחד, נציג של חברת תוכנה הודית גדולה מאוד הגיע אלינו להוציא ויזה. מתוך השיחה עימו התברר שזו אחת מחברות התוכנה הגדולות בעולם, חברה של מיליארדים. מאז הם פתחו סניף בתל־אביב וכבר מעסיקים בו כמה ישראלים. זה קרה כי ניצלנו את ההזדמנות הקטנה הזו, פגישה אקראית, והפכנו אותה להזדמנות גדולה.

עיקרי הפעילות

תוכנית העבודה של הנציגות מחולקת לשלושה תחומים עיקריים:

1. כלכלה – הנושא המרכזי.
 2. דיפלומטיה ציבורית – ראינו שהשמיים נפתחו ו־1.2 מיליון ישראלים הגיעו לפה בשלוש שנים, אבל רק מספר קטן יחסית של אמירתים ביקרו בישראל. היה חשוב להראות כאן פנים אחרות של ישראל. הבאנו לכאן הופעות תרבות כמו קובי אפללו, רמי קליינשטיין וטום אביב, שבישל בזמן אמת בפסטיבל אוכל. המקום קיבל אותנו בזרועות פתוחות. הייתה המון סקרנות ופתיחות להכיר.
 3. שירות לאזרח – כל הישראלים שהגיעו לפה היו צריכים שירותים קונסולריים. עד שלא עברנו למבנה הקבע לא יכולנו לתת את כל השירותים. רק במרץ 2023 נפתחה הקונסוליה במלואה. מניסיוני, לוקח כשנה להתרגל לכל מקום חדש, כולל לישראל. כאן זה לקח פחות כי כבר שירתי פה בעבר כדיפלומטית צעירה וזה לא היה מקום לא מוכר לגמרי. בנוסף, דובאי בנויה לקליטה של זרים. זה מקל מאוד על ההשתלבות. מבחינת בירוקרטיה, חיי יום־יום, מה שהמקום מציע, הכול מסודר וידידות.
- בנוסף, וזו נקודה משמעותית, על אף שאנחנו בישראל אוהבים לחשוב שאנחנו אירופאים, אנחנו חלק מהמזרח התיכון והמנטליות פה דומה. אומנם לילדים לקח זמן להיקלט בבית הספר, עד שלמדו אנגלית, אבל בסופו של דבר לא בכדי ישראלים מגיעים לכאן בהמוניהם. המקום פתוח מאוד, מזמין מאוד. יש פה כל מה שאתה רוצה – רק לבחור.

דובאי בעונת השיא – עד לשבעה באוקטובר

מחצית השנה שבין הקמת הקונסוליה לשבעה באוקטובר הייתה עמוסת פגישות ואירועים. העיר הזאת עובדת על אירועים – כל ערב יש משהו. אני קמה בבוקר, מגיעה לקונסוליה, מתחילה את היום. אין מורשת, אין שגרה מסודרת, הכול בידיים שלנו. התחלנו במיפוי: הזירה הכלכלית,

הזירה התקשורתית, להבין מי נגד מי. התחלנו להיפגש עם כל מי שמוכן לפגוש אותנו.

בערבים, שלוש-ארבע פעמים בשבוע, לפעמים יותר, הייתי באירועים: כנסים, תערוכות, קבלות פנים ומפגשים שונים. זה המקום שבו קושרים קשרים, ככה העיר עובדת. במהלך השנה הראשונה בנינו רשת קשרים מרשימה. זה מה ששירת אותנו אחרי שבעה באוקטובר.

אירועי שבעה באוקטובר תפסו אותנו בשיא עונת הפעילות. דובאי עובדת לפי עונות: מספטמבר-אוקטובר עד הרמדאן זו עונת השיא. דובאי מלאה בתערוכות, אירועים, קבלות פנים. אחר כך קיץ – חם וכמעט מת – ביוני, יולי ואוגוסט אין פה אף אחד. בדיוק אז, בעיצומה של העונה הפעילה, הכול חרב עלינו.

יום שבת שהפך לחדר מלחמה

בבוקר שבעה באוקטובר הייתי בבית. התעוררתי מהצפצופים של הטלפון – ההתראות של "צבע אדום". לקח לי זמן להתחיל לעכל, אבל תוך שעה הבנתי שמשהו גדול מאוד קורה.

מייד קראתי לצוות שלי – אנחנו גרים בסמיכות – וביקשתי מהם להגיע אליי. ישבנו סביב שולחן פינת האוכל שלי, פתחנו עמדות מחשבים והתחלנו לעבוד מהבית. זו הייתה שבת, ופה שבת ויום ראשון הם ימי חופש. התחלנו לדבר את מה שקורה, ליצור קשר עם עיתונאים, להבין מה אומרים בארץ. מהר מאוד נכנסו למוד של חירום.

במהלך כל זה, החילו עלינו מגבלות ביטחוניות – כמו בכל העולם – ואצלנו זה דרש לעבוד אחרת. בנוסף, ובתאום עם השגריר באבו דאבי, חילקנו אחריות: הצוות שלי בדובאי היה אמון על תחום הדיפלומטיה הציבורית והתקשורת ואילו השגריר הוביל את הפעילות המדינית מול השלטונות.

לעבור מרציונל לרגש

בדובאי יושבים המון כלי תקשורת בין-לאומיים: בלומברג, רויטרס, AP, AFP, ניו יורק טיימס, וערוצים ערביים גדולים כמו אל-משהד ואל-ערביה.

יש גם תקשורת מקומית בערבית ובאנגלית. המטה בירושלים העביר מסרים ואנחנו היינו צריכים לדחוף אותם החוצה 24/7 בוואטסאפ, בשיחות, ברשתות החברתיות.

בהתחלה שלחו אלינו חומרים קשים מאוד – תיקיות של החומרים המזעזעים משבעה באוקטובר. היינו צריכים למיין ולהחליט מה אפשר להראות ומה לא, מה מתאים לרשתות ערביות, מה מתאים לאנגלית, מה לא לשים בכלל.

זו הייתה פעם ראשונה שהייתה לנו גישה בלתי־אמצעית לתקשורת הערבית בזמן חירום, וזה שונה לחלוטין מתקשורת מערבית. במערב מתווכחים בעזרת עובדות, בעולם הערבי מדברים ברגש. זו לא "התנצחות" של נתונים אלא ניסיון לספר את הסיפור האנושי מאחורי האירוע, לתת להם להרגיש מה שאנחנו מרגישים.

בהתחלה סיפורי הזוועות שלנו דיברו בעד עצמם, אבל אחרי חודש־חודשיים, כשהתמונות מעזה התחילו להציף את המסכים, זה השתנה. שם ראו מוות, רעב, הרס, וזה עורר המון אמפתיה. אז לאט־לאט חזרנו למשבצת "התוקפן". למרות מאמצינו אז, הממשיכים עד היום, המסרים שלנו מתקבלים פחות בתקשורת הערבית. הרבה פעמים לא מאמינים לנו. הדבר היחיד שהקפדנו לשמור עליו ועד היום אנו מדגישים בכל הזדמנות זה החטופים. זו הנקודה הערכית והמוסרית שאנחנו מתעקשים לשקף תמיד – להראות את הפנים האנושיות שלהם.

הורות בצל הטראומה וחוקים נוקשים

בד בבד, תוך כדי האירועים, נדרשתי לתפקד גם כאימא, ומטבע הדברים עלו הרבה חששות. איך אשלח את הילדים לבית הספר? מה יהיה? האם יציקו להם? לא יציקו להם? ביום שני שאחרי שבעה באוקטובר הלכתי איתם בעצמי לבית הספר.

באיחוד האמירויות סובלנות היא ערך עליון המעוגן בחוק. חיים פה יחד כ־200 לאומים ואסור שמישהו ירגיש לא בנוח, בטח שלא בבית הספר. נכנסתי למנהלת ואמרתי לה, "הילדים שלי יודעים שהיה משהו בישראל,

אבל הם לא חשופים לכל החומר. בבקשה שימו לב לרווחה הנפשית שלהם ודאגו שאף אחד לא יציק להם.”

כשקרו תקריות הנהלת בית הספר טיפלה בזה מיידית. החוק כאן אוסר על אנטישמיות, כמו גם על כל אפליה אחרת. המנהלת אמרה לי, “כמו שאני צריכה להפריד בין רוסים לאוקראינים, כך גם כאן. אתם לא הסכסוך היחיד בעולם.”

מצד אחד איחוד האמירויות אינה דמוקרטיה, ישנם חוקים ברורים וכולם, מקומיים וזרים, חייבים לנהוג לפיהם. החוקים נוקשים. למשל, אסור להעליב שוטר או נושא משרה רשמית. ישראלים שהתנהגו לא על פי הקוד הנהוג במדינה מצאו עצמם במעצר. שימוש בסמים, גם קנאביס רפואי בלי אישור, אסור לחלוטין. ובמרחב הציבורי יש דברים שמותר לעשות, ויש דברים שאסור. מי שלא מתאים את עצמו פשוט לא נשאר כאן. הפגנות, למשל, אסורות לחלוטין.

מצד שני זה יוצר מרחב מאוד פתוח ונעים. אתה יכול ללבוש מה שאתה רוצה, לצאת למסעדות, ברים, ים, אבל בתוך המסגרת. לא יגמישו אותה בשביל אף אחד. אומנם זו לא דמוקרטיה, אבל יש פה הרבה חופש.

מהחיבוק הראשוני לשגרה מתחת לרדאר

בסמוך לשבעה באוקטובר קיבלנו המון חיבוקים. רבים התעניינו בשלומנו ובשלום המשפחה בישראל. כפי שאמרת, העולם הערבי לא מגיב לעובדות כמו במערב, אלא לרגש, ובהתחלה סיפורי הזוועות של שבעה באוקטובר דיברו בעד עצמם. אבל כעבור חודש־חודשיים, כשהתמונות מעזה התחילו לזרום, הן עוררו אמפתיה עצומה.

בסביבות דצמבר־ינואר, כשהלחץ התקשורתי נרגע, הבנו שאנחנו צריכים גם לחזור לעבודה הכלכלית. התקשרנו לאנשי קשר, בעיקר בתחום העסקי. ב־95% מהמקרים התגובה הייתה, “כמה טוב לשמוע מכם, בואו נחזור לעבוד.”

כך חזרנו בהדרגה לשגרה עסקית, אך הפעם ניהלנו אותה מתחת לרדאר. בשנה האחרונה אירחנו 52 אירועים, רובם כלכליים. היו משלחות,

תערוכות והשקעות, כולל 22 חברות ישראליות שהציגו בתערוכת הסייבר הגדולה, GISEC, עם ביתן ישראלי ממותג.

הסיכה הצהובה והעתיד האזורי

ברשתות החברתיות אנחנו ממשיכים לפעול להעלאת המודעות לחטופים. בכל שבוע יש פוסטים על החטופים. אני אישית הולכת לכל מקום עם סיכה צהובה. אני מייחלת לכך שישאלו אותי עליה, אבל מעטים אלו ששואלים. אנחנו מדברים עליהם כל הזמן, אבל אנשים באים לפה לעשות עסקים ולא אוהבים לדבר פוליטיקה.

האתגר הגדול קשור בכך שפחות מקשיבים לנו היום. ברשתות החברתיות קשה למדוד השפעה. ובשיחות אישיות – מי שנפגש איתי הוא בדרך כלל אדם "like-minded" מלכתחילה.

החשיפה לתקשורת ערבית ולתמונות מעזה היא קשה מאוד, אבל היא נותנת לנו פרספקטיבה של המזרח התיכון. כדי להעביר מסרים לצד השני אתה חייב להבין אותו. אנחנו מתאמצים להדגיש את הצד האנושי הישראלי: החטופים, המשפחות, הילדים. להראות את הפנים האנושיות שלנו, לא את הטיעונים הקרים.

להיות נציגה ישראלית באיחוד האמירויות זה תפקיד פשוט ומורכב בו־זמנית. מצד אחד העבודה הכלכלית ממשיכה כמעט כרגיל. לפני המלחמה באיראן, למשל, היו חמישה שבועות רצופים של משלחות ואירועים עם דגל ישראל גלוי. גם עכשיו זה נמשך, פשוט מתחת לרדאר. מצד שני, בלב, אתה חי חירום ואבל ישראלי יום־יומי. זה דיסוננס משוגע. יוצאים לרחוב ורואים חיים רגילים, עסקים, אנשים בבתי קפה, אבל אתה בתוך טראומה לאומית.

ביקרתי בארץ במאי והייתי בקניון בירושלים עם הבת שלי ופתאום היה צבע אדום. נבהלת, חיפשתי ממ"ד, לא ידעתי מה לעשות. הסתכלתי סביב – אף אחד לא זה. כולם המשיכו לשבת בבתי הקפה. כאלו אנו הישראלים, ממשיכים הלאה גם בזמן חירום, אבל מבחינתי זה היה הלם כי החיים שלי כאן בדובאי נראים רגילים, אבל הלב חי חירום.

אני מאמינה שאין לנו ברירה אחרת, אנחנו חייבים להמשיך לקדם שלום עם העולם הערבי. האמירויות, בחריין, מרוקו – אלה מדינות שיש לנו איתן הרבה יותר משותף מאשר שונה. הסכמי אברהם פתחו פתח היסטורי. העתיד נמצא כאן. זו השכונה שלנו. זה המזרח התיכון. יש כל כך הרבה בסיס משותף – ערכי, תרבותי, כלכלי – שאנחנו חייבים להמשיך לקדם שיתופי פעולה. זה לא תמיד קל, יש דיסוננס, יש כאב, אבל זו הדרך היחידה לייצר עתיד טוב יותר לכולנו.

השלום הזה לא יכול להישאר ברמה המדינית-ביטחונית בלבד כמו השלום עם ירדן. אנחנו מעמיקים אותו בשטח: לעסקים, לתרבות, לחינוך. כל מפגש בין ישראלים לאמירתיים מייצר חוט קטן נוסף בשלום האזורי. אני מרגישה זכות גדולה. בכל בוקר אני מזכירה לעצמי שיש לנו תפקיד היסטורי. איחוד האמירויות עשתה צעד אמיץ כשהצטרפה להסכמי אברהם. זה רק קצה הקרחון של הפוטנציאל. העתיד יושב כאן, ואסור לפספס את ההזדמנות. בכל אינטראקציה, מפגש עסקי, משלחת, אירוע תרבותי, אנחנו מייצרים עוד שכבה של נורמליזציה. זו העבודה שלנו: להפוך שלום מדיני לשלום בין אנשים.

גם אחרי שלוש שנים כאן, אני עדיין מתרגשת. לפעמים אני מסתכלת מהחלון על קו המגדלים של דובאי וחושבת לעצמי, איזו זכות ניתנה לי להיות כאן, לקחת חלק בבניית פרק חדש בהיסטוריה שלנו. זה לא תמיד פשוט, זה מלווה בתחושת חירום תמידית, אבל זה גם משמעותי מאוד.

הקונסולית לירון זסלנסקי מגישה את כתב האמנה למנכ"ל משרד החוץ – דובאי. ספטמבר 2022.

הופעת השף טום אביב בפסטיבל הקולינרי "Taste of Dubai". פברואר 2023. (צילום: אחיעד קלמן)

מחרמות ועד תיקון עולם

עינת קרנץ נייגר, שגרירת ישראל למקסיקו

חזרה למקסיקו

קשה להיות רחוק מישראל בתקופה הזאת. כמו בפתיחה המפורסמת של "אנה קרנינה" מאת טולסטוי על המשפחות המאושרות והאומללות, נדמה שכל ישראלי חווה את השנתיים הקשות האלה בדרכו שלו. אין לי שום ספק שישנם רבים שעוברים את התקופה הזו בצורה קשה הרבה יותר, למשל אנשים שזה נגע בהם אישית, במעגל הקרוב או בהם עצמם. הריחוק מישראל יכול לכאורה לספק גם מרחק מהקושי, אבל בפועל, במובנים רבים, הוא יוצר אתגרים מיוחדים למי שנמצא רחוק ממעגלי התמיכה הקרובים של משפחה, חברים ועמיתים קרובים.

אני נמצאת במקסיקו בלי המשפחה שלי. הילדים שלי לומדים באוניברסיטה בישראל וגם ההורים והמעגל הקרוב של החברים נמצאים בארץ. רק בישראל אני מרגישה בבית, והבית רחוק. בן הזוג שלי נמצא על הקו, משתדל להיות כאן כמה שיותר, אבל יש תקופות שבהן אינו יכול להישאר פה.

הצטרפתי לשירות החוץ לפני כ־30 שנה. גם השליחות הראשונה שלי הייתה במקסיקו, כדוברת השגרירות. הגעתי לפה עם בעלי בשנת 1996, זוג צעיר בלי ילדים, מייד אחרי שנתיים של הכשרה בקורס הצוערים של משרד החוץ. שירתנו כאן ארבע שנים. נולדתי בארץ להורים שעלו מארגנטינה ולכן היה לי בסיס טוב של ספרדית שסייע לעבודתי כדיפלומטית.

אחרי השירות הראשון במקסיקו שירתי תקופה די ארוכה בתפקידים שונים במטה משרד החוץ. הקריירה שלי במשרד החוץ אינה טיפוסית כי מסיבות משפחתיות נשארתי תקופות ארוכות בארץ. בן זוגי, מוטי, הוא איש אקדמיה, פרופסור באוניברסיטת בר-אילן, וכדי לאזן בין הקריירות של שנינו, בשיתוף פעולה ובהסכמה, חיפשנו את הדרך שבה אנחנו מאפשרים זה לזה להתפתח בתחום המקצועי, ומשתדלים שזה יפגע כמה שפחות בקריירה של השני.

בשנת 2008 יצאנו לשליחות בספרד, שם כיהנתי כסגנית השגריר. לשליחות הזו יצאנו עם שני הילדים שלנו, שהיו אז קטנים. חזרנו ב־2011, ומאז ועד יציאתי לתפקיד הנוכחי מילאתי תפקידי מטה שונים. התפקיד האחרון שמילאתי לפני שיצאתי למקסיקו היה ראש חטיבת אמריקה הלטינית והקריביים. נוסף על תפקידים אלה מילאתי במשך שש שנים גם את תפקיד הממונה על שוויון מגדרי ויועצת המנכ"ל לקידום נשים. זה תפקיד שקיים בכל משרדי הממשלה ומתמקד בקידום שוויון מגדרי בתוך המשרד בהיבטים המקצועיים, ולצד זאת, העברת הדרכות בנושא החוק למניעת הטרדה מינית וטיפול בתלונות בעת הצורך.

בפברואר 2023 מוניתי לתפקיד השגרירה במקסיקו. זו הייתה עבורי התגשמות של חלום, פסגת הקריירה. שמחתי על ההזדמנות לכהן כשגרירה בפעם הראשונה במדינה חשובה כמו מקסיקו, מדינה שבה, כאמור, התחלתי את הקריירה הדיפלומטית שלי ושאחריה המשכתי לעקוב כל השנים. זו הייתה סגירת מעגל.

לפני שיצאתי לשליחות צילמנו סרטון הצגה עצמית ושיתפתי בשמחה שלי לחזור למדינה המרתקת הזאת, שאני כל כך אוהבת ומעריכה. מקסיקו היא מדינה עצומה בגודלה הן מבחינת שטח הן מבחינת מספר התושבים. יש לה היסטוריה עשירה מאוד ומעניינת, והיא משלבת גם נופים נהדרים, אתרים ארכיאולוגיים מרשימים וחי תרבות מגוונים.

ירח דבש קצר ושבעה באוקטובר

הגעתי למקסיקו באוגוסט 2023, שבועות אחדים לפני שבעה באוקטובר. הספקתי רק להתחיל להתאקלם ולהתמקם, לבנות קשרים, להיפגש עם אנשים. המכולה עם החפצים שלי הגיעה ממש כמה ימים לפני אותה שבת ואפילו עוד לא סיימתי לארגן את הבית.

בשישה באוקטובר, בלילה, כשבארץ כבר שבעה באוקטובר, המשפחה שלי הייתה בישראל. הם היו איתי במקסיקו תקופה קצרה וכבר חזרו לישראל לקראת תחילת שנת הלימודים האקדמית. באותו ערב התארחתי אצל משפחה יהודית לארוחת חג, ערב שמחת תורה. את הטלפון שלי השארתי בתיק, בצד.

מקסיקו מועדת לרעידות אדמה ובסביבות אחת־עשרה בלילה הופעלה התראה על רעידת אדמה. יצאנו מהסוכה ועמדנו בחצר. לא הרגשנו דבר וחזרנו לשולחן האוכל כשהשעון שלי, המחובר לטלפון, התחיל לרטוט וראיתי שבעלי מתקשר אליי. חשבתי שהוא בוודאי שמע שיש רעידת אדמה ומתקשר לשאול אם אני בסדר. התעלמתי, אבל הוא התקשר שוב ואז כתב, "בבקשה תתקשרי עכשיו." נבהלתי, חשבתי שקרה משהו למישהו מהמשפחה. התנצלתי והלכתי להתקשר אליו. הוא אמר לי, "עינת! אנחנו במלחמה. הייתה התקפת טרור מאוד גדולה, יש עשרות הרוגים." זה מה שהוא ידע באותו רגע. "אנחנו במלחמה, תלכי הביתה."

חזרתי הביתה וכמובן מייד התחילו להגיע הדיווחים מהארץ וממטה משרד החוץ עם מידע והנחיות פעולה. מיותר לומר שלא ישנתי בלילה הזה. למחרת בבוקר מייד התחלתי להתראיין לתקשורת ולפעול לכך שמקסיקו תוציא הודעת גינוי למתקפה. בשבעה באוקטובר מקסיקו אכן פרסמה הודעת גינוי, אבל יומיים לאחר מכן, בתשעה באוקטובר, נשיא מקסיקו דאז כבר התבטא באופן אחר.

למקסיקו יש עיקרון במדיניות החוץ שלה של הימנעות מהתערבות בעניינים של מדינות אחרות – נושא שהם מאוד מקפידים עליו ומאוד גאים בו ואף מעוגן בחוקה. הם קוראים תמיד לפתרון סכסוכים בדרכי שלום

ולכיבוד הריבונות של כל המדינות. הנשיא ציטט את הסעיף הזה בחוקה, ואמר, "מקסיקו לא לוקחת צד, אנחנו לא מגנים אף אחד מהצדדים." אי אפשר שלא להגיב על אמירה כזאת. רק יומיים לפני כן התבצע טבח אכזרי, אונס, פציעה וחטיפה של כל כך הרבה אזרחים וחיילים. איך אפשר שלא לגנות את מי שעשה זאת? בתיאום עם המטה, הוצאתי הודעה שבעיניי הייתה מנוסחת בזהירות ובדיפלומטיות, אך בכל זאת מודיעה בצורה ברורה כי לא לקחת צד לנוכח מתקפת טרור אכזרית שכזאת, היא למעשה תמיכה בטרור. האמירה הזו התפרשה כאן, על אף שזו לא הייתה הכוונה, לא כביקורת לגיטימית אלא כפגיעה אישית בנשיא, וזה יצר מתח רב מול הממשל.

אנחנו, כדיפלומטים, מכבדים מאוד את המדינות המארחות אותנו, ואני כמובן מכבדת את מקסיקו וממשלתה, אבל במקרה הזה חשבת שאנחנו חייבים להגיב. איך ניתן שלא לקחת צד מול התקפה נפשעת על מדינה שהיא ידידה של מקסיקו, שעזימה יש יחסים דיפלומטיים משנת 1952 עם הסכם סחר חופשי בין המדינות ועם שיתוף פעולה לאורך השנים בהרבה מאוד תחומים? על אף שאמירה זו השפיעה על היחס כלפיי באותה העת מצד השלטון, אני גאה בצעד הזה, שהציב בעיניי קו התנהלות ראוי כדיפלומטיה בין מדינות.

לאורך השנתיים האחרונות, מקסיקו לא נקטה כלפי ישראל צעדים קיצוניים כמו מדינות מסוימות שהורידו את דרג היחסים, אבל גם לא תמכה בישראל בצורה ברורה. היא הצטרפה, למשל, למכתב ששלחה צ'ילה לבית הדין בהאג ובו קראה לחקור את פעולות ישראל בעזה, פרסמה חוות דעת בנושא התביעה של דרום אפריקה לבית הדין הבין-לאומי לצדק וכמה הודעות גינוי לפעולות ישראל כמו כניסת צה"ל לרפיח.

כדיפלומטים אנחנו מכבדים את עמדות הממשל, אבל גם מצפים שישמעו אותנו וייקחו בחשבון את הטענות שלנו. לשמחתי אני מצליחה להמשיך לנהל דיאלוג גם אם יש חוסר הסכמה. אנחנו עושים מאמץ לשמור על היחסים. חשוב לנו מאוד שערוצי התקשורת יישארו פתוחים, שיהיה לנו שיח, שנוכל לדבר, שנוכל להעביר את המסרים ואת העמדות

של ישראל. אנחנו ממשיכים לקיים דיאלוג עם כל מי שמוכן לדבר איתנו, ולהעביר את המסרים שלנו בלי להתלהם ותוך כדי ניסיון למנוע משברים, ויחד עם זאת לעמוד על שלנו ולהבהיר את העמדות שלנו. זאת משימה מורכבת ומאתגרת, כי אנחנו צריכים להעביר את המסרים שלנו לגורמים במדינה המגדירה את עצמה כפציפיסטית ומתקשה לקבל מצב של מלחמה וקונפליקט מתמשך. בכל הזדמנות הם חוזרים על כך שהם שואפים לפתרון סכסוכים בדרכי שלום וקוראים להפסקת כל סוג של אלימות ולפתרון שתי המדינות. אנחנו מצידנו מסבירים שאין לנו בצד השני כרגע פרטנר ובוודאי שחמאס אינו פרטנר המעוניין בפתרון בדרכי שלום.

מחאות, אלימות ואיומים על השגרירות

כבר מתחילת המלחמה הייתה דעת הקהל במקסיקו ביקורתית כלפי ישראל, ובתקופה האחרונה הפעילות נגדנו הולכת ומתגברת. מקסיקו היא מדינה ענקית עם כ-130 מיליון תושבים. בבירה, מקסיקו סיטי רבת, מתגוררים כפול ממספר התושבים בישראל, למעלה מ-20 מיליון איש. ברור שהרוב המכריע של האנשים כאן לא יודעים מה קורה אצלנו, לא מבינים ולא מתעניינים בכך. אולם די בקבוצות קטנות של כמה מאות, ואפילו כמה עשרות בלבד, כדי לחולל הפגנות ומהומות, חלקן אלימות. לאורך כל השנתיים האחרונות התקיימו כאן הפגנות נגד ישראל. המפגינים ריססו כתובות נאצה על הקירות החיצוניים של השגרירות והבתים השכנים ובחלק מהמקרים אף גרמו נזק לרכוש השגרירות. בתקופה האחרונה התגברה הפעילות האנטי־ישראלית ואנו חווים גם קריאות לחרם ואיומים. בפעילות הזו מושקע מאמץ רב וכנראה גם הרכה מאוד כסף. אומנם הפעילות כאן אינה מגיעה לסדרי הגודל שרואים באירופה או בארצות הברית, אבל עדיין אלה הפגנות ופעולות מחאה היוצרות נזק תדמיתי ותקשורתי ולפעמים גם פיזי.

לפני קצת יותר משנה התקיימה הפגנה שבה הגיעו לשגרירות כמה מאות אנשים, ומתוכם כמה שהיו אלימים. הם הגיעו לבושים שחור ורעולי

פנים והשליכו בקבוקי תבערה לעבר השגרירות. זה היה יום שבו השגרירות הייתה סגורה, אבל שוטרים מקסיקנים שנשלחו לתגבר את השמירה על השגרירות נפגעו. כ־20 שוטרים אושפזו בבית חולים למספר שבועות עם כוויות רציניות. זה מייצר כמובן תחושה קשה של חוסר ביטחון. על אף שלא היינו פיזית בשגרירות באותו היום הרגשנו מותקפים. כעבור חודש התקיימה הפגנה נוספת, שגם בה הושלכו בקבוקי תעברה ואף הושחתו חזיתות בתים בקרבת השגרירות, בתים של שכנים שלנו שאין להם שום קשר לישראל. יש לציין כי הפגנות בנושאים שונים מתקיימות במקסיקו על בסיס יום־יומי. חופש הביטוי הוא ערך חשוב מאוד למקסיקנים והרשויות מאפשרות למפגינים חופש פעולה ואינן פועלות לרסנם, גם כשהם פועלים נגדן.

קהילות תומכות

במצב הנוכחי המחיר הפוליטי והאישי של תמיכה גלויה בישראל הוא גבוה, ואנשים חוששים לעמוד לצד ישראל.

הקהילה היהודית במקסיקו מונה כ־45,000 איש. זאת קהילה חמה ומיוחדת, מאורגנת ופעילה מאוד. חברי הקהילה הם אזרחים מקסיקנים לכל דבר, אוהבים את מקסיקו, נאמנים למדינתם, ותורמים לה בצורה מרשימה, הן בתרומה לכלכלת המדינה הן בפעילות פילנתרופית. בה בעת הם גם מחוברים מאוד ליהדות שלהם וקשורים מאוד לישראל. לרבים מהם יש בני משפחה בארץ. קשה לי לדמיין כיצד הייתי עוברת את השנתיים האחרונות ללא התמיכה שלהם. רבים מהם הפכו לחברים אישיים שאני נעזרת בהם לעצה ולתמיכה.

קהילה נוספת התומכת בנו היא של נוצרים אוונגליסטים. הם קיימו הפגנות ועצרות תמיכה, פרסמו הודעות תמיכה ותמיד מוכנים להתגייס לעזרתנו. בניגוד למצב במדינות אחרות בעולם, הכוח הפוליטי שלהם במקסיקו לא גדול, ולכן ההשפעה שלהם מוגבלת, אבל עצם קיומם והתמיכה הגלויה שלהם בנו אינם מובנים מאליהם ומחממים את הלב. אנחנו מקפידים לשמור איתם על קשר ולטפח אותו.

בזירה הפוליטית הרבה יותר מורכב לנו, ויש לנו פחות תמיכה. יש לנו ידידים, אבל רבים מהם באופוזיציה והשפעתם על הממשל מעטה. יש כאן הרבה אנשים שאינם נגד ישראל, אבל הם לא רוצים להביע זאת בצורה גלויה ופתוחה. אני מקווה שאפשר יהיה להחזיר קולות אלו ולשמוע אותם יותר כשהמלחמה תסתיים והדה-לגיטימציה להשמיע אותם תיחלש.

דעת קהל, דיסאינפורמציה ומאמצי הסברה

אנחנו פועלים כמובן גם מול דעת הקהל. אני מרבה להתראיין לתקשורת במקסימום, לתוכניות הטלוויזיה והרדיו, כמו גם לעיתונות הכתובה ולאתרי החדשות. יש עניין לשמוע את הדברים שלנו, וחשוב לי להמשיך ולהשמיע אותם גם בתוך הקשר רחב של חוסר הסכמה. יחד עם עמיתי לשגרירות, היועץ המדיני נדב פלדמן ודוברת השגרירות דליה נוימן, אנו מפרסמים מאמרי דעה בעיתונות ומעלים פוסטים ברשתות החברתיות.

רובו של הציבור לא מתעניין ואינו באמת מבין במתרחש בארץ. זה רחוק מהם ומעסיקות אותם סוגיות אחרות. יחד עם זאת, התקשורת מכסה את הנושא הזה באינטנסיביות, וכמו בכל מקום בעולם, הרבה מהמידע המגיע היום הוא חלקי ומסולף. אנחנו מנסים להילחם בקמפיין הזה.

ישנה בורות רבה ודיסאינפורמציה, וצריך להסביר את הרקע. בדרך כלל לאנשים אין זמן או יכולת לרדת לעומקם של דברים, ומעטים מאוד מכירים את ההיסטוריה של הסכסוך ואת העובדות לאשורן. אני משתדלת לעשות את זה יותר בתדירות עומק עם קבוצות של עיתונאים ועם עורכים בכירים.

פה נכנס מאמץ גדול נוסף שאנחנו עושים במסגרת פרויקט עצום ממדים של מטה משרד החוץ והנציגויות הכולל הוצאת משלחות עיתונאים ומעצבי דעת קהל מסקטורים שונים לארץ. אלה אנשים שמגיעים לישראל ורואים את המצב במו עיניהם, נוסעים לדרום ולצפון, רואים את המקומות שבהם התרחש הטבח, את הקיבוצים, את אזור הנובה, מבקרים בכיכר החטופים, נפגשים עם בכירים ישראלים, מדברים עם אנשים, מתרשמים בעצמם ממה שקורה בארץ וחוזרים עם הבנה עמוקה הרבה יותר של המציאות ומשקפים זאת הלאה לציבור במקסימום.

התקפות אישיות ברשת והפגנות ממוקדות

בוקר אחד, לפני מספר חודשים, פורסמה תמונה שלי באינסטגרם כשעליה מרוחה כתובת באדום "Genocida" – חנוסידה, רוצחת עם. כלומר, אני, בעצמי, כשגרירת ישראל, מואשמת בביצוע רצח עם. זו תחושה נוראית. במקרים אחרים פורסמה אותה תמונה עם כתובות כמו "את לא רצויה במקסיקו", או קריאות "גרשו את השגרירה". פעם אחת אף ארגנו הפגנה אישית נגדי במהלך סיור שהשתתפתי בו. אומנם בהפגנה היו מעט מאוד משתתפים, אבל הם נשאו שלטים וצעקו לעברי, "רוצחת, את לא רצויה במקסיקו", "אישיות בלתי רצויה", ו"לכי ממקסיקו". הסיסמאות הללו והקריאות לנתק יחסים עם ישראל באות מקבוצה קטנה, אבל רועשת, וברמה האישית זה כמובן מאוד לא נעים.

בין ביטחון אישי בישראל להסברה במקסיקו

כשהתחיל מבצע "עם כלביא" הייתי בארץ. הגעתי לחופשה, לבקר את משפחתי, והייתי אמורה לחזור למקסיקו ב־15 ביוני. כיוון שלא יכולתי לחזור למקסיקו כמתוכנן, פעלתי מהארץ להעברת המסרים המדיניים לאנשי הקשר בממשל המקסיקני, והשגרירות תיאמה לי ראיונות בווטסאפ ובטלפון לתקשורת המקסיקנית.

באחד הימים, ישבתי בבית מול המחשב והתחלתי ריאיון. הסברתי למראיין שישאל תחת מתקפת טילים מאיראן ושיכול להיות שתהיה אזעקה ואצטרך להפסיק את הריאיון באמצע. ואכן כמה דקות לאחר תחילת הריאיון נשמעה בטלפון ההתרעה של פיקוד העורף ומייד אחריה אזעקה. התנצלתי, קטעתי את הריאיון וירדתי למקלט. זה עשה פה רושם חזק מאוד, לראות ולשמוע בשידור חי ובאופן מוחשי איך זה נראה כשצריך להפסיק מיידית את מה שאתה עושה וללכת להגן על עצמך, לתפוס מחסה במקלט. זה משהו שהם לא מכירים, הם לא חוו אותו אף פעם. אולי הדבר היחיד המתקרב לכך היא אזעקת רעידת אדמה, וזה כמובן שונה מאד.

זה הדגים עבורם בצורה מוחשית את הסיטואציה שבה אנחנו נמצאים, של מלחמת הגנה עצמית, תגובה על התקפה נפשית, ואפשר להסביר את

הסכנה הנשקפת לישראל מצד איראן וארגוני הטרור שהיא טיפחה לאורך השנים ואת הצורך להגן על עצמנו.

אמפתיה וכאב משני הצדדים

התמונות שרואים בעולם אינן אלו שרואים בישראל. מרבית האזרחים בישראל חשופים פחות לאופן שבו משתקפת המלחמה בעולם. התקשורת במקסימום מבלטה תמונות של אזרחים שנפגעו, בניינים הרוסים, אוכלוסייה שעוברת ממקום למקום, ממתינה בתורים לחלוקת מזון, וכן, גם תמונות של רעב ומחסור. ברור שהאויבים שלנו משתמשים בכל דרך אפשרית כדי לעשות מניפולציה ולהסית את דעת הקהל נגדנו, אבל בסופו של דבר מה שאנשים רואים זה התמונות האלה – תמונות של ילדים רעבים, של שכונות הרוסות – וזה מייצר אמפתיה כלפי הפלסטינים.

אנחנו מקפידים להעביר את המסר שהאוכלוסייה הפלסטינית היא לא אויב שלנו, שאנחנו נלחמים בטרוריסטים של חמאס ועושים מאמץ לצמצם את הנזק לאוכלוסייה כמה שניתן, שאנחנו נלחמים בטרוריסטים, והם מצידם מאיימים על האוכלוסייה שלהם, גונבים ממנה את הסיוע ההומניטרי ומשתמשים בה כמגן אנושי. חשוב להביע את האמפתיה הזאת לסבל של האוכלוסייה ולהגיד שאנשים חפים מפשע סובלים בזמן מלחמה, גם בישראל וגם בעזה. צריך לומר את הדברים האלה, להביע את האמפתיה הזאת, גם כדי שהמסר שלנו יוכל לעבור.

בחודשים הראשונים של המלחמה, כשקיבלנו ממשרד החוץ את מה שמכונה "סרט הזוועות", הקרנו אותו כאן בפני כמה קבוצות. עמיתים שלי בשגרירות אחרות בעולם סיפרו כמה הסרט היה קשה לצפייה לקהלים שבפניהם הקרינו אותו, על עיתונאים שהגיבו בסערת רגשות, פרצו בבכי, חלקם יצאו מהחדר באמצע. אצלנו זה לא קרה. הקרנו את הסרט ועיתונאים ישבו וצפו כמעט בלי תגובה. אחרי הסרט מרבית השאלות היו שאלות ענייניות על המלחמה ועל המדיניות של ישראל. איש כמעט לא התייחס לתוכן ולזוועות שנראו שם.

כשניסיתי להבין את התגובה הזו משהו אמר לי, "במקסיקו אנחנו כעיתונאים רגילים לצערנו להיחשף למראות וזועה כאלה. זה משהו שקיים במדינה, זה לא משהו שלא ראינו אף פעם." כך גם לגבי נושא החטופים. כל פעם שאנחנו מדברים על החטופים התחושה היא של תגובה מעורבת. מקסיקו היא מדינה שיש בה מעל מאה ועשרים אלף אנשים המוגדרים כנעדרים שנעלמו במרוצת השנים ואיש לא יודע מה עלה בגורלם. כך שמצד אחד זו מדינה שבה מבינים עד כמה זה נורא שאדם נעלם, נלקח בכוח מביתו ולא חוזר, ויחד עם זאת יש איזושהי מידה מסוימת של שוויון נפש לגבי הנושא. זה לא מזעזע כל כך או שזה לא בלתי מתקבל על הדעת כמו במקומות אחרים.

על אף זאת אנחנו כמובן עוסקים רבות בנושא החטופים. אנחנו מזכירים אותם בכל הזדמנות, בכל שיחה מדינית, בכל נאום ובכל ריאיון, וקוראים לממשל ולציבור לפעול ולקרוא לשחרור המייד. זכינו לפגוש ולארח בשגרירות חטופים ששוחררו ובני משפחות של חטופים ונרצחים שהגיעו למקסיקו לספר את סיפורם. המפגשים הללו תמיד מרגשים וכואבים ואף מעוררים הערצה לתעצומות הנפש ולכוחות שהם מגלים.

בין החטופים בשבעה באוקטובר היו שניים בעלי אזרחות מקסיקנית. אילנה גריצבסקי, שנולדה וגדלה במקסיקו ועלתה לארץ בנעוריה, נחטפה מקיבוץ ניר עוז ושחררה בעסקה בנובמבר 2023 אחרי 55 ימים. בשבוע שעבר היא נאמה במועצת הביטחון של האו"ם, והיא משתתפת פעילה במאבק להחזרת החטופים, מספרת על הפגיעה המינית שעברה ועל היחס שקיבלה משוביה. בן זוגה, מתן צנגאוקר, עדיין מוחזק בידי חמאס.

החטוף השני הוא אוריון הרננדס, אזרח מקסיקני־צרפתי שהיה בן זוגה של שני לוק ז'ל. הוא הגיע איתה לביקור בישראל כמה ימים לפני שבעה באוקטובר ונחטף מפסטיבל הנובה. בחודשים הראשונים חשבו שהוא חי, ורק לאחר מספר חודשים התברר שנרצח בשבעה באוקטובר וגופתו נחטפה לעזה. אני נמצאת בקשר עם המשפחה שלו, בעיקר עם אביו, משלב מוקדם מאוד. אחת החוויות המטלטלות שעברתי הייתה שיחת הזום שבה הודיעו להורים שלו שהגופה שלו חולצה מעזה. לאחר מכן הגופה שלו

הובאה מישראל למקסיקו ונערך כאן טקס פרידה, שבו נכחתי. זו חוויה שאי אפשר להתכונן אליה, כואבת מאוד, אך גם זכות גדולה להיות שם בשביל המשפחה וללוות אותם.

כלכלה, מים ותרבות: בין שיתופי פעולה לחרמות

חשוב לנו להמשיך ולפעול גם בתחומים שאינם קשורים ישירות למלחמה ולקדם שיתוף פעולה בתחומים שונים. השנה מלאו 25 שנים להסכם הסחר החופשי בין ישראל למקסיקו. ההסכם, שנחתם בשנת 2000, הביא תוצאות מצוינות לשתי המדינות. היקף הסחר בין המדינות גדל מאוד לאורך השנים ובשנה שעברה הגיע למיליארד וארבע מאות מיליון דולר. מקסיקו היא שותפת הסחר השנייה בגודלה של ישראל באמריקה הלטינית וישראל היא שותפת הסחר הגדולה ביותר של מקסיקו במזרח התיכון.

יחד עם הנספחות המסחרית של השגרירות, אנחנו פועלים לייצר מודעות להזדמנויות הכלכליות ולקדם סחר ושיתופי פעולה בתחומים שבהם ישראל מובילה. נושא ניהול משאבי המים, למשל, רלוונטי מאוד למקסיקו, ולישראל יש יכולות יוצאות דופן בתחום הזה. ביום המים הבין-לאומי פרסמנו סדרה של מאמרים ואני קיימתי ראיונות בנושא הזה, וגם השתתפנו בסמינר שאליו הבאנו עשר חברות ישראליות שהציגו את המוצרים שלהן המספקים פתרונות שונים בתחום המים – החל משיטות השקיה מתקדמות, טיהור מים, התפלה, איתור דליפות, דרך אמצעים לניהול לחצי מים ולמדידה, ועד לטכנולוגיה המשלבת אינטליגנציה מלאכותית ופתרונות מתקדמים וחדשניים במיוחד. אנחנו עושים מאמצים גדולים לייצר מודעות ליכולות הייחודיות שיש לישראל.

יש כמובן עוד דוגמאות: ביטחון סייבר, חקלאות, ערים חכמות ועוד תחומים רבים אחרים שבהם יש לישראל מה להציע. אנחנו פועלים גם לקדם את המודעות לאקוסיסטם החדשנות בישראל ומשתפים פעולה עם ארגונים העוסקים בפיתוח חדשנות.

המלחמה ודעת הקהל השלילית מקשות עלינו לקיים שיתוף פעולה בתחומים שבעבר היו פתוחים בפנינו. זה בולט במיוחד בתחום התרבות.

במקרה הטוב מתעלמים מאיתנו ובמקרה הרע מסרבים לעבוד איתנו, בין אם זה פסטיבל קולנוע שבעבר הוקרנו בו סרטים ישראלים והיום לא רוצה שום קשר איתנו, פסטיבל מחול שביטל הופעה מתוכננת של רקדנים ישראלים, אוניברסיטה שהודיעה על הפסקת שיתוף הפעולה או יריד ספרים בין-לאומי שהשתתפו בו בכל שנה מזה שנים רבות ועתה לא מעוניין שנקים בו ביתן. אנחנו ממשיכים לפעול ומחפשים את המקומות שבהם כן אפשר לעשות את זה, אבל קורה שגם גופים שכן רוצים לעבוד איתנו מקבלים איומים ונסוגים מהפעילות המשותפת.

מבט קדימה: לשמור, לתקן ולבנות מחדש

אני מאמינה שאפשר יהיה לשקם את הקשרים הללו בעתיד, אבל זה לא יקרה כנראה לפני שהמלחמה תיגמר, וגם אז יידרש מאמץ כדי לבנות מחדש דברים שקודם היו מובנים אליהם והיום לא אפשריים. המותג "ישראל" נפגע בהרבה תחומים וייקח זמן לשקם אותו.

אנחנו כאן כדי להמשיך לחפש הזדמנויות לקשר ושיתוף פעולה, לא להשאיר את הזירה ריקה, להמשיך להשמיע את הקול שלנו ולהציג את עמדותינו. זה לא פשוט כי בצד השני משקיעים הרבה מאוד אנרגיה, כסף ומאמצים כדי להשחיר את ישראל, כדי לפגוע. מה שקרה בשבעה באוקטובר לא היה רק מתקפת טרור רצחנית ונוראה על אזרחי ישראל, אלא גם מתקפה על הלגיטימציה של מדינת ישראל, על זכותה להתקיים. התפרצות גלי האנטישמיות ברחבי העולם מעידה על כך שזה משהו שהכינו אותו במשך שנים, השקיעו הרבה מאוד כסף לבנות את התאים הללו של שנאה ופעילות נגד ישראל.

ובכל זאת אנחנו פועלים לעשות טוב במקסימום ובעולם. במשך שנים רבות משרד החוץ עובד עם תפיסה של תיקון עולם, לעשות דברים לטובת העולם, לתרום מהידע ומהניסיון שלנו לטובת המדינות שאנחנו משרתים בהן.

אחד הפרויקטים שאנחנו בשגרירות גאים בו במיוחד הוא פרויקט של סדנאות קרב מגע. לצערנו, אלימות נגד נשים היא תופעה נפוצה

מאוד במקסיקו. אנחנו מארגנים סדנאות קרב מגע, בעיקר לנשים מכל מיני סקטורים, בהדרכתו של מדריך ישראלי החי במקסיקו ומעביר את הסדנאות בהתנדבות. המשתתפות מקבלות הדרכה בסיסית וכלים להגנה עצמית ומביעות שביעות רצון רבה מהסדנאות הללו. זו הזדמנות עבורנו לתרום לחברה המקסיקנית, לטובת הביטחון האישי של נשים במקסיקו. תרומה קטנה שלנו לתיקון העולם.

השגרירה עינת קרנץ נייגר בקבלת הפנים לרגל יום העצמאות של ישראל. מאי 2025.

הפגנה ליד שגרירות ישראל במקסיקו - אש שפרצה כתוצאה מבקבוק תבערה.

אירועי שבעה באוקטובר לא שינו את פניה של ישראל בלבד, הם סדקו את מפת העולם שסביבה. בין אולמות השגרירויות למסדרונות האו"ם, בין שיחות טלפון קדחתניות ללילות ללא שינה, נולדה שליחות חדשה: להסביר, לשכנע, להזכיר לעולם את החטופים, לחפש גשרים אל ידידים ואל יריבים גם יחד.

עשרה שליחים בכירים פותחים כאן חלון נדיר אל חייהם מאז אותו יום. עדויותיהם שוזרות זה בזה את המאבק המדיני עם הכאב האישי, את השפה הזהירה והשקולה של הדיפלומטיה עם הפנים האנושיות שמאחוריה.

זהו ספר על עשייה בלתי פוסקת, אך גם על פגיעות, תעוזה ויכולת עמידה. ספר המזמין את הקורא להציץ אל מאחורי הקלעים של הדיפלומטיה הישראלית ברגעיה הדרמטיים והאנושיים ביותר.

משרד החוץ